

Beskæftigelsesministeriet
Velfærdsministeriet
Ligestillingsafdelingen

Samlenotat vedr. rådsmøde for beskæftigelse og sociale anliggender den 17. december 2008

Dagsordenen for rådsmødet forventes at se således ud:

1. **Den finansielle krises indvirkningen på beskæftigelsessituationen og opfølgning på den fornyede sociale agenda** s. 4
  - *Udveksling af synspunkter*
  - *Offentlig debat*
  - a) **Udtalelse fra Beskæftigelseskomiteen (EMCO) om den europæiske økonomiske genopretningsplan for vækst og beskæftigelse og den finansielle krises indvirkning på medlemsstaternes arbejdsmarkeder,**
    - *Godkendelse af udtalelse*
  - b) **Fælles udtalelse fra Beskæftigelseskomiteen (EMCO) og Komiteen for Social Beskyttelse (SPC) om den fornyede sociale agenda, KOM-dokument foreligger ikke**
    - *Godkendelse af fælles udtalelse*
  - c) **Iværksættelse af brugen af de fælles principper for flexicurity inden for cyklen for Lissabonstrategien for 2008-2010, KOM-dokument foreligger ikke**
    - *Rapport fra flexicurity missionen*
  - d) **Udtalelse fra Komiteen for Social Beskyttelse (SPC) om forstærkelse af den åbne koordinationsmetode, KOM-dokument foreligger ikke**
    - *Godkendelse af udtalelse fra SPC*
  - e) **Anvendelse af fællesskabsreglerne på sociale serviceydelser af generel interesse: Konklusioner på rapport fra Komiteen for social beskyttelse (SPC), KOM-dokument foreligger ikke** s. 7
    - *Godkendelse af konklusioner fra SPC*
  - f) **Initiativer fra Kommissionen** s. 9
  - i) **Kommissionens hjælpepakke, KOM(2008)800**
  - ii) **Nye kompetencer til nye jobs: Anticipere/foregribe og svare på behov for kompetencer på arbejdsmarkedet**

- iii) Forslag til ændring af Europa-Parlamentets og Rådets forordning 1081/2006 om socialfonden**
- Præsentation ved Kommissionen
- 2. Ændringsforslag til Europa-Parlamentets og Rådets direktiv om ændring af direktiv 93/104/EF vedrørende organisering af arbejdstiden, KOM(2005)246** **s. 13**
- Information fra formandskabet
- 3. Kommissionens forslag til Europa-Parlamentet og Rådets direktiv om indførelse af europæiske samarbejdsudvalg eller en procedure i fællesskabsvirksomheder og fællesskabskoncerner med henblik på at informere og høre arbejdstagerne (omarbejdet udgave), KOM(2008)419** **s. 21**
- (Evt.) Vedtagelse af fælles holdning
- 4. Meddelelse fra Kommissionen om konsekvenserne af arbejdskraftens frie bevægelighed som følge af udvidelsen af EU, KOM(2008)765** **s. 28**
- Præsentation ved Kommissionen
- 5. Forslag til Europa-Parlamentets og Rådets forordning om procedurer for implementering af forordning 883/04 om koordination af sociale sikringsordninger, KOM(2006)16** **s. 31**
- Vedtagelse af fælles holdning
- 6. Forordningsforslag til ændring af forordning 883/04 om koordination af social sikring, forslag til bilagene, KOM(2007)376 og KOM(2006)7** **s. 42**
- Vedtagelse af fælles holdning
- 7. Forslag til rådskonklusioner om fælles principper om aktiv inklusion med henblik på mere effektiv bekæmpelse af fattigdom, KOM-dokument foreligger ikke** **s. 47**
- Vedtagelse af rådskonklusioner
- 8. Forslag til Rådets direktiv om gennemførelse af princippet om ligebehandling for alle uanset religion eller tro, handicap, alder eller seksuel orientering, KOM(2008)426** **s. 51**
- Statusrapport
- 9. Opfølgning på Beijing handlingsplanen**
- a) Kvinder i væbnede konflikter** **s. 87**
- Vedtagelse af rådskonklusioner
 KOM(2008)14589
- b) Sammenhæng mellem familie- og arbejdsliv** **s. 89**
- Vedtagelse af rådskonklusioner
 KOM-dokument foreligger ikke

10. Eventuelt

Punkterne 1a, 1c, 2, 3 og 4 hører under Beskæftigelsesministeriets ressort. Punkterne 1d, 1e, 5, 6, 7, 8 og 9 hører under Velfærdsministeriets ressort. Punktet 1b er delt mellem de to ministerier. 1f hører under Økonomi- og Erhvervsministeriets ressort. Endelig er et dagsordenspunkt om direktiv om søfarendes arbejdsforhold blevet forelagt FEU af økonomi- og erhvervsministeren den 28. november 2008.

1. **Den finansielle krises indvirkning på beskæftigelsessituationen og den sociale agenda**
  - *Udveksling af synspunkter*
  - *Offentlig debat*

- a) **Udtalelse fra Beskæftigelseskomiteen (EMCO) om den europæiske økonomiske genopretningsplan for vækst og beskæftigelse og den finansielle krises indvirkning på medlemsstaternes arbejdsmarkeder**
  - *Godkendelse af udtalelse*KOM(2008)800

- b) **Fælles udtalelse fra beskæftigelseskomiteen (EMCO) og Komiteen for social beskyttelse (SPC) om den fornyede sociale agenda**
  - *Godkendelse af fælles udtalelse*KOM-dokument foreligger ikke

- c) **Iværksættelse af brugen af de fælles principper for flexicurity inden for cyklen for Lissabonstrategien for 2008-2010**
  - *Rapport fra Missionen for flexicurity*KOM-dokument/rapporten foreligger ikke

- d) **Udtalelse fra Komitéen for Social Beskyttelse om forstærkelse af den åbne koordinationsmetode**
  - *Godkendelse af udtalelse fra SPC*KOM-dokument foreligger ikke

Nyt notat

1. Resume

Beskæftigelseskomiteen (EMCO) og Komiteen for Social Beskyttelse (SPC) har fremlagt en række udtalelser om den finansielle krises indvirkning på beskæftigelsessituationen, opfølgningen på den fornyede sociale dagsorden samt styrkelse af den åbne koordinationsmetode. Endvidere præsenterer Missionen for Flexicurity en rapport om missionens arbejde.

2. Baggrund

a) Kommissionen har den 26. november 2008 offentliggjort meddelelsen KOM (2008)800, der omfatter en ramme for EU-landenes politiktiltag med henblik på at håndtere effekterne af den finansielle krise i overensstemmelse med Lissabonstrategien for vækst og beskæftigelse samt Vækst og Stabilitetspagten. Beskæftigelseskomiteen (EMCO) har den 27. november 2008 fremlagt en udtalelse om denne meddelelse.

b) Kommissionen vedtog den 2. juli 2008 et arbejdsprogram på beskæftigelses- og socialområdet med titlen "En fornyet social agenda".

c) Missionen for flexicurity, som er nedsat af Rådet i foråret 2008, har til opgave at udbrede kendskabet til de otte fælles flexicurity-principper og veje til flexicurity. Missionen har besøgt 5 medlemslande og vil fremlægge en rapport om arbejdet.

d) Kommissionen har den 2. juli 2008 udsendt en meddelelse om styrkelse af den åbne koordinationsmetode for social beskyttelse og social inklusion. SPC fremlægger en udtalelse om nødvendigheden af at styrke den åbne koordinationsmetode på området.

3. Hjemmelsgrundlag

Ikke relevant

4. Nærhedsprincippet

Ikke relevant

5. Formål og indhold

a) Beskæftigelseskomiteens (EMCOs) udtalelse om Kommissionens forslag til at håndtere effekterne af den finansielle krise i overensstemmelse med Lissabonstrategien for vækst og beskæftigelse samt Vækst og Stabilitetspagten

EMCO byder Kommissionens forslag velkommen og understreger vigtigheden af en koordineret EU indsats. EMCO finder at medlemslandenes reformindsats i regi af Lissabonstrategien skal fokusere på investering i mennesker og modernisering af medlemslandenes arbejdsmarkeder særlig ved anvendelse af flexicurity-politikker. Alle kortsigtede indsatser skal respektere de langsigtede mål for økonomisk vækst og holdbare offentlige finanser. Midler fra Socialfonden og Globaliseringsfonden skal anvendes i overensstemmelse hermed. Alle aktører, herunder arbejdsmarkedets parter samt den offentlige arbejdsformidling, skal medvirke hertil.

b) Fælles udtalelse fra Beskæftigelseskomiteen (EMCO) og Komiteen for social beskyttelse (SPC) om den fornyede sociale agenda

De to komiteer henleder opmærksomheden på vigtigheden af at fremme flexicurity og aktiv social inklusion i lyset af den aktuelle, vanskelige økonomiske situation. Moderne og effektiv social beskyttelse er vigtig i henseende til inddæmning af de sociale virkninger af den økonomiske nedtur. Der bør gøres en omfattende indsats for at sikre alle aspekter af social integration af migranter og etniske minoriteter og bekæmpe diskrimination.

c) Iværksættelse af brugen af de fælles principper for flexicurity inden for cyklen for Lissabonstrategien for 2008-2010

Den endelige rapport foreligger endnu ikke. Kommissær Spidla gav på rådsmødet den 2. oktober 2008 en kort præsentation af udbyttet af de afholdte møder i de fem medlemslande. I relation hertil fremhævede han vigtigheden af parternes deltagelse og bidrag. De fem lande gav en kort tilbagemelding fra de respektive arrangementer. Fokus i indlæggene afspejlede nationale prioriteter, men alle slog fast, at arrangementerne havde medvirket til at skabe/fastholde opmærksomheden omkring de fælles principper og været medvirkende til at fremme flexicurity-tankegangen i de nationale politikker.

d) Udtalelse fra Komite for Social Beskyttelse (SPC) om forstærkelse af den åbne koordinationsmetode

I udtalelsen bekræftes det, at den åbne koordinationsmetode har vist sig at være et fleksibelt og effektivt instrument med henblik på en koordineret politik i relation til bekæmpelse af fattigdom og social udstødelse. I udtalelsen lægges op til bedre koordination, således at de nationale strategier ses i sammenhæng med beskæftigelsesstrategien og de relevante budgetprocedurer. Nationale kvantitative mål fremhæves som instrumentale for at opnå de ønskede politiske resultater, og det slås fast, at sådanne mål forbliver medlemsstaternes ansvarsområde.

6. Europa-Parlamentets udtalelse

Europa-Parlamentet skal ikke høres.

7. Gældende dansk ret og forslaget konsekvenser herfor

Ikke relevant.

8. Forslagets konsekvenser for statsfinanserne, samfundsøkonomien, miljøet eller beskyttelsesniveauet

Udtalelserne og rapporten om Missionen for flexicurity har ikke i sig selv konsekvenser for statsfinanserne, samfundsøkonomien, miljøet eller beskyttelsesniveauet.

9. Høring

Dokumenterne drøftes på møde i EU Specialudvalget for Arbejdsmarkedet og Sociale Forhold den 3. december 2008.

10. Regeringens foreløbige generelle holdning

Regeringen støtter udtalelserne og flexicurity-rapporten.

11. Generelle forventninger til andre landes holdninger

Det ventes, at de øvrige medlemslande kan støtte udtalelserne og flexicurity-rapporten.

12. Tidligere forelæggelser for Folketingets Europaudvalg

Udtalelserne og flexicurity-rapporten har ikke tidligere været forelagt Folketingets Europaudvalg.

1.e Operationelle konklusioner fra Komitéen for Social Beskyttelse om anvendelse af fællesskabsregler på sociale tjenesteydelser af generel interesse
- Godkendelse af konklusioner fra SPC
KOM dokument foreligger ikke

1. Resumé

Det foreslås, at følgende emner belyses nærmere af Kommissionen:

- *Samarbejde mellem flere offentlige myndigheder om social beskyttelse*
- *Den rolle non-profit organisationer spiller i nogle lande ved levering af sociale ydelser,*
- *Procedurerne for offentlige udbud på det sociale område.*

2. Baggrund

Konklusionerne er et led i det pågående analysearbejde med at klarlægge samspillet mellem EU's konkurrenceregler og sociale tjenesteydelser af generel interesse.

3. Hjemmelsgrundlag

Ikke relevant.

4. Nærhedsprincippet

Ikke relevant.

5. Formål og indhold

Det foreslås, at følgende emner belyses nærmere af Kommissionen:

- Samarbejde mellem flere offentlige myndigheder om ydelse af social beskyttelse, idet det ikke altid forekommer klart, hvorledes reglerne er på dette område.
- Den rolle non-profit organisationer spiller i nogle lande ved levering af sociale ydelser, idet den juridiske anerkendelse, sådanne organisationer kan have i nogle medlemsstater, kan have konsekvenser ved anvendelsen af fællesskabsretten.
- Procedurerne for offentlige udbud, idet nogle medlemsstater har givet udtryk for ønsket om lettere og simplere procedurer på det sociale område.

6. Europa-Parlamentets udtalelser

Europa-Parlamentet skal ikke høres.

7. Gældende dansk ret og forslagets konsekvenser herfor

Ikke relevant.

8. Forslagets konsekvenser for statsfinanserne, samfundsøkonomien, miljøet eller beskyttelsesniveauet

Udtalelsen har ingen konsekvenser for statsfinanserne, samfundsøkonomien, miljøet eller beskyttelsesniveauet.

9. Høring

Konklusionerne har været behandlet på et møde i Specialudvalget for arbejdsmarkedet og sociale forhold den 3. december 2008.

10. Regeringens foreløbige generelle holdning

Regeringen kan støtte konklusionerne, som har til formål at fortsætte arbejdet med at belyse og analysere samspillet mellem EU's konkurrenceregler og sociale tjenesteydelser af generel interesse.

11. Andre landes generelle holdning

De øvrige lande forventes at støtte konklusionerne.

12. Tidligere forelæggelse for Folketingets Europaudvalg

Konklusionerne har ikke tidligere været forelagt Folketingets Europaudvalg.

1. f   Initiativer fra Kommissionen

- Præsentation ved Kommissionen

- i)   Kommissionens hjælpepakke, KOM(2008)800**
- ii)   Nye kompetencer til nye jobs: Anticipere/foregribe og svare på behov for kompetencer på arbejdsmarkedet**
- iii)   Forslag til ændring af Europa-Parlamentets og Rådets forordning 1081/2006 om socialfonden**

Nyt notat

1. Resumé

Præsentationen ventes at præsentere meddelelsen KOM (2008)800 om en ramme for EU-landenes politiktiltag med henblik på at håndtere effekterne af den finansielle krise. Der forventes endvidere en udveksling af synspunkter. Endvidere forventes Kommissionen at præsentere den kommende meddelelse om "Nye kompetencer til nye job". Endelig ventes Kommissionen at præsentere et forslag vedrørende socialfonden, der indgår i ovennævnte hjælpepakke.

2. Baggrund

i) Kommissionen har den 26. november 2008 offentliggjort meddelelsen KOM (2008)800, der omfatter en ramme for EU-landenes politiktiltag med henblik på at håndtere effekterne af den finansielle krise i overensstemmelse med Lissabonstrategien for vækst og beskæftigelse samt Vækst og Stabilitetspagten. Meddelelsen indeholder forslag til initiativer finansieret via EU-budgettet, herunder Socialfonden og Globaliseringsfonden.

ii) Det Europæiske Råd inviterede i marts 2008 Kommissionen til "at præsentere en omfattende vurdering af de fremtidige kompetencebehov i Europa frem mod 2020 under hensyntagen til den teknologiske udvikling og den aldrende befolkning samt at foreslå skridt til at foregribe fremtidige behov".

ii) Kommissionen fremsætter forslag vedrørende Socialfonden, som indeholder administrative forenklinger af socialfondsregelsættet og skal ses i sammenhæng med forslaget til ændring af Rådets forordning 1083/2006 om generelle bestemmelser for Regionalfonden, Socialfonden og Samhørighedsfonden, der indgår i Kommissionens hjælpepakke.

3. Hjemmelsgrundlag

Spørgsmålet om hjemmelsgrundlaget er ikke relevant.

4. Nærhedsprincippet

Spørgsmålet om nærhedsprincippet er ikke relevant.

5. Formål og indhold

i)   Kommissionens hjælpepakke

Kommissionen har den 26. november 2008 offentliggjort meddelelsen KOM (2008)800, der omfatter en ramme for EU-landenes politiktiltag med henblik på at håndtere

effekterne af den finansielle krise i overensstemmelse med Lissabon-strategien for vækst og beskæftigelse samt Vækst og Stabilitetspagten.

Kommissionens meddelelse indeholder konkrete forslag, herunder vedrørende Globaliseringsfonden, Regionalfonden, Socialfonden og Samhørighedsfonden. Konkret foreslås i relation til de nævnte fonde, at:

- Reglerne for Globaliseringsfonden ændres med henblik på at øge støtten til nøglesektorer, herunder bilindustrien. Kommissionen lægger op til, at der skal gennemføres en genovervejelse af budgettet for fonden på baggrund af de reviderede regler. Globaliseringsfonden finansieres ved hjælp af uforbrugte midler fra tidligere års budget.
- Fremskynde betalinger under strukturfondene, således at yderligere 6,3 mia. euro kan anvendes i 2009.

ii) Nye kompetencer til nye jobs: Kortlægning og imødekommelse af fremtidige kompetencebehov på arbejdsmarkedet

Vurdering af fremtidige kompetencebehov i Europa frem mod 2020 er et væsentligt bidrag i forbindelse med Lissabon-strategien for vækst og beskæftigelse. Der vil blive lagt vægt på identifikation af trends på arbejdsmarkedet, flaskehalsområder og nye drivkræfter for jobskabelsen både på nationalt og europæisk plan samt bedre matchning mellem arbejdsmarkedets behov og kompetenceudvikling.

Rationalet bag initiativet er baseret på bl.a. følgende betragtninger:

- Globalisering, teknologi og demografiske ændringer har gjort modernisering af arbejdsmarkedet og tilpasning til socio-økonomiske ændringer endnu mere nødvendige. Flexicurity-strategier kommer dermed i fokus.
- Uddannelse og træning skal hæve det gennemsnitlige kompetenceniveau i befolkningen for at sikre et bedre match og for at hæve beskæftigelsesevnen og produktiviteten.

Implementering af initiativet kræver udvikling og koordination af prognoseinstrumenter på nationalt og europæisk niveau.

En bedre vurdering af kompetence- og arbejdsmarkedsbehov skal bidrage til nationale flexicurity-politikker, herunder med vægt på livslang læring for bedre tilpasning til globalisering og teknologisk forandring.

Meddelelsen vil trække på eksisterende studier og prognoser. På den baggrund vil meddelelsen indeholde en første vurdering af kompetencebehov op til 2020, en kortlægning af eksisterende instrumenter på nationalt og europæiske niveau og forslag til at udvikle mere effektive fælles europæisk prognosearbejde til produktion af regelmæssig projektioner/senarier på EU-plan op til 2020.

iii) Forslag til ændring af Europa-Parlamentets og Rådets forordning 1081/2006 om socialfonden

Med forslaget gennemføres administrative forenklinger af socialfondsadministrationen, bl.a. ved i højere grad at åbne for anvendelse af standardsatser for udgifter under

projekter, der gennemføres under Socialfonden. Formålet er via forenklingerne at forøge tempoet i investeringerne under Socialfonden.

6. Europa-Parlamentets udtalelser

Europa-Parlamentet skal ikke høres.

7. Gældende dansk ret og forslagets konsekvenser herfor

Ikke relevant.

8. Forslagets konsekvenser for statsfinanserne, samfundsøkonomien, miljøet eller beskyttelsesniveauet

i) En forøgelse af globaliseringsfonden vil medføre endnu ikke konkretiserede konsekvenser for EU's budget.

En fremrykning af betalinger under strukturfondene vil kunne medføre øgede udgifter på EU's budget i 2009 og 2010. Fremrykningen vil ske inden for rammerne af det samlede strukturfondsbudget for 2007-2013.

En anvendelse af yderligere EU-budgetmidler, der fremmer strukturelle reformer og investeringer i innovation og produktivitet, kan styrke den europæiske økonomi og derved have positive langsigtede samfundsøkonomiske effekter. Konjunkturpolitiske tiltag vil på kort sigt kunne påvirke den økonomiske aktivitet, men vil ikke have langsigtede effekter.

ii) Der er ikke konsekvenser for statsfinanserne, samfundsøkonomien, miljøet eller beskyttelsesniveauet.

9. Høring

Meddelelsen om kompetencebehov vil blive sendt i høring i Specialudvalget for Arbejdsmarkedet og Sociale Forhold.

10. Regeringens foreløbige generelle holdning

i) Regeringen lægger vægt på, at anvendelse af offentlige midler på EU-niveau bør tage udgangspunkt i en vurdering af, om der skabes merværdi for EU's borgere som helhed. Jf. regeringens høringssvar til Kommissionen vedrørende revision af EU's finansielle ramme finder regeringen, at der parallelt med udfasningen af den direkte landbrugsstøtte og yderligere fokusering af strukturfondsindsatsen bør afsættes flere midler til de EU-politikker, der kan skabe merværdi for EU som helhed i form af vækst og større parathed til at opnå de fulde fordele ved den stigende globalisering. Blandt de oplagte indsatsområder er forskning, herunder særligt inden for energi og klima, udvikling og uddannelse.

Regeringen kan på den baggrund støtte en eventuel revision af de finansielle perspektiver i form af en omlægning, der er i overensstemmelse med overordnede danske prioriteter for EU's budget. Regeringen vil arbejde aktivt for, at en revision af de finansielle perspektiver ikke bidrager til at finansiere kortsigtede, sektorspecifikke redningspakker, som ikke vil have gunstige langsigtede effekter.

ii) Regeringen støtter, at Kommissionen udarbejder en meddelelse om ”Nye kompetencer til nye job”. De danske erfaringer viser, at for arbejdsmarkedets vedkommende er en effektiv arbejdsmarkedsovervågning afgørende i forhold til at sikre en bedre matchning og forudsigelse af arbejdsmarkedsbehov. Information om virksomheders arbejdsmarkedsbehov samt information om udbuddet af arbejdskraft og kvalifikationer bidrager til at sikre en høj grad af gennemsigtighed på arbejdsmarkedet og modvirker dermed strukturledighed. Regeringen støtter, at der i videst muligt omfang gøres brug af allerede eksisterende og planlagte analyser på området, og at man sikrer input fra alle relevante aktører.

iii) Regeringen støtter forslaget, forudsat at der tages det fornødne hensyn til sund finansforvaltning.

11. Generelle forventninger til andre landes holdninger

Der forventes en generel positiv indstilling til meddelelsen om kompetencefonden. Der foreligger for nærværende ikke informationer om andre landes holdninger til hjælpepakken.

12. Tidligere forelæggelse for Folketingets Europaudvalg

i) Hjælpepakken har været forelagt Folketingets Europaudvalg den 28. november 2008 forud for mødet i EcoFin den 2. december 2008.

ii) Meddelelsen om kompetencebehov har ikke tidligere været forelagt Folketingets Europaudvalg. Problematikken blev dog berørt forud for EPSCO's møde i juni 2008 som led i omtalen af EPSCO's rådskonklusioner vedrørende DER's invitation til Kommissionen om et skills review.

iii) Folketingets Europaudvalg blev ved fremlæggelsen af hjælpepakken orienteret om, at Kommissionen i tilknytning til hjælpepakken fremlægger konkrete ændringsforslag til relevante retsakter.

2. Ændringsforslag til Europa-Parlamentets og Rådets direktiv om ændring af direktiv 93/104/EF vedrørende organisering af arbejdstiden

- Information fra formandskabet
KOM(2005)246

Revideret notat

1. Resumé

Ovennævnte forslag er fremsat dels som en konsekvens af en revisionsforpligtelse i direktivets artikel 22 om den såkaldte opt out-mulighed, dels som en konsekvens af EF-domstolens to principielle domme om anvendelsen af arbejdstidsdirektivet. EF-domstolens afgørelser giver anledning til vanskeligheder for en række medlemsstater for så vidt angår arbejdstidstilrettelæggelsen (arbejdstidsopgørelsen) – særligt for læger. Kommissionen bad i første halvår 2007 ved en såkaldt præ-åbningsskrivelse medlemsstaterne om at redegøre for deres situation i relation til arbejdstidsdirektivet, og Kommissionen har efterfølgende meldt ud, at man fortsat håber at kunne løse problemerne uden at skulle åbne sager mod en række lande.

På Rådsmødet i juni 2008 lykkedes det at samle et kvalificeret flertal i Rådet bag en pakkelse bestående af et vikardirektiv og ændring af arbejdstidsdirektivet. Den samlede løsning blev oversendt til Europa-Parlamentet, og mens Parlamentet kunne støtte forslaget til vikardirektiv, blev Rapportør Cercas' rapport med en række ændringsforslag til arbejdstidsdirektivforslaget vedtaget i Parlamentets Employment-udvalg i november.

Forslaget er sat på dagsordenen for EPSCO mødet den 17. december 2008 med henblik på information fra formandskabet.

2. Baggrund

Kommissionen fremlagde i september 2004 et direktivforslag om ændring af direktiv 2003/88/EF vedr. visse aspekter af organiseringen af arbejdstiden (KOM(2004)607). Europa-Parlamentet afgav sin udtalelse den 11. maj 2005. Kommissionen fremlagde på den baggrund et revideret direktivforslag (KOM(2005)246) den 31. maj 2005.

Formålet med forslaget er i høj grad at få løst de problemer i forhold til arbejdstilrettelæggelsen i medlemsstaterne, som blev skabt med SIMAP-dommen og forstærket med Jaeger-dommen.

Om SIMAP- og Jaeger-dommene kan det anføres, at førstnævnte dom fastslog, at rådighedsvagter, der tilbringes på arbejdsstedet, skal medregnes til arbejdstiden, hvilket betød, at det i en række brancher, herunder i særdeleshed sundhedssektoren, ville blive meget vanskeligt at opfylde direktivets krav om, at der højst må arbejdes 48 timer om ugen i gennemsnit. Sidstnævnte dom bekræftede dette og knæsatte desuden, at kompenserende hviletid skal afvikles i fuld udstrækning umiddelbart efter arbejdstids ophør.

Ifølge det gældende arbejdstidsdirektiv skulle den såkaldte ”opt out”-bestemmelse i artikel 22 tages op til overvejelse, og også dette afspejles i det fremsatte forslag.

Det finske formandskab fremlagde den 19. oktober 2006 et kompromisforslag, som først og fremmest vedrører et kompromis om adgangen til opt out'en. Selvom dette forslag heller ikke kunne samle tilstrækkelig tilslutning, idet der fortsat ikke kunne opnås enighed om opt out'en, udgør dette forslag udgangspunktet for fortsættelsen af forhandlingerne.

Drøftelserne fortsatte på grundlag af det finske kompromisforslag under det portugisiske formandskab, idet man arbejdede på en samlet løsning, hvori der også indgik vedtagelsen af vikardirektivforslaget, og under det slovenske formandskab lykkedes det at samle det nødvendige flertal i Rådet for en sådan løsning.

3. Hjemmelsgrundlag

Forslaget har hjemmel i TEF art. 137.

4. Nærhedsprincippet

Direktivforslaget vurderes som værende i overensstemmelse med nærhedsprincippet, da der er tale om et forslag om ændring af et direktiv på baggrund af to domme, der har givet anledning til betydelige problemer i medlemslandene.

5. Formål og indhold

Kommissionens reviderede forslag af 31. maj 2005 indeholder tre hovedelementer, som netop har de problemstillinger, der udspringer af SIMAP- og Jaeger-dommene, for øje. Forslaget indeholder også en bestemmelse om, at den ovenfor nævnte "opt out" (hvorefter lønmodtagere individuelt kan fraskrive sig loftet på maksimalt 48 timers arbejde om ugen i gennemsnit) ophører efter 3 år, men dog eventuelt vil kunne forlænges af Kommissionen efter ansøgning herom. Endvidere indeholder forslaget en bestemmelse om at forene arbejds- og familieliv og en betragtning om, at direktivets minimumskrav gælder for alle arbejdstagere som defineret i artikel 3, litra a i direktiv 89/391/EF. Endelig er der med Europa-Parlamentets ændringsforslag dukket et nyt element op i forhandlingerne, som vurderes at kunne påføre medlemslandene betydelige forpligtelser. Disse elementer gennemgås nedenfor:

1) Det foreslås, at inaktiv rådighedstid ikke medregnes til arbejdstiden, med mindre andet bestemmes nationalt. Der kan dog ikke afvikles hviletid i den inaktive rådighedstid, som i øvrigt med inddragelse af arbejdsmarkedets parter vil kunne fastsættes ud fra gennemsnitstimal i de forskellige sektorer. I den forbindelse indføres nye definitioner af rådighedstid og inaktiv rådighedstid og arbejdsplads.

2) Det foreslås, at der gives mulighed for ved lov at udvide referenceperioden for beregning af den gennemsnitlige ugentlige arbejdstid fra udgangspunktet på fire måneder op til 12 måneder, idet medlemsstaterne dog skal sikre, at arbejdsgiver i så fald opfylder visse betingelser. Hidtil har det kun været muligt at udvide referenceperioden i medfør af kollektivt overenskomst.

3) Det foreslås, at kompenserende hviletid skal afvikles inden for en rimelig frist, der fastsættes nationalt.

4) "Opt out"-en foreslås som udgangspunkt afskaffet tre år efter implementeringsfristen for et ændringsdirektiv, men en sådan ordning vil kunne forlænges af Kommissionen efter

anmodning herom fra en medlemsstat. Den opt out, der kan anvendes i de tre år og eventuelt forlænges, er i øvrigt beskåret, og der kan eksempelvis ikke arbejdes mere end 55 timer i én enkelt uge, hvis andet ikke er aftalt ved kollektiv overenskomst.

5) Det foreslås, at medlemsstaterne skal opfordre arbejdsmarkedets parter til at indgå aftaler, der gør det lettere at forene arbejdsliv og familieliv. I den forbindelse skal medlemsstaterne sikre, at arbejdsgiverne i god tid informerer medarbejderne om ændringer i tilrettelæggelsen af arbejdet, og at arbejdsgiverne overvejer anmodninger fra medarbejderne om ændringer i tilrettelæggelsen af arbejdet.

6) Et af Europa-Parlamentets ændringsforslag **vedrører det såkaldte fortolkningsspørgsmål og indebærer**, at direktivets loft over den samlede ugentlige arbejdstid på 48 timer i gennemsnit skal gælde pr. lønmodtager. Kommissionen har i sit reviderede forslag (af 31. maj 2005) søgt at imødekomme forslaget ved at indsætte en betragtning om, at direktivets forskrifter finder anvendelse på alle arbejdstagere.

Det finske formandskab fremlagde den 19. oktober 2006 et kompromisforslag, som hverken trækker i den ene eller den anden retning med hensyn til fortolkningsspørgsmålet, men først og fremmest vedrører et kompromis om adgangen til opt out'en. I forhold til fortolkningsspørgsmålet viderefører det finske forslag den løsning, man fandt på rådsmødet den 1. juni 2006, hvor det overlades til det enkelte medlemsland, hvordan direktivet skal fortolkes. Ligesom det forudgående østrigske forslag (omdelt på rådsmødet den 1. juni 2006), indeholder det finske forslag således ingen betragtningstekst om spørgsmålet. Samtidig løser forslaget på samme vis som tidligere forslag problemet vedr. de to principielle domme fra EF-Domstolen om inaktiv rådighedstid og kompenserende hviletid (SIMAP og Jaeger), jf. pkt. 5.1 og 5.3 ovenfor.

Den grundlæggende idé i udspillet er, at en medlemsstat, som ønsker at anvende adgangen til opt out, samtidig må give afkald på muligheden for at udvide referenceperioden til 12 måneder i henhold til lov. Det fremgår af en ny artikel, hvor der gives mulighed for, at medlemsstater, der anvender opt out, vil kunne operere med en referenceperiode på op til seks måneder i henhold til lov. Da valget mellem opt out og en etårig referenceperiode i henhold til lov tilsyneladende – som forslaget umiddelbart må læses – skal træffes på det nationale niveau og ikke på fx virksomhedsniveau, er der reelt tale om, at en medlemsstat helt overordnet skal beslutte, om man foretrækker at tillade enten en højere gennemsnitlig ugentlig arbejdstid eller betydelige udsving over et år. Det er ikke muligt at gennemføre begge dele, hvis forslaget vedtages.

Ved anvendelsen af opt out foreslås en såkaldt "cap", som begrænser den gennemsnitlige ugentlige arbejdstid til 60 timer (med en referenceperiode på 3 måneder). Forslaget rummer også visse andre opstramninger vedr. anvendelsen af opt out, som kendes fra tidligere forslag.

Endelig indeholder forslaget en revisions- eller evalueringsbestemmelse, der sigter mod en senere genovervejelse af opt out'en med henblik på gradvist at udfase den.

Det forslag, der kunne samle det nødvendige flertal i Rådet i juni 2008 som led i en "pakke" med vikardirektivforslaget, ligner på væsentlige punkter det ovenfor beskrevne finske kompromisforslag fra efteråret 2006. Der er dog for så vidt angår

adgangen til opt out mulighed for en ”cap” på 65 timer og der er ikke noget om udfasning af adgangen til opt out i forslaget. Vedrørende rådighedsvagter foreslås, at inaktiv tid ikke tæller som arbejdstid, medmindre andet bestemmes nationalt, men at der dog ikke kan afvikles hviletid i inaktiv tid, medmindre andet bestemmes nationalt. I relation til sammenhængen mellem arbejds- og familieliv foreslås, at lønmodtagere skal varsles om arbejdstidsændringer i passende tid (”due time”) og arbejdsgivere skal overveje anmodninger fra lønmodtager om at få ændret dennes arbejdstid.

Forslaget er efterfølgende oversendt til Europa-Parlamentet som led i den fælles beslutningstagen.

6. Europa-Parlamentets udtalelser

Parlamentets Employment-udvalg vedtog i november 2008 en række ændringsforslag til det tidligere i 2008 oversendte forslag fra Rådet. De vigtigste af disse er, at:

- det foreslås indskrevet i direktivet, at al rådighedstid, herunder inaktiv tid, skal anses for arbejdstid, og hviletid kan ikke afvikles heri
- vedrørende sammenhængen mellem arbejds- og familieliv foreslås, at varslingen skal ske i god tid inden (”well in advance”), og at arbejdsgiver kun må afvise en anmodning som nævnt, hvis ulempen ved at imødekomme den er uforholdsmæssigt større end fordelene ved at imødekomme den er for lønmodtageren.
- kompenserende hviletid skal afvikles i forlængelse af den relevante arbejdsperiode.
- adgangen til opt out skal gælde i en overgangsperiode på 36 måneder, at en opt out-aftale skal gælde i højst 6 måneder (og ikke i et år), at der ikke skal kunne indgås en opt out-aftale i en eventuel prøvetid, at muligheden for at arbejde 60/65 timer ugentligt under en opt out-aftale afskaffes, at muligheden for at se bort fra 60/65-timers grænsen ved kortvarige ansættelser afskaffes. Endelig foreslås den nye artikel 22a (om valg mellem opt out og etårig referenceperiode) udeladt.
- en artikel 2aa indsættes, hvorefter arbejdstiden udregnes på baggrund af alle en lønmodtagers ansættelsesforhold tilsammen.

7. Gældende dansk ret og forslagets konsekvenser herfor

Reglerne om maksimal ugentlig arbejdstid og de definitioner, der er relevante i den forbindelse, findes i lov om gennemførelse af dele af arbejdstidsdirektivet, jf. lovbekendtgørelse nr. 896 af 24. august 2004.

Regler om afvikling af hviletid mv., herunder hvordan rådighedsvagter skal behandles i den forbindelse, findes i Arbejdstilsynets bekendtgørelse nr. 324 af 23. maj 2002 om hvileperiode og fridøgn mv., som har hjemmel i arbejdsmiljøloven.

De særlige arbejds- og hviletidsregler for fiskere på havgående fiskeskibe er gennemført i dansk ret ved bekendtgørelse nr. 516 af 21. juni 2002 om fiskeres hviletid mv.

For så vidt angår offshore-området udgøres retsgrundlaget af bekendtgørelse nr. 630 af 1. juli 2003 om visse aspekter i forbindelse med tilrettelæggelsen af arbejdstiden på

havanlæg, som har hjemmel i lov nr. 292 af 10. juni 1981 om visse havanlæg med senere ændringer. Idet man gennem denne bekendtgørelse har gennemført regler, der som minimum svarer til direktivets beskyttelsesniveau, gælder lov om gennemførelse af dele af arbejdstidsdirektivet ikke for dette område, jf. § 1, stk. 4, i lovbekendtgørelse nr. 896 af 24. august 2004.

8. Forslagets konsekvenser for statsfinanserne, samfundsøkonomien, miljøet eller beskyttelsesniveauet

Hvis forslaget som det blev besluttet af Rådet i 2008 vedtages i den foreliggende form, vurderes det ikke at få konsekvenser for fleksibiliteten på arbejdsmarkedet og det samlede arbejdsudbud. Dermed vurderes forslaget heller ikke at have konsekvenser for samfundsøkonomien og de offentlige finanser. Gældende overenskomster vil i så fald kunne opretholdes, og det vil endvidere heller ikke på anden måde være nødvendigt at stramme op i forhold til den regulering, der gælder i dag.

Den fortolkning af direktivet som gældende pr. lønmodtager, som Kommissionen tidligere via betragtningstekst har lagt op til, vil i yderste konsekvens kunne have vidtrækkende konsekvenser for fleksibiliteten på det offentlige såvel som det private arbejdsmarked med mulig negativ indvirkning på serviceniveau og arbejdsudbud og dermed for samfundsøkonomien og de offentlige finanser.

Hvis der ikke vedtages et ændringsdirektiv, vil domstolens fortolkning af arbejdstidsdirektivet i SIMAP og Jaeger stå fast som gældende ret. Uden at omfanget kan angives præcist, kan det slås fast, at det også vil have samfundsøkonomiske konsekvenser og konsekvenser for de offentlige finanser, f.eks. i forhold til sundhedssektoren, hvis kompenserende hviletid skal afvikles straks, og hvis inaktiv rådighedstid skal medregnes til arbejdstiden. Omfanget af konsekvenserne vil bl.a. afhænge af, om der indføres opt-out i Danmark, hvis ikke direktivet ændres.

9. Høring

Kommissionens reviderede forslag af 31. maj 2005 har ikke været sendt i høring i EU-specialudvalget for arbejdsmarkedet og sociale forhold.

Kommissionens oprindelige forslag fra september 2004 blev sendt i høring i udvalget, hvorfra der indkom følgende høringssvar:

DA finder generelt, at Kommissionens direktivforslag slet ikke i tilstrækkelig grad bidrager til at øge fleksibiliteten på det europæiske arbejdsmarked. DA finder mere konkret, at fastholdelsen af en referenceperiode på som udgangspunkt fire måneder ikke afspejler den europæiske virkelighed. Efter DAs opfattelse burde direktivet i stedet direkte hjemle parternes adgang til at aftale en længere referenceperiode end de foreslåede 12 måneder. DA støtter, at medlemsstaterne får mulighed for ved lov at fastsætte referenceperioden for den maksimale ugentlige arbejdstid til 12 måneder. Herved bliver der mulighed for at ligestille den del af arbejdsmarkedet, hvor reguleringen sker på grundlag af individuelle kontrakter med den overenskomstdækkede del af arbejdsmarkedet. DA anerkender endvidere, at definitionerne af rådighedstid og inaktiv rådighedstid hjælper til at løse problemer for alle virksomheder med overvågningsopgaver, hvor det er nødvendigt at have et beredskab. DA fastholder

samtidig, at definitionen af arbejdstid generelt er for bred, hvilket også er årsag til problemerne med rådighedsvagter. Efter DA's opfattelse er det vanskeligt at se den nærmere begrundelse for indførelsen af en 72 timers-grænse ved afholdelse af kompenserende hvileperioder. Man burde i denne forbindelse i højere grad tage udgangspunkt i praksis i de forskellige medlemsstater. DA savner endvidere argumenter i forslaget for at foretage stramminger i adgangen til individuelt at aftale, at 48-timersreglen ikke finder anvendelse. Tværtimod er anvendelsen af denne mulighed for at fravige 48-timers reglen ved individuel aftale i god overensstemmelse med reglerne på den del af arbejdsmarkedet, hvor løn- og ansættelsesvilkår fastsættes ved individuel kontrakt.

FA er tilfredse med forslaget med hensyn til indførelsen af inaktiv tid og udvidelsen af referenceperioden for beregning af den gennemsnitlige ugentlige arbejdstid.

DSI vurderer, at ændringerne, der foreslås, kan være til betydelig fordel med hensyn til regelafklaring og konkret planlægning for de mennesker, som har forskellige hjælpeordninger, eksempelvis efter lov om socialservice § 77.

FTF vender sig generelt imod de ændringer, der foreslås, idet ændringerne angiveligt forringer lønmodtagernes vilkår. FTF finder, at der ikke er behov for at give mulighed for en udvidelse af referenceperioden til 12 måneder ved lov, da der i dag er mulighed for en sådan udvidelse via kollektive overenskomster. I den forbindelse nævner FTF, at det forekommer uacceptabelt, at der åbnes for en 65 timers uge over en meget lang periode. I relation til forslagene om rådighedstid, inaktiv tid og kompenserende hviletid finder FTF, at der er tale om en forringelse af lønmodtagernes sikkerheds- og sundhedsmæssige forhold og af forholdet mellem arbejds- og familieliv. Endelig finder FTF, at forslaget om generel adgang til ved individuel aftale at fravige reglen om gennemsnitlig ugentlig arbejdstid på 48 timer udgør en forringelse af lønmodtagernes vilkår på det danske arbejdsmarked.

AC mener på det overordnede plan, at direktivforslaget primært tilgodeser arbejdsgiversidens ønske om fleksibilitet, og at det kan underminere det danske overenskomsts system, da muligheden for at indgå individuelle aftaler om at fravige arbejdstidsbestemmelserne kan udgøre et incitament til ikke at indgå nye kollektive aftaler og til ikke at forny de eksisterende. AC fraråder dansk opbakning til de af Kommissionen foreslåede ændringer. AC fraråder desuden indførelsen af de to nye arbejdstidsbegreber, da betydningen og rækkevidden af dem skaber betydelig usikkerhed og uklarhed. Hvis de nye tidsbegreber alligevel fastholdes, skal AC som et minimum anmode om, at usikkerheden om begrebernes indbyrdes sammenhæng, herunder hvorvidt inaktiv kan betragtes som hviletid, afklares, inden et endeligt direktiv vedtages. I relation til forslaget om udvidelsen af referenceperioden finder AC, at fravigelse fra hovedreglen om en fire måneders referenceperiode kun bør kunne ske på basis af aftaler mellem parterne. AC finder endvidere forslaget om kompenserende hviletid meget uheldigt, da det vil kunne medføre urimeligt lange og helbredstruende arbejdsperioder for lønmodtagere. AC mener, at en sådan bestemmelse helt bør udgå, da referenceperioderne allerede i dag kan udvides efter nærmere aftale. I forhold til "opt out"-en ser AC positivt på, at Kommissionen har søgt at stramme op på anvendelsen heraf, men foretrækker, at muligheden helt fjernes. Efter AC's opfattelse sættes arbejdstiden reelt op til 65 timer om ugen, og de beskyttelsesforanstaltninger, direktivet opstiller, er intet værd. Som minimum

foreslår AC, at arbejdsgiver tillægges bevisbyrden for, at betingelserne for at anvende ”opt out”-en er iagttaget.

Det Kommunale Kartel (KK) finder det overordnet uacceptabelt, at Kommissionen i et arbejdsmiljødirektiv foreslår forringelser af lønmodtagernes sikkerheds- og sundhedsmæssige forhold. KK vurderer, at denne nye praksis ikke er i overensstemmelse med traktatens mål. Mere konkret betragter KK forslaget om kompenserende hviletid som en klar forringelse. KK foreslår, at direktivet som minimum bør indeholde bestemmelser om, hvor ofte en hvileperiode kan udskydes, og om det kan gælde flere dage i træk. Udskydelsesmuligheden i så lang en periode er dybt kritisabel under hensyn til den enkeltes sundhed og sikkerhed.

KL hilser Kommissionens forslag velkomment. KL fremhæver vigtigheden af, at de nye definitioner og bestemmelserne om hviletid i forslaget gennemføres. KL opfordrer til, at eventuelle mindre problemer, der måtte blive påpeget, ikke kommer til at dominere den danske holdning til forslaget.

LO er overordnet af den opfattelse, at direktivforslaget er et skridt i den forkerte retning. De nye definitioner vil ifølge LO gøre det vanskeligere at skabe sammenhæng mellem arbejds- og familieliv, og det vil rejse nye fortolkningsspørgsmål. Hvis det skulle være muligt at definere rådighedstid som andet end arbejdstid, bør det ikke kunne ske uden hjemmel i kollektivt overenskomst. LO er betænkelig ved muligheden for at udskyde afvikling af kompenserende hviletid i op til 72 timer, da en sådan forringelse af arbejdstidsreglerne vil kunne medføre, at lønmodtagere får endog meget lange arbejdsperioder uden hvil. LO tager skarp afstand fra forslaget om, at referenceperioden for beregning af den gennemsnitlige ugentlige arbejdstid skal kunne udvides til 12 måneder ved lov alene efter konsultation med arbejdsmarkedets parter, da en sådan mulighed vil svække incitamentet til at indgå kollektive overenskomster. Dog finder LO, at de foreslåede præciseringer omkring referenceperioden er hensigtsmæssige. Efter LO's opfattelse burde direktivforslaget indeholde en udfasning af ”opt out'en” frem for blot en mindre indskrænkning heraf. Det er således uacceptabelt, at det fortsat er muligt at have en ugentlig arbejdstid på 65 timer på det europæiske arbejdsmarked, og LO tager det for givet, at ”opt out'en” heller ikke vil blive udnyttet i Danmark fremover.

Amtsrådsforeningen (ARF) mener overordnet, at Kommissionens forslag er et konstruktivt forsøg på at rette op på de problemer, som SIMAP- og Jaegerdommen skabte for arbejdstilrettelæggelsen i blandt andet sygehusvæsenet og på sociale døgninstitutioner. ARF vurderer, at indførelsen af begrebet inaktiv tid under vagt er helt essentielt for at imødegå nogle af de problemer, som EF-domstolens afgørelser skabte for varetagelsen af den offentlige service i Danmark. ARF støtter derfor varmt Kommissionens forslag om indførelse af begrebet inaktiv tid. ARF finder endvidere, at forslaget om kompenserende hviletid vil genindføre den fleksibilitet i arbejdstilrettelæggelsen, som ikke mindst er vigtig i perioder med eksempelvis vakante stillinger, ferieafholdelse eller sygdom blandt personalet. ARF hilser ligeledes Kommissionens forslag om udvidelse af referenceperioden velkomment, da også det vil bidrage til at sikre fleksibiliteten. Endelig finder ARF det vigtigt, at forslaget om en stramning af ”opt out”-mulighederne ikke kommer til at blokere for gennemførelsen af Kommissionens øvrige ændringsforslag.

Sammenslutningen af Landbrugets Arbejdsgivere (SALA) finder det godt, at direktivet lægger op til en regulering af inaktiv rådighedstid. SALA finder det endvidere vigtigt, at der er mulighed for en 12 måneders referenceperiode i direktivet. SALA tager dog afstand fra, at der ikke skabes en endelig afklaring af spørgsmålet om, hvorvidt reglerne gælder pr. lønmodtager eller pr. kontrakt. SALA finder, at der bør arbejdes for, at reglerne gælder pr. kontrakt, og at dette spørgsmål bør afklares i forbindelse med forhandlingerne om direktivet. Såfremt reglerne gælder pr. lønmodtager, finder SALA, at det vil have en afgørende negativ indflydelse på fleksibiliteten på det danske arbejdsmarked.

10. Regeringens foreløbige generelle holdning

Fra regeringens side har man siden i forbindelse med bilaterale kontakter på ministerniveau og ved uformelle konsultationer med skiftende formandskaber og andre medlemslande arbejdet for, at man når et kompromis, herunder med udgangspunkt i de tidligere fremsatte kompromisforslag, som Danmark kunne støtte.

Regeringen finder, at det forslag, som der kunne samles flertal bag i Rådet i juni 2008, udgør en hensigtsmæssig løsning af de problemer i relation til rådighedsvagter og afvikling af kompenserende hviletid, der blev skabt med domstolens praksis, og regeringen kunne og kan støtte dette forslag. Derimod vil flere af Parlamentets forventede ændringsforslag hindre, at disse problemer løses, og tillige skabe nye problemer.

11. Generelle forventninger til andre landes holdninger

Det flertal af medlemsstater, der kunne samles bag forslaget fra juni 2008, støtter fortsat op herom, og regeringen håber på, at denne enighed vil kunne sikre, at Rådets forslag om at ændre arbejdstidsdirektivet vedtages.

12. Tidligere forelæggelser for Folketingets Europaudvalg

Kommissionens oprindelige ændringsforslag har været forelagt Folketingets Europaudvalg til forhandlingsoplæg forud for rådsmødet den 7. december 2004, hvor et flertal var imod regeringens forhandlingsoplæg, og til orientering forud for Rådsmødet den 3. marts 2005. Regeringen forelagde igen et forhandlingsoplæg i sagen for Folketingets Europaudvalg forud for rådsmødet den 2. juni 2005, hvor et flertal var imod regeringens forhandlingsoplæg. Regeringen forelagde på baggrund af Kommissionen reviderede ændringsforslag af 31. maj 2005 et forhandlingsoplæg for Folketingets Europaudvalg den 11. november 2005, hvor der ikke var et flertal imod regeringens oplæg. Endelig har sagen været forelagt til orientering for Folketingets Europaudvalg forud for rådsmøderne den 8. december 2005 og 1. juni 2006 og den 7. november 2006. Forslaget blev forelagt Europaudvalget forud for rådsmødet den 5. og 6. december 2007, **og senest forud for Rådsmødet i juni 2008.**

3. Kommissionens forslag til Europa-Parlamentet og Rådets direktiv om indførelse af europæiske samarbejdsudvalg eller en procedure i fællesskabsvirksomheder og fællesskabskoncerner med henblik på at informere og høre arbejdstagerne (omarbejdet udgave)
- Politisk enighed
KOM(2008)419

Revideret notat

1. Resumé

*En revision af det gældende direktiv 94/45/EF af 22. september 1994 om europæiske samarbejdsudvalg (herefter ESU) har været under overvejelse i en årrække, og Kommissionen har bl.a. konsulteret **parterne på det europæiske marked** med henblik på forhandling om en revision af direktivet. Parterne har imidlertid ikke i løbet af konsultationsfasen kunnet blive enige om at indlede en forhandling, som kunne føre frem til en aftale. De tilkendegivelser, parterne kom med under Kommissionens høring, er dog indarbejdet i forslaget fra Kommissionen.*

Kommissionen vedtog forslaget den 2. juli 2008. En fransk version af forslaget blev fremsendt til Rådet den 8. juli 2008, og en dansk version blev fremsendt den 9. juli 2008.

På opfordring fra det franske formandskab er de europæiske parter efterfølgende blevet enige om et samlet fælles udspil, som er sendt til formandskabet den 29. august 2008. Udspillet tager udgangspunkt i Kommissionens forslag og indeholder 8 forslag til ændringer/justeringer af det foreliggende recastforslag fra Kommissionen. Parterne opfordrer til, at deres forslag indgår i de videre forhandlinger, og at en revision af direktivet vedtages hurtigst muligt.

*Forslaget om en revision af det gældende direktiv om ESU er sat på dagsordenen for rådsmødet for social- og beskæftigelsesministrene den **17. december 2008 med henblik på at opnå politisk enighed.***

2. Baggrund

Det gældende direktiv 94/45/EF af 22. september 1994 om ESU har til formål at sikre de arbejdstagere, der er ansat i store (multinationale) virksomheder/koncerner placeret i flere medlemsstater, en ret til information og høring i forbindelse med væsentlige forhold i virksomheden. Lønmodtagerne i de pågældende virksomheder eller deres repræsentanter kan efter iagttagelse af en række betingelser oprette et europæisk samarbejdsudvalg, som kan gå i dialog med den centrale ledelse om informations- og høringsprocedurer. I dag findes der ca. 820 aktive ESU i EU, som repræsenterer ca. 14,5 mio. arbejdstagere. Ifølge oplysninger fra Erhvervs- og Selskabsstyrelsen er 18 virksomheder omfattet af de gældende regler om ESU i Danmark.

Revisionen af direktivet har bl.a. baggrund i en rundspørge, som Kommissionen i begyndelsen af 2008 fik foretaget blandt ca. 10 % af alle aktive ESU ved hjælp af eksterne konsulenter med det formål at undersøge de forskellige løsningsmuligheders potentielle indvirkning på virksomhederne, navnlig hvad angår omkostninger. Hertil fik Kommissionen mellem oktober 2007 og juni 2008 gennemført en konsekvensanalyse vedrørende den påtænkte revision af direktiv 94/45/EF.

Som et resultat af disse undersøgelser kunne det konstateres, at der for det første ikke er sikkerhed for, at retten til information og høring af arbejdstagerne på tværs af grænserne kan udøves effektivt efter de gældende regler. Dette konkluderes, fordi de eksisterende samarbejdsudvalg efter deres egen opfattelse ikke informeres og høres tilstrækkeligt i over halvdelen af alle tilfælde af omstruktureringer i virksomhederne, og fordi der oprettes forholdsvis få nye ESU, og antallet heraf ikke er steget i de seneste år. Der er kun nedsat ESU i 36 % af de virksomheder, der falder ind under direktivets anvendelsesområde. For det andet kan der peges på, at der er en vis usikkerhed forbundet med visse af bestemmelserne i direktivet, og for det trede har man fundet, at begreberne *information* og *høring* i direktivet afviger fra begreberne i nyere direktiver, som ligeledes regulerer information og høring af arbejdstagerne.

3. Hjemmelsgrundlag

Kommissionens forslag har hjemmel i TEF art. 137 og skal vedtages efter proceduren i art. 251 om fælles beslutningstagen.

4. Nærhedsprincippet

Kommissionen angiver, at målene med det foreslåede tiltag ikke i tilstrækkelig grad kan opfyldes af medlemsstaterne, da det drejer sig om at ændre en gældende fællesskabsretsakt, der indeholder bestemmelser af tværnational karakter. EU kan bedre ændre en sådan retsakt og tage højde for forholdet til andre fællesskabsbestemmelser og nationale bestemmelser på dette område. Navnlig kan der kun ved en indsats på fællesskabsplan indføres en ændring vedrørende oprettelsen af ESU og disses virke. En sådan ændring nødvendiggør en sammenhængende og koordineret ændring af medlemsstaternes lovgivning, eftersom anvendelsen af en medlemsstats lovgivning indvirker på de rettigheder og forpligtelser, der gælder for andre medlemsstaters virksomheder og arbejdstagere.

Kommissionen understreger, at forslaget overlader det til medlemsstaterne at tilpasse bestemmelserne til de nationale ordninger for arbejdsmarkedsrelationer og de nationale retssystemer, især hvad angår fastsættelsen af reglerne for udpegning eller valg af arbejdstagerrepræsentanter, disses beskyttelse og fastlæggelse af passende sanktioner.

Regeringen kan tilslutte sig Kommissionens betragtninger og finder på den baggrund, at nærhedsprincippet er overholdt.

5. Formål og indhold

Formålet med Kommissionens forslag til revision af direktivet er generelt at sikre rettidig og effektiv information og høring af arbejdstagerne, styrke dialogen, øge antallet af ESU, forbedre retssikkerheden og at sikre et bedre samspil mellem gældende direktiver som indeholder bestemmelser om information og høring af arbejdstagerne i forskellige situationer.

Kommissionens forslag til revision af direktiv 94/45/EF omfatter følgende indholdsmæssige ændringer:

- Indførelse af generelle principper vedrørende den måde, hvorpå information og høring af arbejdstagerne på tværs af grænserne skal foregå, samt indførelse af en definition og præcisering af definitionen af høring.

- Afgrænsning af de europæiske samarbejdsudvalgs kompetence til at behandle emner af tværnational karakter og samordning af det nationale og det tværnationale niveau for information og høring af arbejdstagerne, fortrinsvis ved virksomhedsinterne aftaler. Det påpeges, at hvorvidt et emne er af tværnational karakter, navnlig skal bestemmes med henvisning til dets potentielle virkninger i mindst to medlemslande.
- Information og høring af ESU samordnes med information og høring af de nationale repræsentative organer under hensyntagen til deres respektive kompetencer og interventionsområder. I den sammenhæng tilføjes en garanti mod forringelse af den eksisterende situation i medlemsstaterne hvad angår det generelle beskyttelsesniveau for arbejdstagerne på det område, der er omfattet af direktivet.
- Afklaring af ansvarsområder i forbindelse med videregivelse af oplysninger, som gør det muligt at indlede forhandlinger, og af regler for forhandling af aftaler med henblik på oprettelse af nye ESU.
- Afklaring af arbejdstagerrepræsentanternes rolle og af deres muligheder for at uddanne sig samt anerkendelse af fagforeningernes rolle i forhold til arbejdstagerrepræsentanterne. Det gøres f.eks. klart, at medlemmerne af ESU har beføjelse til at repræsentere en virksomheds eller en koncerns arbejdstagere, samt at de har ret til uddannelse i forbindelse med deres rolle som deltager i ESU uden løntab.
- Tilpasning af de subsidiære forskrifter, der finder anvendelse, hvis der ikke er indgået nogen aftale, til de ændrede behov.
- Indførelse af krav om klausul om tilpasning og genforhandling af gældende aftaler om ESU.
- Sker der betydelige ændringer i en virksomheds struktur, skal den centrale ledelse – såfremt der ikke er bestemmelser herom i virksomhedens aftaler (enten aftaler om europæiske samarbejdsudvalg eller aftaler, som har undtaget virksomheden fra det gældende direktivets anvendelsesområde) – enten tilpasse aftalerne eller på anmodning af lønmodtagerne eller deres repræsentanter indlede forhandlinger om en ny aftale.

De europæiske parters udspil af 29. august 2008 indeholder følgende ændringer/justeringer til Kommissionens forslag:

- En mere detaljeret definition af begreberne ”information” og ”høring”.
- En præcisering af, at det særlige forhandlingsorgan kan lade sig bistå af eksperter og relevante arbejdstagerorganisationer på europæisk plan.
- En præcisering af, at medlemmerne af et europæisk samarbejdsudvalg skal have de nødvendige rammer/midler til at kunne varetage opgaven med at repræsentere de ansatte
- En præcisering af, at medlemmer af et særligt forhandlingsudvalg og et europæisk samarbejdsudvalg i det omfang, det er nødvendigt, skal sikres uddannelse uden løntab.

- En mere fleksibel bestemmelse om samordning af information og høring nationalt og i et europæisk samarbejdsudvalg.
- En væsentlig udvidelse af muligheden for at indgå aftaler om information og høring, som falder udenfor direktivets anvendelsesområde.

6. Europa-Parlamentets udtalelse

Europa-Parlamentet skal i henhold til TEF art. 251 høres. **Udvalget om beskæftigelse og sociale anliggender har afgivet en rapport om revisionen af direktivet. Den seneste udgave af rapporten er af 19. november 2008 efter første behandling. Rapporten indeholder en række forslag til ændringer af direktivet, som på den ene side støtter de forslag, som parterne har fremlagt, men på den anden side også omfatter en række yderligere forslag, som især har karakter af lønmodtagerbeskyttelse.**

Europa-Parlamentets udvalg har i deres rapport i hovedtræk lagt op til følgende ændringer ud over ændringsforslagene fra arbejdsmarkedets parter:

- En udvidelse af definition af transnationale forhold, som forslås indsat i både en betragtning og i selve direktivteksten. Dette forslag bygger på sager fra retspraksis.
- En ny betragtning, som vil lade det være op til den enkelte medlemsstat at fastsætte regler, som sikrer overholdelse af direktivet.
- Et forslag om at fjerne Kommissionens forslag om at indsætte en ny tærskelværdi på mindst 50 ansatte i forbindelse med valg af medlemmer til det særlige forhandlingsorgan.
- Et forslag om, at detaljerne om en aftale i annekset til direktivet også skal gælde for det særlige forhandlingsorgan.
- Et forslag om, at direktivet skal revideres fuldt ud tre år efter vedtagelsen.

Europa-Parlamentets forslag har været diskuteret på et møde i Rådets sociale arbejdsgruppe den 25. november 2008. Rådets arbejdsgruppe fandt forslaget om en udvidelse af definitionen af transnationale forhold for uklar, og formandskabet vil arbejde videre med en formulering. Forslaget om en ny betragtning om sanktioner og forslaget om, at reglerne i annekset også skal gælde for det særlige forhandlingsorgan kunne medlemsstaterne ikke støtte. Forslaget om at fjerne tærskelværdien på 50 ansatte kunne medlemsstaterne støtte med det formål at opnå et kompromis. Forslaget om, at gå tilbage til parternes tekst til artikel 13 om bevarelse af eksisterende aftaler om samarbejdsordninger kunne arbejdsgruppen ikke støtte, idet teksten har været vendt på arbejdsgruppens møder og har været forelagt parterne, som har accepteret arbejdsgruppens forslag til en mere klar tekst. Forslaget om, at der skal ske en fuld revision af direktivet allerede efter tre år kunne medlemsstaterne ikke støtte, og Kommissionen bemærkede, at det vil være praktisk problematisk at foretage en revision så tidligt efter vedtagelsen af direktivet. Revisionen skal nu diskuteres mellem formandskabet, udvalget i Europa-Parlamentet og ordførerne med det formål at opnå enighed inden rådsmødet den 17. december 2008.

7. Gældende dansk ret og forslagets konsekvenser herfor

Det gældende direktiv 94/45/EF af 22. september 1994 er blevet implementeret i dansk ret ved lov nr. 371 af 22. maj 1996 om europæiske samarbejdsudvalg med senere ændringer på baggrund af udvidelsen af EU-medlemslandene.

Vedtages Kommissionens forslag til en revision af direktiv 94/45/EF, vil det kræve en ændring af den danske lov nr. 371 af 22. maj 1996.

8. Forslagets konsekvenser for statsfinanserne, samfundsøkonomien, miljøet eller beskyttelsesniveauet

En ændring af lov nr. 371 af 22. maj 1996 vil ikke umiddelbart have statsfinansielle konsekvenser, samfundsøkonomiske konsekvenser eller konsekvenser for ligestilling, miljø, sundhed og forbrugerbeskyttelse.

I 2001 tog regeringen initiativ til at få foretaget basismålinger angående den erhvervsrettede lovgivnings administrative byrder for erhvervslivet. Som et resultat af disse målinger fandt man, at lov nr. 371 af 22. maj 1996 om europæiske samarbejdsudvalg er administrativt meget byrdefuld for den enkelte danske virksomhed, som er omfattet af lovens anvendelsesområde.¹ Efter oplysning fra Erhvervs- og Selskabsstyrelsen er dog kun 18 virksomheder i Danmark omfattet af loven.

En ændring af det nuværende direktiv vil nødvendiggøre en ændring af den danske lovgivning. Kommissionens foreslåede ændring vil umiddelbart ikke betyde, at der stilles flere administrative krav til virksomhederne, som er omfattet af den eksisterende lovgivning. Derfor forventes disse virksomheder ikke umiddelbart at blive påført flere administrative byrder.

Virksomheder omfattet af den gældende lovgivning må dog forventes at få flere økonomiske omkostninger bl.a. fordi arbejdstagerrepræsentanterne efter forslaget kan få uddannelse uden løntab pga. deres funktion som deltager i det europæiske samarbejdsudvalg.

Hvis Kommissionens nuværende forslag medfører, at flere virksomheder vil blive omfattet af direktivet og dermed også vil blive omfattet af en efterfølgende dansk lovændring, må det forventes, at de samlede administrative og økonomiske omkostninger for de danske virksomheder vil stige.

Kommissionen vurderer dog, at der ikke vil blive tale om *betydelige* ekstraomkostninger for virksomheder, der allerede opfylder kravene og målene i det eksisterende direktiv.

Med hensyn til mulige konsekvenser for beskæftigelsen og arbejdsmarkedet generelt forventes en implementering af det foreliggende forslag ikke at have særlige konsekvenser.

9. Høring

Kommissionens forslag om revision af det gældende direktiv 94/45/EF blev den 1. august 2008 sendt i høring i EU-Specialudvalget for Arbejdsmarked og Sociale Forhold.

Følgende høringssvar er modtaget:

---

¹ Se nærmere herom på www.amvab.dk i Erhvervs- og Selskabsstyrelsens publikation om basismåling på Beskæftigelsesministeriets område fra juni 2005, s. 17.

Kommunernes Landsforening (KL) bemærker indledningsvist, at det er positivt, at der sker en begrænsning af de europæiske samarbejdsudvalgs kompetencer til emner af tværnational karakter samt en samordning af det nationale og det tværnationale niveau for information og høring af arbejdstagerne. KL mener, at forslaget om afklaring af arbejdstagerrepræsentanternes rolle og særligt deres muligheder for at uddanne sig uden løntab er problematisk bl.a. fordi dette normalt er et anliggende, der forhandles mellem arbejdsmarkedets parter, hvorfor KL helst ser, at forslaget herom udgår. KL fremhæver også, at udgangspunktet angående brugen af arbejdstagerrepræsentanter som sagkyndige bør være lokale repræsentanter. Herudover har KL en række konkrete ændringsforslag til teksten med henblik på at sikre respekt for aftalesystemet råderum for løsninger aftalt mellem parterne.

Dansk Arbejdsgiverforening (DA) kan overordnet støtte Kommissionens forslag, men henviser til et fælles brev og anneks med ændringsforslag af 6. august 2008 fra de europæiske arbejdsmarkedsorganisationer, Business Europe og ETUC (brevet ligger til grund for parternes fælles udspil af 29. august 2008). Af disse skrivelser fremgår, at man bl.a. ønsker gennemført en række mindre ændringer og tilpasninger. Det fremgår bl.a., at man ønsker, at Kommissionen ændrer ordlyden af artikel 10, stk. 1, med det formål at slå fast, at medlemmerne af de europæiske samarbejdsudvalgs rolle som lønmodtagerrepræsentanter udelukkende gælder i forhold til det europæiske samarbejdsudvalgs kompetencer. Angående artikel 10, stk. 4 vil Business Europe gerne have teksten ændret således, at det vil være arbejdsgiverne, der bestemmer, hvordan uddannelsen af lønmodtagerrepræsentanterne kan tilrettelægges. Business Europe foreslår afslutningsvist slettelse af Kommissionens forslag om, at en virksomhed indleder forhandlinger om oprettelse af ESU ved iværksættelse af større omstruktureringer på trods af, at virksomheden har eksisterende aftaler, som har undtaget virksomheden fra det gældende direktivs anvendelsesområde.

FTF opfordrer til, at der skabes koordinering af definitioner og rettigheder mellem de forskellige direktiver, der indeholder medarbejderrettigheder. FTF anfører, at der bør arbejdes videre med at skabe juridisk sikkerhed for, at indgåede aftaler betragtes som juridisk bindende. For FTF er det afgørende, at inddragelsen af ESU i beslutningsprocesserne bliver så effektive som muligt, idet der må være det bedst mulige og mest kvalificerede grundlag for beslutningerne bl.a. ved, at der er klarhed over grundlaget, og den nødvendige tid til beslutningsprocessen. Endelig finder FTF, at de faglige organisationer må have en styrket adgang til at medvirke i samarbejdet, og at der må sikres optimal adgang til uddannelse og træning bl.a. hvad angår sprog.

Landsorganisationen i Danmark (LO) er tilfreds med, at der nu er igangsat en proces til revision af direktivet, idet der er behov for markante præciseringer og forbedringer. LO ønsker dog opstramninger og ændringer i Kommissionens forslag på en række områder. LO konkluderer, at hvis direktivet skal indeholde en reel informations- og høringsret, så skal forhandlingsperioden for oprettelse af ESU nedsættes, kravet til antallet af ansatte for at oprette et ESU reduceres, mødeantallet i ESU skal udvides, de faglige organisationers rolle anerkendes, arbejdstagersidens ret til at tilkalde eksperter sikres, alle eksisterende ESU-aftaler omfattes af det nye reviderede direktiv, dækning af uddannelsesbehov og økonomi sikres, der defineres en retslig beskyttelse af ESU-medlemmer, og der skal ske en præcisering af retten til dækning af udgifter i forbindelse med tvister. LO anfører

afslutningsvist, at man mener, at Kommissionens udtalelse om, at den ønsker en kraftig stigning i antallet af ESU, står i skarp kontrast til de muligheder, der indrømmes i Kommissionens udspil. LO har efterfølgende tilkendegivet, at LO støtter op om de europæiske parter fælles udspil af 29. august 2008

10. Regeringens foreløbige generelle holdning

Regeringen finder det positivt, at det er lykkedes de europæiske parter at blive enige om et fælles udspil til de ændringer af direktivet, som parterne ønsker og anser for væsentlige. Regeringen mener, at udspillet af 29. august 2008 fra de europæiske parter bør danne rammen for de videre forhandlinger, idet det vil kunne sikre en mere smidig proces omkring vedtagelse af direktivet og sikre, at arbejdsmarkedets parter føler ejerskab til ændringerne og direktivet generelt.

Regeringen er positiv overfor Kommissionens forslag sammenholdt med parternes udspil, idet der er tale om en afbalanceret løsning, som præciserer og effektiviserer lønmodtagernes rettigheder og samtidig rummer stor fleksibilitet i form af, at der kan aftales andre procedurer for information og høring, som falder udenfor direktivets anvendelsesområde.

Regeringen anser det for vigtigt at undgå at pålægge virksomhederne unødvendige administrative byrder.

Regeringen er tilfreds med, at der på nuværende tidspunkt mere eller mindre er enighed blandt medlemsstaterne, også angående Europa-Parlamentets udspil.

11. Generelle forventninger til andre landes holdninger

Et overvejende flertal af landene hilser en revision af direktivet velkommen og støtter, at det sker med udgangspunkt i det fælles udspil af 29. august 2008 fra de europæiske parter. Et flertal finder således, at parternes udspil udgør det bedste bud på en samlet og balanceret revision af EWC-direktivet.

Generelt har landene hidtil givet udtryk for, at man ikke ønsker, at en ændring medfører unødvendige administrative byrder, som ikke står mål med formålet, og at det må undgås at etablere procedurer, der risikerer at forsinke nødvendige omstruktureringer og tilpasninger i virksomhederne.

Det er den generelle holdning blandt medlemsstaterne, at man vil prioritere samarbejde og en hurtig vedtagelse. Den foreliggende tekst støtter og respekterer videst muligt parternes udspil.

12. Tidligere forelæggelser for Folketingets Europaudvalg

Sagen blev forelagt Folketingets Europaudvalg forud for rådsmødet den 2. oktober 2008.

4. Meddelelse fra Kommissionen om konsekvenserne af arbejdskraftens frie bevægelighed som følge af udvidelsen af EU
- Præsentation ved Kommissionen
KOM(2008)765

Nyt notat

1. Resumé

Kommissionen har i henhold til udvidelsestraktaterne fra 2003 og 2005 udarbejdet en rapport med statistik og analyser vedr. arbejdskraftens fri bevægelighed og erfaringen med brug af overgangsforanstaltninger. Arbejdskraftvandringen fra de østeuropæiske lande var på sit højeste i 2006 og er siden faldet. Dette på trods af at de fleste lande lempede overgangsreglerne i 2006. Det vurderes derfor, at størstedelen af de personer, der er villige til at tage til udlandet, allerede har gjort dette, og at der ikke er meget udvandringspotentiale tilbage. Andre faktorer end nationale overgangsordninger synes at have betydning for udvandringsmønstret. Sverige, Finland, Portugal og Grækenland har således oplevet lav indvandring på trods af lempelig adgang, mens Tyskland og Østrig på trods af restriktioner har haft høj indvandring. Overordnet set finder Kommissionen, at effekten af arbejdskraftvandringer er positiv i forhold til vækst og beskæftigelse i Europa, og den anbefaler en ophævelse af overgangsordningerne.

2. Baggrund

Efter udvidelsestraktaterne (2003 og 2005) er det muligt at have overgangsperioder for arbejdskraftens fri bevægelighed på op til 7 år. Overgangsperioderne er opdelt i 3 faser af 2+3+2 år. Inden udløbet af de første 2 år skal Rådet vurdere anvendelsen af overgangsforanstaltningerne på basis af en rapport fra Kommissionen. Dette er nu tilfældet for Rumænien og Bulgariens vedkommende, eftersom de blev medlemmer d. 1. januar 2007.

For de 8 øvrige østeuropæiske lande udløber 2. fase af overgangsforanstaltningerne d. 1. maj 2009. Det er kun muligt at iværksætte 3. fase af overgangsforanstaltningerne i tilfælde af alvorlige forstyrrelser af arbejdsmarkedet, eller risiko herfor. Kommissionen udarbejdede en rapport inden udløbet af første fase. Rådet skal foretage en yderligere vurdering, og Kommissionen udarbejder yderligere en rapport, såfremt et medlemsland anmoder herom. De 8 østeuropæiske lande, der blev medlem af EU 1. maj 2004, har anmodet herom i september 2008.

Kommissionen skal således udarbejde en rapport vedr. overgangsforanstaltningerne i henhold til begge udvidelser, og Kommissionen har valgt at udarbejde én samlet rapport.

3. Hjemmelsgrundlag

Rapporten er udarbejdet i henhold til udvidelsestraktaternes bilag om overgangsforanstaltninger for arbejdskraftens fri bevægelighed.

4. Nærhedsprincippet

Spørgsmålet om nærhedsprincippet er ikke relevant.

5. Formål og indhold

Rapporten har til formål at give medlemsstaterne et bedre grundlag til at træffe beslutning på.

Det oplyses i rapporten, at siden udvidelsen i 2004 er antallet af borgere fra EU10 med bopæl i EU15 steget med 1.1 millioner til ca. 2 millioner. Fra 2003 til slutningen af 2007 er antallet af borgere fra Rumænien og Bulgarien i de øvrige 25 EU-lande vokset fra 690.000 til 1.8 millioner.

Af alle borgere i EU, der har taget arbejde i et andet land inden for de sidste 4 år, er de 19 % fra Rumænien og 4 % fra Bulgarien. Til sammenligning udgør arbejdstagere fra Polen 25 %.

Inden for de sidste 4 år har 2,5 % af den rumænske arbejdsstyrke på et tidspunkt arbejdet i et andet EU-land, mens det tilsvarende tal for bulgarere er 1,7 %. Til sammenligning er tallet for Litauen – der har oplevet den største udvandring – 3,1 %, mens tallet for Polen – det i absolutte tal største udvandringsland – er 2 %.

Udvandring er i høj grad midlertidig. Siden udvidelsen i maj 2004, vurderes halvdelen af de personer, der er taget til UK og Irland, at være vendt hjem igen.

Arbejdskraftvandringen fra de østeuropæiske lande var på sit højeste i 2006 og er siden faldet. Dette på trods af at de fleste lande lempede overgangsreglerne i 2006 (efter første fase på 2 år).

Det vurderes derfor, at størstedelen af de personer, der er villige til at tage til udlandet, allerede har gjort dette, og at der ikke er meget udvandringspotentiale tilbage. Dette skal også ses i lyset af den stigende velstand i afsenderlandene.

Andre faktorer end restriktioner synes at have betydning for udvandringsmønstret. Sverige, Finland, Portugal og Grækenland har således oplevet lav indvandring på trods af lempelig adgang, mens Tyskland og Østrig på trods af restriktioner har haft høj indvandring. Faktorer som arbejdskraftefterspørgsel og præeksisterende netværk i indvandringslandet er i sidste instans drivende. Kommissionen finder derfor, at restriktioner blot udsætter uundgåelige tilpasninger af arbejdsmarkedet og tilmed kan føre til u hensigtsmæssige sociale konsekvenser som f.eks. illegalt arbejde.

Overordnet set finder Kommissionen, at effekten af arbejdskraftvandringer er positiv i forhold til vækst og beskæftigelse i Europa, og den anbefaler en ophævelse af overgangsordningerne.

6. Europa-Parlamentets udtalelse

Europa-Parlamentet skal ikke høres.

7. Gældende dansk ret og forslagets konsekvenser herfor

Ikke relevant.

8. Forslagets konsekvenser for statsfinanserne, samfundsøkonomien, miljøet eller beskyttelsesniveauet

Udtalelsen har ikke i sig selv sådanne konsekvenser.

9. Høring

Rapporten behandles på et møde i EU Specialudvalget for Arbejdsmarkedet og Sociale Forhold den 3. december. Rapporten er sendt til forligskredsen bag østaftalen danner grundlag for drøftelser vedr. overgangsforanstaltninger for Rumænien og Bulgarien.

10. Regeringens foreløbige generelle holdning

Regeringen hilser rapporten velkommen. Konklusionen ligger på linje med regeringens holdning, idet regeringen finder, at arbejdskraftindvandringen har afhjulpet flaskehalsproblemer og bidraget til positivt til økonomien.

11. Generelle forventninger til andre landes holdninger

De lande, der er omfattet af overgangsforanstaltninger, må formodes at bruge rapporten som argumentation for, at foranstaltningerne bør ophæves.

12. Tidligere forelæggelse for Folketingets Europaudvalg

Sagen har ikke tidligere været forelagt Folketingets Europaudvalg.

5. Forslag til Europa-Parlamentets og Rådets forordning om regler til gennemførelse af forordning 883/04 om koordinering af de sociale sikringsordninger
- Fælles holdning
KOM(2006)16

Nyt notat

1. Resumé

Der foreslås procedurer for den praktiske gennemførelse af bestemmelserne i forordning 883/04 for alle berørte parter – forsikringstagerne, de sociale sikringsinstitutioner og medlemsstaternes kompetente myndigheder. Hensigten er at forbedre de nuværende procedurer ved at forenkle dem, herunder ved at indføre elektronisk informationsudveksling og gøre de eksisterende bestemmelser klarere. Forslaget kræver ikke lovgivning i Danmark men ændring af administrative forskrifter.

2. Baggrund

I henhold til artikel 89 i Europa-Parlamentets og Rådets forordning 883/04 af 29. april 2004 om koordinering af de sociale sikringsordninger fastsættes de nærmere regler for forordningens gennemførelse i en særskilt forordning.

Reglerne om koordinering af de enkelte medlemsstaters sociale sikringsordninger indgår som led i den frie bevægelighed for personer. Koordineringen sikres for tiden af forordning 1408/71 og gennemførelsesforordningen 574/72. Forordning 883/04 skal erstatte forordning 1408/71. De nye koordineringsbestemmelser i forordning 883/04 kan imidlertid først finde anvendelse, når den tilsvarende gennemførelsesforordning er blevet vedtaget til afløsning af forordning 574/72.

Forslagets enkelte afsnit har været forelagt Rådet til delvis generel indstilling. Der er i Rådet opnået generel indstilling til alle forslagets afsnit.

Nu fremlægges det samlede forslag til politisk vedtagelse.

3. Hjemmelsgrundlag

Forslaget har hjemmel i Traktatens art. 42 og 308.

I medfør af art. 42 vedtager Rådet efter fremgangsmåden i art. 251 de foranstaltninger vedrørende social tryghed, som er nødvendige for at gennemføre arbejdskraftens frie bevægelighed, især ved at indføre en ordning, som gør det muligt at sikre vandrende arbejdstagere og deres ydelsesberettigede pårørende:

a) sammenlægning af alle tidsrum, der i de forskellige nationale lovgivninger tages i betragtning med henblik på at indrømme og opretholde retten til ydelser og på beregning af disse

b) betaling af ydelser til personer, der bor inden for medlemsstaternes område.

Rådet træffer afgørelse med enstemmighed under hele den i artiklen omhandlede fremgangsmåde.

Efter art. 308 udfærdiger Rådet, såfremt en handling fra Fællesskabets side viser sig påkrævet for at virkeliggøre Fællesskabets mål inden for Fællesskabets rammer, og Traktaten ikke indeholder fornøden hjemmel hertil, på forslag af Kommissionen og efter at have indhentet en udtalelse herom fra Europa- Parlamentet, forskrifter herom.

4. Nærhedsprincippet

Om nærhedsprincippet er i forslaget angivet, at subsidiaritetsprincippet finder anvendelse, i det omfang forslaget ikke falder ind under Fællesskabets enekompetence.

Målet om at vedtage gennemførelsesbestemmelser, der skal sikre indførelse af koordineringsforanstaltninger, kan ikke i tilstrækkelig grad opfyldes af medlemsstaterne, hvilket også udtrykkeligt er nævnt i forordning 883/04 (betragtning 45). I Traktatens artikel 42 er det således fastsat, at Rådet vedtager de foranstaltninger vedrørende social tryghed, der er nødvendige for at gennemføre arbejdskraftens frie bevægelighed.

Disse bestemmelser er blevet udmøntet i form af en koordineringsforordning, hvis anvendelsesområde gradvis er blevet udvidet til at omfatte selvstændige erhvervsdrivende, studerende, pensionister, tjenestemænd og nu samtlige forsikringstagere. Forordningen har i sig selv kun til formål at fastlægge de foranstaltninger, der er nødvendige for, at de personer, der er omfattet af den, kan rejse, opholde sig eller bo i en anden medlemsstat uden at miste deres sociale sikringsrettigheder. For at garantere, at rettigheder bevares, er der i forordningen fastsat forskellige bestemmelser, der afspejler de specifikke behov i de forskellige sociale sikringsgrene. Den indeholder dog også nogle generelle principper, der gør det muligt at få koordineringen til at fungere. Disse principper omfatter princippet om, at kun én medlemsstats lovgivning finder anvendelse, om ligestilling af begivenheder, og om ligebehandling. Medlemsstaterne skal overholde disse principper, men har alene kompetencen til at fastlægge, organisere og finansiere deres nationale sociale sikringsordninger.

Når det drejer sig om grænseoverskridende tilfælde, kan intet land handle på egen hånd. De eksisterende bilaterale overenskomster er blevet erstattet af koordineringsforordningen, som derved har muliggjort forenkling og ligebehandling af forsikringstagerne, samtidig med at de enkelte landes nationale bestemmelser om social sikring overholdes.

Koordinering af de nationale socialsikringsordninger giver kun mening, hvis det sker på fællesskabsplan: Koordineringens grundlag og berettigelse er personers frie bevægelighed inden for EU.

Disse regler berører alle europæiske borgere, der flytter inden for EU, uanset årsagen hertil.

Det er fortsat kun medlemsstaterne, der har kompetence til at fastlægge, organisere og finansiere deres nationale sociale sikringsordninger.

Forslaget er derfor i overensstemmelse med subsidiaritetsprincippet.

Regeringen er enig i denne vurdering.

5. Formål og indhold

Formålet med forslaget er at fastlægge procedurerne for den praktiske gennemførelse af bestemmelserne i forordning 883/04 for alle berørte parter – socialt sikrede, de sociale sikringsinstitutioner og medlemsstaternes kompetente myndigheder. Hensigten er at forbedre de nuværende procedurer ved at forenkle dem og gøre de eksisterende bestemmelser klarere.

Forslaget fokuserer i særlig grad på at anvende moderne metoder til udveksling af oplysninger, således at der benyttes elektronisk overførsel i stedet for som nu papirblanketter.

Samtidig foreslås, at en del af de bilag til forordningen, der indeholder oplysninger om medlemsstaternes institutioner, myndigheder og forbindelsesorganer, erstattes af en database, som løbende opdateres af medlemsstaterne.

Afsnit I – Almindelige bestemmelser

Heri fastlægges forordningens generelle procedurebestemmelser, herunder om samarbejde og udveksling af oplysninger mellem de berørte personer og institutionerne samt mellem institutionerne indbyrdes. Som nævnt ovenfor lægges der op til, at de papirgange, som eksisterer i dag, skal erstattes af elektroniske informationsoverførsler.

Med dette elektroniske informationsudvekslingssystem (EESSI) er det målsætningen, at sagsbehandlingen og udvekslingen af informationer med myndigheder i andre lande hæves til et tidssvarende niveau i overensstemmelse med visionen om udbredelse af digitale løsninger i den offentlige sektor.

Med udgangspunkt i en fælleseuropæisk kommunikationsstruktur og strukturerede elektroniske dokumenter, er det hensigten at digitalisere samtlige nuværende papirblanketter (E-blanketter) og sagsgange, som EU-landenes myndigheder anvender. I stedet for at blive sendt med almindelig post vil blanketter m.v. blive udvekslet elektronisk og vil kunne blive brugt digitalt i sagsbehandlingen på de respektive områder.

Endvidere foreslås indførelse af foreløbige afgørelser i visse situationer, hvor der mellem institutionerne er tvist om, hvilken stats lovgivning der skal finde anvendelse i en konkret situation.

Afsnit II – fastlæggelse af hvilken lovgivning, der skal anvendes

De materielle regler, der forskriver hvilket lands lovgivning om social sikring, der skal finde anvendelse, findes i forordning 883/04. Udgangspunktet er, at arbejdslandets lovgivning finder anvendelse. Der gælder særregler for udstationering og arbejde i flere lande m.v. Afsnit II i forslaget indeholder de praktiske fremgangsmåder og administrative procedurer, der skal følges, når afgørelse skal træffes efter disse særregler i forordning 883/04.

Afsnit III – Særlige bestemmelser for de forskellige kategorier af ydelser

Kapitel I: Ydelser ved sygdom og moderskab og dermed ligestillede ydelser ved faderskab

Naturalydelse ved sygdom og moderskab, dvs. læge- og hospitalsbehandling, medicintilskud m.m.

Forslaget omfatter de administrative procedurer i forbindelse med registrering af forsikringstagere, pensionister m.fl., der bor uden for forsikringsstaten (den kompetente stat), og som har ret til sygehjælp i bopælsstaten til udgift for forsikringsstaten, samt regler om disse personers dokumentation af deres ret til medicinsk nødvendig sygehjælp under midlertidige ophold i en anden medlemsstat end forsikringsstaten.

Endvidere fastholdes procedurer for efterfølgende at søge refusion af sygehjælpsudgifter fra forsikringsstaten i tilfælde, hvor en forsikringstager under et ophold i en medlemsstat selv har betalt udgifter for læge- eller hospitalsbehandling m.m. i opholdsstaten.

Endelig indeholder forslaget procedurer for gennemførelse af forbuddet i hovedforordningens art. 34 mod dobbeltydelser ved plejebehov af ubegrænset varighed. Det omhandler de situationer, hvor en person samtidig har ret til en kontantydelse fra forsikringslandet og en naturalydelse fra bopælslandet, herunder myndighedernes administration og bestemmelser til sikring af, at den berørte person får udbetalt det evt. overskydende beløb, det vil sige forskellen mellem værdien af naturalydelsen og kontantydelsen.

Som noget nyt fastlægges:

- En generel forpligtelse for de kompetente myndigheder til at informere forsikringstagerne om procedurer og betingelser for at få dækket udgifter til sygehjælp i en anden medlemsstat end forsikringsstaten.
- administrative procedurer for indhentelse af en tilladelse fra de kompetente myndigheder i en patients forsikringsstat til planlagt behandling af patienten i udlandet, i de særlige undtagelsestilfælde hvor patienten ikke bor i sin forsikringsstat, fx en grænsearbejder.
- en bestemmelse om, at en patient, der henvises til behandling i udlandet, har ret til at modtage behandlingen i udlandet til samme "pris" som i hjemlandet (forsikringsstaten), hvis "prisen" for behandlingen i hjemlandet er mere favorabel end i udlandet. Efter gældende dansk lovgivning får patienter, som regionen vælger at henvise til behandling i udlandet, dækket alle behandlingsudgifter. I de (få) tilfælde, hvor rettidig behandling ikke kan tilbydes i Danmark, har en patient krav på at blive henvist til behandling i udlandet efter EF-reglerne. I disse tilfælde kan de nye regler medføre, at patienten får en egenbetaling. Hvis den danske DRG-takst er højere end de samlede udgifter til behandlingen i udlandet, refunderer patientens hjemregion differencen op til det beløb, patienten har betalt. Endvidere skal der betales rejse- og opholdsudgifter, der ikke kan adskilles fra behandlingen, i overensstemmelse med lovgivningen i patientens hjemland."

Kontantydelse ved sygdom, moderskab og faderskab

Med forslaget er der sket en omstrukturering og forenkling af teksten, men ingen indholdsmæssige ændringer af betydning. Med forslaget videreføres således de gældende bestemmelser om administrativ og lægelig kontrol og opfølgning ved sygdom.

Efter dansk ønske er det præciseret, at fællesskabsreglerne ikke fritager den person, der modtager sygedagpenge i en anden medlemsstat end den kompetente stat, fra at opfylde

betingelserne for ret til sygedagpenge, herunder deltagelse i foranstaltninger, der kan hjælpe pågældende tilbage i beskæftigelse (sygeopfølgning).

Kapitel II: Ydelser ved arbejdsulykker og erhvervssygdomme

Forslaget omfatter de administrative procedurer i forbindelse med anmeldelse af arbejdsulykker eller erhvervssygdomme, der indtræder i en anden medlemsstat end den kompetente stat, samt de administrative procedurer i forbindelse med tilkendelse af de særlige naturalydelser ved arbejdsskade i en anden medlemsstat end den kompetente stat og i forbindelse med sammenlægning af perioder med sygdomsfremkaldende arbejde i flere medlemslande for ret til erstatning.

I forslaget er der lagt op til indførelse af regler om samarbejde mellem myndighederne og om hurtigere udveksling af informationer om tilkendelse af naturalydelser, lægelige undersøgelser og afgørelser. Der indføres regler om foreløbige afgørelser, samt tidsfrister for endelige og bindende afgørelser i sager, hvor der er ret til ydelser ved arbejdsskade.

Reglerne skal sikre en hurtigere tilkendelse af ydelser til vandrende arbejdstagere og et forenklet samarbejde mellem myndigheden i bopæls- eller opholdslandet og myndigheden i den kompetente stat.

Kapitel III: Ydelser ved dødsfald

Forslaget omfatter de administrative procedurer i forbindelse med udbetaling af ydelser ved dødsfald (begraveshjælp), når den afdøde var bosat i et andet medlemsland end det kompetente land.

Kapitel IV: Ydelser ved invaliditet og alders- og efterladte pensioner

Heri fastlægges forordningens bestemmelser om anvendelsen af hovedforordningens bestemmelser om ydelser ved invaliditet og ved alders- og efterladte pensioner. Forordning 883/04's bestemmelser er ikke væsentligt ændret. Derfor er forslaget til denne nye gennemførelsesforordnings bestemmelser i hovedsagen gennemskrevet med henblik på forenkling og omstrukturering. Desuden tages der højde for forordningens forslag om elektronisk dataoverførsel.

Forordningen indeholder en ny materiel bestemmelse i art. 44. Bestemmelsen fastslår, at perioder med børnepasning, som ikke kan godskrives pensionsoptjeningsperioder andre steder, skal godskrives i den stat, hvor pensionsansøger opholdt sig. Bestemmelsen har ingen betydning for Danmark, da Danmark ved pensionsberegningen medtager alle bopælsperioder.

Kapitel V: Arbejdsløshedsydelser

Forslaget omfatter de administrative procedurer i forbindelse med beregning af arbejdsløshedsdagpenge på grundlag af medregnede beskæftigelses- og forsikringsperioder i forbindelse med arbejdssøgning i et andet medlemsland og i forbindelse med, at ledige grænsearbejdere og atypiske grænsearbejdere ønsker at tilmelde sig en arbejdsformidling i et andet medlemsland end bopælslandet.

I forhold til beregning af arbejdsløshedsdagpenge efter medregning af forsikrings- og beskæftigelsesperioder fra et andet medlemsland er der sikret en ensartet behandling af grænsearbejdere og ”atypiske grænsearbejdere”, når disse skal bruge forsikrings- og

beskæftigelsesperioder fra et andet medlemsland for at opfylde betingelserne for dagpengeret i det kompetente land. Forslaget omfatter også personer, der har været arbejdsløshedsforsikrede på grundlag af selvstændig erhvervsvirksomhed.

I forhold til arbejdssøgende, der ønsker at søge arbejde i et andet medlemsland end det kompetente land, tager forslaget højde for, at der i hovedforordningen sikres direkte udbetaling af arbejdsløshedsdagpenge fra det kompetente land til den arbejdssøgende under arbejdssøgningen i et andet medlemsland.

I forhold til grænsearbejdere og atypiske grænsearbejdere, der ønsker at tilmelde sig en arbejdsformidling i et andet medlemsland end bopælslandet, er der sikret en prioritering, således at tilmeldingen i et andet medlemsland end det kompetente land alene er supplerende.

Kapitel VI: Familieydelse

Dette kapitel fastsætter de administrative procedurer, der skal anvendes, når der udbetales familieydelse efter reglerne i forordning 883/2004. Efter disse regler er der ret til ydelse fra arbejdslandet (beskæftigelseslandet), men der kan desuden være ret til ydelse fra bopælslandet m.v.

I forslaget er der tale om supplerende regler, der skal hindre samtidig betaling af fulde ydelser fra mere end ét medlemsland, samt om fordeling af betaling af ydelser, når den berettigede i en udbetalingsperiode skifter fra at være omfattet af ét medlemslands lovgivning til at være omfattet af et andet medlemslands lovgivning. Endelig er der regler for sagsbehandlingen og kommunikation mellem medlemslandenes institutioner.

I forslaget er der lagt op til indførelse af regler om samarbejde mellem myndighederne og udveksling af informationer om afgørelser, herunder regler om foreløbige afgørelser samt tidsfrister for endelige og bindende afgørelser i sager, hvor der er ret til ydelse til samme barn fra mere end ét medlemsland for samme periode.

Afsnit IV – Finansielle bestemmelser

Kapitel I: Refusion af udgifter til ydelser ved anvendelse af artikel 35 og 41 i hovedforordningen (refusion af sundhedsudgifter)

De eksisterende muligheder for mellemstatslig refusion af udgifter til sygehjælp, enten ved refusion af de faktiske udgifter til en given sygebehandling eller ved refusion af årlige gennemsnitsbeløb for syge(for)sikring af pensionister m.fl., fastholdes, dog med en ændret opgørelsesmetode vedr. de årlige gennemsnitsbeløb og med indførelse af den under forhandlingen af EF-forordning 883/04 aftalte stigningstakst på 5 % point af de årlige gennemsnitsudgifter.

Der indføres en revisionsbestemmelse – 5 år efter forordningens ikrafttræden – til vurdering af de økonomiske konsekvenser af ændringerne vedr. de årlige gennemsnitsbeløb vedrørende pensionister.

Som noget nyt fastlægges en række tidsfrister for den mellemstatslige afregning samt regler om betaling af morarenter ved for sen betaling, dog ikke hvor der foretages a conto

betaling ved modtagelse af regningskrav. Disse tidsfrister skal revurderes senest 4 år efter gennemførelsesforordningens anvendelse.

Kapitel II: Refusion af arbejdsløshedsydelse

Forslaget indeholder en procedure for gennemførelse af refusion af udbetalte arbejdsløshedsdagpenge til ledige grænsearbejdere. Der anvendes en fremgangsmåde, der svarer til refusion inden for andre sikringsgrene.

Kapitel III: Tilbagesøgning af for meget udbetalte ydelser og foreløbige udbetalinger, modregning og bistand ved inddrivelse af fordringer

Forslaget omfatter de administrative procedurer i forbindelse med inddrivelse af bidrag og tilbagesøgning af ydelser, som fastlagt i artikel 84 i forordning 883/04.

Der er lagt op til, at inddrivelse af for meget udbetalte ydelser over landegrænserne først og fremmest skal ske ved hjælp af modregning. Hvis dette skridt ikke kan anvendes, er der lagt op til, at tilbagesøgning sker ved inddrivelse, hvilket også anvendes ved opkrævning af skyldige bidrag til social sikring.

Der er ved forslaget lagt op til, på hvilken måde institutionerne i medlemslandene kan være behjælpelige med denne modregning eller inddrivelse, samt hvilke tilbagesøgningsregler der er gældende.

Forslaget hviler hovedsagelig på de procedurer, som er fastlagt i Rådets direktiv 76/308 af 15. marts 1976 om gensidig bistand mellem medlemslandenes institutioner ved inddrivelse af fordringer i forbindelse med visse bidrag, afgifter, skatter og andre foranstaltninger. Det betyder, at dette arbejde med inddrivelse m.v. vil blive tilrettelagt i et tættere samarbejde med bl.a. skatteforvaltningerne.

Der findes allerede i dag i den gældende gennemførelsesforordning regler om modregning i ydelser fra én medlemsstat ved tilbagebetaling af for meget udbetalte ydelser fra anden medlemsstat. Ved afgørelse af, om der kan ske modregning i danske ydelser for udenlandske krav, er det danske regler, der skal følges. Herudover er det et krav, at modregning er mulig efter reglerne i det land, der anmoder om modregning. Omvendt kan danske myndigheder bede om modregning i en ydelse, der udbetales fra en anden medlemsstat, hvis betingelserne i dansk lovgivning for modregning er opfyldt. Modregning i den udenlandske ydelse vil i givet fald kun finde sted, hvis dette også er tilladt efter det andet lands lovgivning.

Det er de institutioner, der udbetaler sikringsydelse (i Danmark kommunerne, A-kasserne m.v.), der administrerer reglerne.

De regler, der foreslås om modregning i den ny gennemførelsesforordning, er stort set identiske med de gældende regler.

Efter reglerne i direktiv 76/308 inddriver den stat, der anmodes om bistand, udenlandske krav i overensstemmelse med de regler, der gælder for inddrivelse af egne lignende fordringer. Inddrivelsesmæssigt behandles enhver udenlandsk fordring på samme måde som en indenlandsk fordring.

Såfremt fordringen eller eksekutionsdokumentet anfægtes under inddrivelsesforretningen, kan debitor indbringe sagen for den kompetente myndighed i den stat, der har anmodet om bistanden.

Samarbejdet efter direktiv 76/308 foregår mellem kompetente myndigheder i medlemslandene. I Danmark er SKAT den kompetente myndighed.

Afsnit V – Diverse bestemmelser, overgangsbestemmelser og afsluttende bestemmelser

Forslaget svarer i hovedtræk til de bestemmelser, der er fastlagt i den gældende gennemførelsesforordning 574/72 til forordning 1408/71.

Der er i forslaget lagt op til, at den institution, der anmoder om lægelige undersøgelser, kan specificere, hvilke lægeundersøgelser der er nødvendige. Der er endvidere lagt op til, at institutionen i bopælslandet og institutionen i det land, hvor en person er omfattet af lovgivningen om social sikring, kan samarbejde om arbejdsprøvning og genoptræning med henblik på forbedring af en persons erhvervsevne og tilbagevenden til arbejdsmarkedet. Endelig er der lagt op til, at institutionen i det land, der anmoder om lægelig kontrol og opfølgning i visse situationer, skal refundere bopælslandets institution de udgifter, der er forbundet hermed.

Endvidere foreslås bestemmelser om, i hvilket omfang den gældende gennemførelsesforordning 574/72 skal forblive i kraft, når den nye gennemførelsesforordning finder anvendelse. Dette er f.eks. tilfældet i forhold til forordning 859/03 om udvidelse af bestemmelserne i forordning 1408/71 og forordning 574/72 til at omfatte tredjelandsstatsborgere. Dette skyldes, at bestemmelserne i forordning 883/04 og en ny gennemførelsesforordning ikke automatisk vil gælde for disse tredjelandsstatsborgere.

Endelig er der i forslaget lagt op til, at gennemførelsesforordningen skal træde i kraft den første dag i den måned, der følger efter en 6 måneders periode efter offentliggørelsen i Den Europæiske Unions Tidende, dog tidligst den 1. januar 2010.

Bilagene til forordningen:

Der er i forslaget til forordning opregnet følgende bilag:

Bilag 1, der omhandler gennemførelsesbestemmelser til bilaterale aftaler, som forbliver i kraft, og andre bilaterale gennemførelsesaftaler. De aftaler Danmark har indgået vedrører helt eller delvist afkald på mellemstatslig afregning af udgifter til sygehjælp til sikrede fra det ene aftaleland, der bor i det andet, eller aftaler om en afregningsmåde, der afviger fra den, der er fastlagt i forordningerne.

Bilag 2, der omhandler særlige ordninger for tjenestemænd. Danmark er ikke opregnet i dette bilag.

Bilag 3, der opregner de lande, der anvender refusion af udgifter til naturalydelse på grundlag af faste beløb. Danmark er ikke opregnet i dette bilag.

Bilag 4, der beskriver den database, der skal oprettes med oplysninger om de enkelte landes institutioner, herunder bl.a. navn, kontaktoplysninger og funktioner.

Oplysningerne skal gøre det lettere at identificere den institution, som borgeren eller den udenlandske institution skal kontakte for oplysninger, betaling m.v.

Bilag 5, der opregner de lande, der har indgået gensidig aftale om refusion af arbejdsløshedsydelse m.v. Danmark er ikke opregnet i dette bilag.

6. Europa-Parlamentets udtalelser

Forslaget skal vedtages i fælles beslutningstagen med Europa-Parlamentet. Rådet træffer dog afgørelse med enstemmighed.

Europa-Parlamentet har i sin 1. behandling den 7. – 10. juli 2008 fremlagt en række mindre ændringsforslag til Europa-Kommissionens forslag. Der er i Rådets socialgruppe lagt op til accept af enkelte af Europa-Parlamentets ændringsforslag – eventuelt i en modificeret form. Her kan fremhæves forslag til artikel 70 om revurdering efter 4 år af fristerne for refusion mellem medlemslandenes institutioner af udgifter til naturalydelser med henblik på at opnå en hurtigere behandling af regningskrav.

7. Gældende dansk ret og forslagets konsekvenser herfor

Forslagets anvendelsesområde er i dag reguleret ved forordning 1408/71 om vandrende arbejdstageres og selvstændiges samt deres familiemedlemmers sociale sikring og den tilhørende gennemførelsesforordning 574/72. Forordning 883/2004 ophæver forordning 1408/71, men finder først anvendelse, når den nye gennemførelsesforordning træder i kraft.

National dansk lovgivning berøres ikke, men forslagets vedtagelse vil kræve, at der sker ændringer i administrative forskrifter.

8. Forslagets konsekvenser for statsfinanserne, samfundsøkonomien, miljøet eller beskyttelsesniveauet

Forslaget til gennemførelsesregler til forordning 883/04 har ikke i sig selv statsfinansielle konsekvenser ud over den del af forslaget, der omhandler indførelse af det elektroniske informationsudvekslingssystem(EESSI).

Forslaget til øget digitalisering af dataudvekslingen mellem medlemsstaternes kompetente myndigheder kan føre til såvel effektiviseringer som øgede udgifter i de berørte institutioner afhængig af hvilke elektroniske løsninger, der fastlægges.

Der er nedsat en tværministeriel arbejdsgruppe, der har udarbejdet en foranalyse til udviklingen af den nationale del af digitaliseringen. Denne foranalyse er for tiden ved at blive vurderet nærmere. Det er på nuværende tidspunkt derfor ikke muligt at give et klart bud på de finansielle konsekvenser af denne del af forslaget.

Forslaget har ingen implikationer for samfundsøkonomien, miljøet eller beskyttelsesniveauet. Forslaget indeholder ingen ligestillingsmæssige aspekter. Forenklingen af systemerne må forventes at medføre en mindre lettelse for erhvervslivet.

9. Høring

Forslaget har været i skriftlig høring i EU-Specialudvalget for Arbejdsmarkedet og Sociale Forhold første gang den 13. marts 2006 og har senere været forelagt i forbindelse med proceduren til forberedelse af rådsmøder. Følgende høringssvar er modtaget:

Danske Regioner har noteret sig, at national dansk lovgivning ikke berøres, men at forslagens vedtagelse vil kræve, at der sker ændringer i administrative forskrifter herunder mere specifikt, at de i dag anvendte frister for refusion af sygeudgifter ændres. Ligeledes noterer foreningen sig, at forslaget til øget digitalisering af dataudvekslingen mellem medlemsstaternes kompetente myndigheder kan føre til såvel effektiviseringer som øgede udgifter i de berørte institutioner.

Endvidere noterer Danske Regioner sig med tilfredshed, at det fortsat (alene) er medlemslandenes kompetence at fastlægge, organisere og finansiere de nationale sociale sikringsordninger. Herved sikres at subsidiaritetsprincippet fortsat tilgodeses. Danske Regioner tager forbehold for eventuelle økonomiske konsekvenser for det regionale niveau som følge af forslagens vedtagelse og gennemførelse.

AC finder det positivt, at forordningen bevirker, at arbejdstagere, der tager arbejde i andre lande, sikres en bedre service i form af, at det er de kompetente myndigheder og ikke borgeren/arbejdstageren, der skal belastes i forhold til forskellige administrative procedurer.

De Danske Handicaporganisationer(DH) finder det som udgangspunkt positivt, at formålet med forslaget er at forbedre de nuværende procedurer og servicen for borgerne. Imidlertid har DH vanskeligt ved at vurdere forslagens konsekvenser for de handicapkompenserende ydelser, som for mange mennesker med handicap er en nødvendig forudsætning for, at de kan tage ophold i andre lande, også for at arbejde.

Konkret ønsker DH at vide, hvorvidt udlandsbekendtgørelsen (bekendtgørelse om betingelser for i særlige tilfælde at få hjælp efter lov om social service under midlertidigt ophold i udlandet, nr. 113 af 20. februar 2004) er i overensstemmelse med denne forordning.

Set i lyset af forordningens formål om at forbedre de nuværende procedurer og servicen for borgerne, er det afgørende for DH, at det også gælder for mennesker med handicap. Center for Ligebehandling af Handicappede har tidligere dokumenteret, at der er en række problemer især i serviceloven, aktivloven, lov om kompensation til handicappede i erhverv samt i lov om specialpædagogisk støtte til videregående uddannelser. Problemerne relaterer sig til blandt andet servicelovens meget stramme fortolkning af domicilbegrebet, idet det forudsættes, at man skal opholde sig her i landet og kun i særlige tilfælde kan få hjælp under midlertidige ophold i udlandet.

Som udlandsbekendtgørelsen er formuleret, vil man ikke have en ubetinget ret til fx at medbringe sin kørestol eller sin bil under ethvert ophold i udlandet, selvom den enkelte er afhængig af disse hjælpemidler.

DH ønsker derfor opklaret, om de danske kompensationsordninger, der fx vedrører handicappedes tilknytning til arbejdsmarkedet, er defineret af forordning 883/2004. Dette

ønske er imødekommet, idet der har været afholdt bilaterale møder mellem DH og Velfærdsministeriet (tidligere Socialministeriet.)

LO og DA havde ingen bemærkninger til forslaget.

10. Regeringens foreløbige generelle holdning

Regeringen har en generel positiv holdning til forslaget.

11. Generelle forventninger til andre landes holdninger

De øvrige medlemslande har en generel positiv holdning til forslaget.

12. Tidligere forelæggelse for Folketingets Europaudvalg

Sagen blev forelagt for Folketingets Europaudvalg forud for Rådsmødet den 1. juni 2006 for så vidt angår afsnit I og Afsnit II, og forud for Rådsmødet den 1. december 2006 for så vidt angår Afsnit III, pensioner, forud for Rådsmødet den 31. maj 2007 for så vidt angår Afsnit III, ydelser ved sygdom og moderskab, og forud for Rådsmødet den 5. december 2007 for så vidt angår Afsnit III, ydelser ved arbejdsløshed, familieydelser samt refusion af arbejdsløshedsydelser, forud for Rådsmødet den 9. juni 2008 for så vidt angår Afsnit IV, Finansielle bestemmelser, kapitel III, Tilbagesøgning af for meget udbetalte ydelser og foreløbige udbetalinger, modregning og bistand ved inddrivelse af fordringer, samt forud for Rådsmødet den 2. oktober 2008 for så vidt angår afsnit III, kapitel II, ydelser ved arbejdsulykker og erhvervssygdomme, og kapitel III, ydelser ved dødsfald, og afsnit V, diverse bestemmelser, overgangsbestemmelser og afsluttende bestemmelser.

6. Forordningsforslag til ændring af forordning 883/04 om koordination af social sikring, forslag til bilagene
- Vedtagelse af fælles holdning
KOM(2007)376 og KOM(2006)7

Nyt notat

1. Resumé

Under behandling af forordningsforslag til gennemførelse af forordning 883/04 har det vist sig nødvendigt at foreslå enkelte ændringer til forordning 883/04, ligesom Europa-Parlamentet er fremkommet med enkelte forslag til ændring af forordningen.

Endvidere er der lagt op til ændring af bilag I, III, IV, VI, VII, VIII og IX til forordning 883/04 for at tage hensyn til de medlemslande, der er tiltrådt EU efter forordningens vedtagelse og den seneste udvikling i andre medlemslande.

Endelig blev bilagene II, X og XI opført i forordning 883/2004, men selve indholdet var ikke opregnet ved vedtagelsen af forordningen. Ved vedtagelsen af forordning 883/04 blev det besluttet, at indholdet i disse bilag skulle fastlægges senest på det tidspunkt, hvor forordningen skal finde anvendelse. Indholdet i disse bilag bliver nu fastlagt.

2. Baggrund

Under forhandlingerne af forordningsforslag til gennemførelse af forordning 883/04 har det vist sig nødvendigt at foreslå enkelte ændringer til forordning 883/04, ligesom Europa-Parlamentet har fremsat enkelte forslag til ændringer af forordningen.

Bilagene I, III, IV, VI, VII, VIII og IX blev vedtaget sammen med forordning 883/04. For at tage hensyn til de medlemslande, der er tiltrådt EU efter forordningens vedtagelse og den seneste udvikling i andre medlemslande, er det nu nødvendigt at opregne de nye medlemslande i bilagene samt at ajourføre bilagene.

I bilagene II, X og XI til forordning 883/04 er det anført, at indholdet af disse bilag skal fastlægges af Europa-Parlamentet og Rådet senest den dato, hvor forordningen finder anvendelse, jf. artikel 91 i forordningen. Når forslag til bilagene bliver vedtaget, vil disse bilag være en del af forordning 883/2004.

3. Hjemmelsgrundlag

Forslaget til ændring af forordning 883/04 har hjemmel i Traktatens artikel 42 og artikel 308.

Forslaget til ændring af bilagene I, III, IV, VI, VII, VIII og IX har hjemmel i artikel 88 i forordning 883/04 og Traktatens artikel 42 og 308.

Forslaget til fastsættelse af indholdet af bilagene II, X og XI har hjemmel i artiklerne 8, 70 og 83 i forordning 883/04 samt Traktatens artikel 42 og 308.

4. Nærhedsprincippet

Om nærhedsprincippet er i forslaget anført, at subsidiaritetsprincippet finder anvendelse, i det omfang forslaget ikke falder ind under Fællesskabets enekompetence.

Målet om at ændre forordning 883/04 og bilagene dertil samt opregne bestemmelserne i bilag II, X og XI kan ikke i tilstrækkelig grad opfyldes af medlemsstaterne, hvilket også er nævnt i betragtning nr. 45 til forordning 883/2004. Regeringen er enig heri.

5. Formål og indhold

Under behandlingen af forordningsforslaget til gennemførelse af forordning 883/04 har det vist sig nødvendigt at foreslå enkelte tilføjelser til og ændringer af forordning 883/04, ligesom Europa-Parlamentet har fremsat enkelte ændringsforslag.

Disse vedrører:

Artikel 1, Indføjelser af en definition af begrebet ”naturalydelse” under kapitlet om ydelser ved sygdom og moderskab. Definitionen afspejler den hidtidige tolkning af ”naturalydelsesbegrebet”, herunder også at dette omfatter plejeydelser.

Den ændrede definition henviser til medlemsstaternes ordninger for arbejdsulykker og erhvervs sygdomme, hvilket stemmer overens med, at forordningen alene har til formål at koordinere medlemslandenes eksisterende sociale sikringsordninger.

Arbejdsskadesikringen i Danmark giver erstatning for udgifter, som en arbejdsskaderamt har haft til sygebehandling, medicin, hjælpemidler m.v. i anledning af en arbejdsskade, når ydelsen ikke kan fås gratis af den offentlige sygesikring eller som led i behandling på et offentligt sygehus.

Arbejdsskadesikringen stiller ikke naturalydelser til rådighed og har ikke sin egen definition på naturalydelser, men den er indrettet på at erstatte udgifter efter et skøn over, om behandlingen var tjenlig til at formindske arbejdsskadens følger. Ændringen af definitionen vil kunne indpasses i denne praksis.

Artikel 3, stk.5, hvor det præciseres, at forordningen ikke finder anvendelse på ydelser, hvor en stat påtager sig ansvaret for personskader, der er pådraget ved krig og militære aktioner m.v. og yder erstatning Dette svarer til teksten i den gældende forordning 1408/71.

Artikel 14, stk.4, hvor det præciseres, at perioder med lønnet beskæftigelse eller selvstændig virksomhed i en medlemsstat ligestilles med perioder med bopæl i denne medlemsstat, for så vidt angår retten til frivillig forsikring.

Artikel 18,stk 2 og 28, stk. 1, der indeholder bestemmelser om henholdsvis grænsearbejderses familiemedlemmers og pensionerede grænsearbejderses familiemedlemmers ret til ydelser i forsikringsstaten. De medlemsstater, herunder Danmark, der ikke vil give disse familiemedlemmer ret til alle ydelser, men begrænse til ydelser, der bliver medicinsk nødvendige under et ophold i forsikringsstaten, er optegnet i bilag III til forordningen.

Europa-Parlamentets ønske var, at denne begrænsning i retten til ydelser i forsikringsstaten skulle udgå. Som et kompromis har en række medlemsstater accepteret at udgå af bilaget 4 år efter, at forordningen finder anvendelse. Disse medlemsstater er nævnt i artikel 87, stk. 10a.

Danmark, Sverige, Finland, UK og Irland forbliver optegnet i bilag III, men har accepteret et kompromisforslag om, at bilag III, på baggrund af en rapport fra Den Administrative Kommission, skal revurderes senest 5 år efter, at forordningen finder anvendelse.

Artikel 36, stk. 1 og stk. 2a, der vedrører retten til naturalydelse ved arbejdsskade efter national lovgivning. Der tages hensyn til arten og omfanget af ydelser efter national lovgivning. Der er endvidere tale om en præcisering af, at den kompetente stat ikke kan afvise at give tilladelse til behandling i en anden medlemsstat for en person, der er ramt af en arbejdsulykke eller har pådraget sig en erhvervs sygdom, hvis den nødvendige behandling ikke kan ydes i bopælslandet inden for en frist, der er lægelig forsvarlig. Der er tale om en kodificering af gældende praksis.

Artikel 51, stk. 3, der er en præcisering af allerede vedtagne regler om betydningen af indtræden af forsikringsbegivenhed under særlige pensionsordninger for visse grupper – herunder tjenestemænd.

Artikel 52, stk. 4, hvorefter pro-rata beregning kan undlades, således at der udelukkende foretages en beregning efter nationale pensionsregler, når visse betingelser er opfyldt. De allerede vedtagne betingelser, som også gælder i dag, bliver suppleret med den yderligere betingelse, at pro-rata ikke kan undlades, hvis der i en anden medlemsstat er optjent mindre end 1 års pensionsret, som ikke udløser en pension, fordi optjeningstiden er for kort.

Artikel 52, stk. 5, der er en bestemmelse om, at pro-rata beregning undlades, når optjening af ret til pension efter en medlemsstats lovgivning ikke er baseret på, at der tilbagelægges tidsrum. En række medlemsstater har pensionsordninger, hvor størrelsen af pensionen afhænger af størrelsen af indbetalte bidrag uafhængig af, hvilken tidsperiode indbetalingen vedrører.

Pro-rata beregning kan i sådanne tilfælde ikke anvendes, da det er en beregningsmåde i forhold til den tilbagelagte forsikrings- eller bopælstid i hver medlemsstat.

Artikel 56, stk. 1, litra d, der fastsætter nærmere beregningsmåder for den type pensioner, der er nævnt i artikel 52, stk. 5, når der samtidig er optjent pensionsret i andre medlemsstaters ordninger, der bygger på forsikrings- eller bopælstid.

Artikel 57, stk. 4, hvoraf det fremgår, at de særlige regler om, at det ikke udløser pension, hvis der i en medlemsstat er optjent mindre end 1 års pensionsret, fordi optjeningstiden er for kort, ikke gælder for de pensionsordninger, der ikke er baseret på bopæls- eller forsikringstid. (Ikke relevant for Danmark)

Artikel 62, stk. 3, hvor der er en ændring af udtrykket ”grænsearbejdere” til ”arbejdsløse”. Ændringen indebærer, at der i stedet for ”grænsearbejdere” henvises til de personer, der er omfattet af forordningens artikel 65, stk. 5, litra a. Derved sikres en ensartet beregning

af dagpenge til grænsearbejdere og atypiske grænsearbejdere, herunder af personer der har været arbejdsløshedsforsikrede på grundlag af selvstændig virksomhed i et andet EU-land.

Artikel 68a, der svarer til den nugældende artikel 75, stk. 2 i forordning 1408/71. Bestemmelsen sikrer, at familieydelse fortsat kan udbetales med frigørende virkning til den person (fysisk eller juridisk), der faktisk forsørger barnet, når den person, der egentlig skulle have ydelserne udbetalt, ikke anvender beløbet til barnets forsørgelse. Retstilstanden på området ændres således ikke.

Artikel 87, stk. 8, der er en ændring i overgangsbestemmelserne, hvorved det besluttes at sætte en tidsfrist for, hvor længe en person kan være omfattet af et lands lovgivning efter de regler, der gælder inden forordning 883/2004 kommer til anvendelse.

Endvidere er der lagt op til ændring af bilag I, III, IV, VI, VII, VIII og IX for at tage hensyn til de medlemslande, der er indtrådt i EU efter forordningens vedtagelse og den seneste udvikling i andre medlemslande.

Under behandlingen af forslag til modernisering af forordning 1408/71, og dermed vedtagelsen af den nye forordning 883/2004, blev det besluttet, at enkelte af de tekniske bilagsoptegnelser til forordning 883/2004 skulle fastlægges senest på det tidspunkt, hvor forordning 883/2004 finder anvendelse. Disse tekniske bilagsoptegnelser omhandler bilagene II, X og XI til 883/04. Formelt er disse bilag opført i forordning 883/2004, men indholdet mangler.

Bilag II indeholder optegnelser om bestemmelser i bi- eller multilaterale overenskomster, som forbliver i kraft, når forordningen til sin tid finder anvendelse. Som eksempel herpå kan nævnes, at de nordiske lande har indgået en overenskomst om social sikring, hvor der er mere favorable vilkår for borgerne på området "hjemrejse ved sygdom", end tilfældet er i forordning 883/04. Disse regler i den nordiske overenskomst om social sikring er opregnet i bilaget, og Danmark og de øvrige nordiske lande er nævnt.

Bilag X indeholder optegnelser over de enkelte medlemslandes lovgivning om særlige ikke-bidragspligtige kontantydelse, som ikke kan udbetales i et andet medlemsland. Der er tale om ydelser, der er beslægtet med social sikring, men som ydes i snæver tilknytning til den enkelte persons sociale og økonomiske miljø i det pågældende medlemsland. Som eksempel på bilag X kan nævnes, at Danmark har opregnet boligstøtte til pensionister som en ydelse, der ikke er eksportabel.

Bilag XI indeholder en beskrivelse af særlige bestemmelser for anvendelse af det enkelte medlemslands lovgivning, som har betydning for bl.a. tilkendelse af ydelser i det enkelte land ved anvendelsen af forordning 883/04. Danmark har 4 optegnelser i dette bilag, hvoraf de 3 omhandler pensionsområdet. I disse optegnelser tages der for ikke-erhvervsaktive hensyn til optjening af dansk social pension, således at ikke-erhvervsaktive ikke kan sammenlægges med optjeningsperioder tilbagelagt i andre stater med henblik på at opfylde 3-årskravet i den danske pensionslov. Desuden kan enken/enkemanden til en afdød grænsearbejder ved opgørelse af retten til dansk pension medregne den afdøde ægtefælles optjeningsår fra beskæftigelsestiden i Danmark, hvis den efterlevende ægtefælle havde bopæl i en anden medlemsstat under

optjeningsperioden. Det forudsættes, at den efterlevende ikke samtidig har haft selvstændige optjeningsperioder. Bestemmelsen omfatter også enker/enkemænd til afdøde, som havde beskæftigelse i Danmark før 1. januar 1984. Endelig indebærer optegnelserne, at en person, der modtager dansk socialpension og som samtidig modtager enkepension fra et andet medlemsland, får beregnet sin danske pension, uden at enkepensionen bliver lagt til grund som indtægt ved denne beregning. Den sidste optegnelse drejer sig om ledighedsydelsen, der er en arbejdsløshedsydelse for personer, der er visiteret til et fleksjob.

6. Europa-Parlamentets udtalelse

Forslaget skal vedtages i fælles beslutningstagen med Europa-Parlamentet. Rådet træffer dog afgørelse med enstemmighed. Europa-Parlamentet har i sin 1. behandling den 7. – 10. juli 2008 fremlagt en række ændringsforslag. Der er i Rådets socialgruppe lagt op til accept af enkelte af disse ændringsforslag, nogle i modificeret form. Det drejer sig om forslag til ændring af artiklerne 18, stk.2, 28, stk. 1 og 87, stk.10a samt bilag III.

7. Gældende dansk ret og forslagets konsekvenser herfor

Dansk lovgivning berøres ikke af forslag til ændringer af forordning 883/04. Dansk lovgivning berøres heller ikke af forslag til ændring af bilagene I, III, IV, VI, VII, VIII og IX, eller af forslag til fastlæggelse af indholdet i bilagene II, X og XI. Bilagene til forordning 883/04 svarer i princippet til de bilag, der er i den gældende forordning 1408/71.

8. Forslagets konsekvenser for statsfinanserne, samfundsøkonomien, miljøet eller beskyttelsesniveauet

Ved forslag til ændringer af forordning 883/04 er der tale om justeringer og præciseringer af allerede vedtagne regler. Forslag til bilagsoptegnelser svarer til opretholdelse af gældende optegnelser. Forslagene skønnes ikke at have statsfinansielle konsekvenser mv.

9. Høring

Forslag til fastlæggelse af indholdet af bilagene II, X og XI har været drøftet på et møde i EU-Specialudvalget for arbejdsmarkedet og sociale forhold den 17. maj 2006, ligesom forslag til ændringer af forordning 883/04 har været forelagt i forbindelse med proceduren til forberedelse af rådsmøder. Der er ikke fremkommet bemærkninger hertil.

10. Regeringens foreløbige generelle holdning

Regeringens holdning til forslagene er positiv.

11. Generelle forventninger til andre landes holdninger

De øvrige medlemslande har en generel positiv holdning til forslagene.

12. Tidligere forelæggelser for Folketingets Europaudvalg

Dele af forslag til ændring af forordning 883/04, samt forslag til bilag II, X og bilag XI blev forelagt til orientering forud for Rådsmøderne den 1. juni 2006, den 1. december 2006 31. maj 2007, 5. december 2007, den 9. juni 2008 og den 2. oktober 2008.

7. Forslag til rådskonklusioner om fælles principper om aktiv inklusion med henblik på mere effektiv bekæmpelse af fattigdom

- Vedtagelse af rådskonklusioner
KOM-dokument foreligger ikke

Nyt notat

1. Resumé

Medlemsstaterne inviteres til at fortsætte kampen mod fattigdom og social udelukkelse som en prioritet i deres økonomiske og sociale politikker, herunder reflektere over, hvorledes der nationalt kunne fastsættes mål herfor.

Endvidere inviteres medlemsstaterne og Kommissionen til at bruge den åbne koordinationsmetode til at følge strategierne for aktiv inklusion i samspil med den europæiske beskæftigelsesstrategi. Endvidere bør navnlig Socialfonden mobiliseres med henblik på støtte til aktive foranstaltninger i overensstemmelse med nationale omstændigheder og prioriteter.

Kommissionen inviteres til at arrangere regelmæssige "peer-reviews" over medlemsstaternes strategier på basis af deres nationale strategirapporter samt til at udbrede kendskabet til god praksis i medlemsstaterne, herunder ved transnationale eksperimenterende programmer.

2. Baggrund

Af konklusionerne fra mødet i Det Europæiske Råd i marts 2008 fremgår det, at det er af stor vigtighed at bekæmpe fattigdom og social udstødelse, at fremme aktiv inklusion og at øge beskæftigelsesmulighederne for dem, som befinder sig længst fra arbejdsmarkedet.

3. Hjemmelsgrundlag

Af Traktatens art. 137, stk. 1, litra h, fremgår det, at Fællesskabet støtter og supplerer medlemsstaternes indsats for integration af personer, som er udstødt fra arbejdsmarkedet.

4. Nærhedsprincippet

Ikke relevant.

5. Formål og indhold

I konklusionerne henvises til en Rekommandation fra Kommissionen af 3. oktober 2008 om aktiv inklusion af mennesker, som er udstødt af arbejdsmarkedet, og hvori anerkendes vigtigheden af at fremme den sociale og beskæftigelsesmæssige inklusion af de mennesker, som befinder sig længst fra arbejdsmarkedet med henblik på at sikre værdige levevilkår for alle.

Det anerkendes, at aktiv inklusion ikke kan baseres på en enkelt model, men at medlemsstaterne i respekt af subsidiaritetsprincippet selv bør definere hvilket ydelsesniveau og sammensætning af foranstaltninger, som bedst passer til de behov, som er identificeret på lokalt, regionalt og nationalt niveau. Ydelserne bør fastsættes ud fra en balance mellem hensynet til at øge incitamentet til at arbejde, mindske fattigdom og undgå ikke bæredygtige omkostninger.

Aktiv inklusion bør fremme ligestilling mellem kønnene og understøtte den sociale sammenhængskraft. De vilkår, som gælder for særlige sårbare grupper, herunder med en flerhed af problemer, bør håndteres. Der bør anlægges en livslang tilgang, således at solidaritet mellem generationerne understøttes, og spredning af fattigdom mellem generationerne brydes.

Alle relevante aktører, herunder arbejdsmarkedets parter, NGO'er og leverandører af ydelser, bør inddrages i samarbejdet.

Retten til sociale ydelser bør kombineres med aktive foranstaltninger med henblik på fremme af social og beskæftigelsesmæssig integration, og der bør være motivation til aktivt at søge arbejde, og ydelserne bør derfor ikke være højere end arbejdslønnen.

Aktiv inklusion bør også omfatte effektiv personlig rettet støtte med henblik på indtræden på arbejdsmarkedet, herunder også med henblik på ikke at miste evnen til beskæftigelse. Det er derfor også vigtigt at give adgang til jobtræning og øgning af kvalifikationer.

Medlemsstaterne inviteres til at fortsætte kampen mod fattigdom og social udelukkelse som en prioritet i deres økonomiske og sociale politikker, herunder reflektere over, hvorledes der nationalt kunne fastsættes mål herfor.

Endvidere inviteres medlemsstaterne og Kommissionen til at bruge den åbne koordinationsmetode til at følge strategierne for aktiv inklusion i samspil med den europæiske beskæftigelsesstrategi. Endvidere bør navnlig Socialfonden mobiliseres med henblik på støtte til aktive foranstaltninger i overensstemmelse med nationale omstændigheder og prioriteter.

Kommissionen inviteres til at arrangere regelmæssige "peer-reviews" over medlemsstaternes strategier på basis af deres nationale strategirapporter samt til at udbrede kendskabet til god praksis i medlemsstaterne, herunder ved transnationale eksperimenterende programmer.

6. Europa-Parlamentets udtalelser

Europa-Parlamentet skal ikke høres.

7. Gældende dansk ret og forslagens konsekvenser herfor

Ikke relevant.

8. Forslagets konsekvenser for statsfinanserne, samfundsøkonomien, miljøet eller beskyttelsesniveauet

Konklusionerne indebærer ikke i sig selv konsekvenser for statsfinanserne, samfundsøkonomien, miljøet eller beskyttelsesniveauet.

9. Høring

Udkastet til konklusioner har været i høring i Specialudvalget for arbejdsmarkedet og sociale forhold.

Kommunernes Landsforening støtter intentionerne i forslaget og støtter, at den åbne koordinationsmetode anvendes i denne sammenhæng. KL har tidligere over for kommissionen fremhævet, at danske kommuner har værdifulde erfaringer med integration af ledige langt fra arbejdsmarkedet. I denne sammenhæng kan fremhæves, at noget af det, der virker, er en håndholdt indsats over for den ledige bl.a. med fokus på

- et langt sejt træk med et klart jobsigte
- skæve og kreative løsninger
- realistiske forventninger, men også at skabe tro på, at det kan lykkes
- styrke samarbejdet med virksomheder og sundhedsvæsen.

Herudover fremhæver **KL**, at der også i forhold til borgere langt fra arbejdsmarkedet er behov for at stille krav til borgerne - vel at mærke krav, der afspejler borgerens situation og muligheder. Rådets konklusioner kunne med fordel inddrage dette.

Finanssektorens Arbejdsgiverforening kan tilslutte sig det foreliggende udkast til rådskonklusioner og understreger, at det er vigtigt at understøtte, at der ikke er tale om en "single-model approach", idet de enkelte lande, også i kraft af særlige traditioner og samarbejdsformer på arbejdsmarkedet, har differentierede tilgange til inklusion.

FA hilser med tilfredshed at det af konklusionerne fremgår, at der skal være et samarbejde mellem både offentlige myndigheder, lokalt og nationalt samt med arbejdsmarkedets parter. Fleksible arbejdstidsmønstre kan lette adgang til inklusion af arbejdsduelige som nu er uden for arbejdsmarkedet.

Danske Handicaporganisationer (DH) havde følgende bemærkninger til udkastet:

Rådets konklusioner bør være baseret på en anerkendelse af:

- At personer med handicap, i samfundet, som det ser ud nu, har en øget risiko for at blive ekskluderet og leve i fattigdom.
- At holdninger blandt arbejdsgivere og på arbejdsmarkedet i almindelighed spiller en rolle for denne øgede risiko for eksklusion.

Som følge heraf bør Medlemsstaterne opfordres til:

- At lægge konkrete planer for, hvordan øget indsigt i ressourcerne hos personer med handicap kan bringes i anvendelse, således at disse ressourcer kan udbredes på arbejdsmarkedet og i samfundet generelt.
- At skabe muligheder for at ressourcer hos personer med handicap kan mobiliseres gennem mekanismer til indslusning på arbejdsmarkedet og i andre sektorer af samfundet med henblik på at styrke mulighederne for, at personer med handicap ud fra egne præmisser kan bekæmpe eksklusion.
- Særligt med henblik på punkt 28 i udkastet til Rådskonklusioner at sikre adgang for alle, herunder personer med handicap, til offentlig transport, information inklusiv telekommunikation, offentlige bygninger mv. hvilket udgør en betingelse for, at eksklusion af denne gruppe kan bekæmpes.

10. Regeringens foreløbige generelle holdning

Regeringen er generelt positiv over for en konklusionstekst, som har til formål at fremme aktiv social inklusion.

11. Generelle forventninger til andre landes holdninger

Alle øvrige medlemsstater forventes at kunne støtte teksten

12. Tidligere forelæggelser for Folketingets Europaudvalg

Konklusionerne har ikke tidligere været forelagt Folketingets Europaudvalg.

8. Forslag til Rådskonrektiv om gennemførelse af princippet om ligebehandling for alle uanset religion eller tro, handicap, alder eller seksuel orientering
- Status for arbejdet
KOM(2008)426

Revideret notat

1. Resumé

*Kommissionen har den 2. juli for Rådet fremsat et forslag til direktiv om ligebehandling uden for arbejdsmarkedet af alle uanset religion eller tro, handicap, alder eller seksuel orientering. Der er nedsat en tværministeriel følgegruppe med henblik på at analysere forslagets juridiske og økonomiske konsekvenser. **Regeringen støtter overordnet målet om bekæmpelse af diskrimination.***

På arbejdsmarkedet er der i dag i dansk lovgivning forbud mod forskelsbehandling på grund af alder, handicap, køn, race og etnisk oprindelse, religion og tro samt seksuel orientering. Uden for arbejdsmarkedet er der forbud mod forskelsbehandling på grund af køn, race og etnisk oprindelse. Der er således ikke i dag forbud mod diskrimination udenfor arbejdsmarkedet i forhold til alder, handicap, religion eller tro og seksuel orientering.

Forslaget til direktiv, som det er fremlagt, giver dog anledning til en række betænkeligheder, særligt af juridisk karakter, idet forslaget indeholder en række vagt afgrænsede bestemmelser og ligeledes vagt udformede undtagelser for direktivets anvendelsesområde. Dette kan medføre, at rettighedernes omfang reelt vil skulle fastlægges ved domstolskontrol. Regeringen kan derfor ikke støtte forslaget i den fremsatte form.

Der må ske en betydelig præcisering af forslagets tekst med henblik på især at sikre, at Danmark også i fremtiden kan anvende alder som styringsinstrument, og at dansk handicappolitik, som bl.a. er baseret på kompensationsprincippet, kan fastholdes.

2. Baggrund

Formålet med forslaget er at gennemføre princippet om ligebehandling mellem mennesker uden for arbejdsmarkedet uanset deres religion eller tro, handicap, alder eller seksuelle orientering. Der fastsættes en ramme for forbud mod diskrimination af de nævnte årsager, og der etableres en ensartet minimumsbeskyttelse inden for EU af mennesker, som har været udsat for en sådan diskrimination.

Forslaget supplerer eksisterende EU-lovgivningsrammer, under hvilke der er forbud imod diskrimination på grundlag af religion eller tro, handicap, alder eller seksuel orientering alene i henseende til beskæftigelse, ansættelse og erhvervsuddannelse.

Forslaget bygger på den strategi, der er udviklet siden Amsterdam Traktaten, om at bekæmpe diskrimination og er konsistent med EU's tværgående mål, herunder især Lissabon strategien for vækst og beskæftigelse og målene for processen vedrørende social beskyttelse og social inklusion.

Lignende diskriminationsforbud findes bl.a. i artikel 26 i FN's konvention om borgerlige og politiske rettigheder, hvoraf det fremgår, at alle mennesker er lige for loven og er berettiget til lovens ligelige beskyttelse uden nogen forskelsbehandling. I denne henseende skal loven forbyde enhver forskelsbehandling og sikre alle ligelig og effektiv beskyttelse imod forskelsbehandling af nogen grund, herunder race, hudfarve, køn, sprog, religion, politisk eller anden anskuelse, national eller social herkomst, formueforhold, fødsel eller anden stilling. Tilsvarende indeholder artikel 14 i Den Europæiske Menneskerettighedskonvention et generelt diskriminationsforbud, men i modsætning til artikel 26 i FN's konvention om borgerlige og politiske rettigheder finder diskriminationsforbuddet i Den Europæiske Menneskerettighedskonvention alene anvendelse i forhold til de rettigheder, der omfattes af denne konvention med tilhørende protokoller.

EU's Charter om grundlæggende rettigheder indeholder også et generelt diskriminationsforbud i artikel 21. Charteret er imidlertid ikke retligt bindende i dag.

3. Hjemmelsgrundlag

Forslaget har hjemmel i Traktatens art. 13. stk.1, der er sålydende:

”Med forbehold af denne traktats øvrige bestemmelser og inden for rammerne af de beføjelser, som traktaten tillægger Fællesskabet, kan Rådet med enstemmighed på forslag af Kommissionen og efter høring af Europa-Parlamentet træffe hensigtsmæssige foranstaltninger til at bekæmpe forskelsbehandling på grund af køn, race eller etnisk oprindelse, religion eller tro, handicap, alder eller seksuel orientering.”

4. Nærhedsprincippet

Kommissionen har beskrevet forslagets forhold til nærheds- og proportionalitetsprincippet således:

”Subsidiaritetsprincippet finder anvendelse, for så vidt som forslaget ikke er omfattet af Fællesskabets enekompetence. Målene for forslaget kan ikke i tilstrækkelig grad opfyldes af medlemsstaterne alene, fordi kun foranstaltninger på fællesskabsplan kan sikre, at der er et minimumsniveau for beskyttelse mod forskelsbehandling på grund af religion eller tro, handicap, alder eller seksuel orientering i alle medlemsstaterne. En fællesskabsretsakt giver retssikkerhed med hensyn til borgernes og de økonomiske aktørers rettigheder og forpligtelser, også hvis de bevæger sig mellem medlemsstaterne. Erfaringerne med de tidligere direktiver, der er blevet vedtaget i henhold til EF-traktatens artikel 13, stk. 1, viser, at de har haft en positiv virkning med hensyn til at opnå en bedre beskyttelse mod forskelsbehandling. I overensstemmelse med proportionalitetsprincippet går det foreslåede direktiv ikke ud over, hvad der er nødvendigt for at nå de fastlagte mål.

Nationale traditioner og tilgange på områder som f.eks. sundhedsydelser, social beskyttelse og uddannelse er desuden generelt mere forskellige end på beskæftigelsesområdet. Disse områder er kendetegnet ved legitime samfundsmæssige valg på områder, hvor medlemsstaterne har kompetencen.

De europæiske samfunds forskelligartethed er en af Europas styrker og skal respekteres i henhold til subsidiaritetsprincippet. Spørgsmål som tilrettelæggelse af uddannelsessystemet og undervisningens indhold, anerkendelse af civilstand eller

familiemæssig status, adoption, reproduktive rettigheder og andre lignende spørgsmål afgøres bedst på nationalt plan. Ingen medlemsstat skal derfor som følge af direktivet ændre sin gældende lovgivning eller praksis med hensyn til disse spørgsmål. Det berører heller ikke nationale bestemmelser om kirkers eller andre religiøse organisationers aktiviteter eller deres forhold til staten. Det vil således f.eks. fortsat være medlemsstaterne alene, der træffer afgørelse om spørgsmål som tilladelse til selektiv adgang til skoler, forbud mod eller accept af at bære eller bruge religiøse symboler i skolen, anerkendelse af ægteskab mellem personer af samme køn og eventuel regulering af forholdet mellem organiseret religion og staten.”

Regeringen kan tilslutte sig denne vurdering.

5. Formål og indhold

Formålet med direktivet er ifølge forslaget art.1 at bekæmpe forskelsbehandling på grund af religion eller tro, handicap, alder eller seksuel orientering og at gennemføre princippet om ligebehandling uden for arbejdsmarkedet. Direktivet forbyder ikke ulige behandling på grund af køn, som er omfattet af EF-traktatens artikel 13 og 141 og dertil knyttet afledt ret.

De øvrige artikler:

Artikel 2: Begrebet forskelsbehandling

Definitionen af princippet om ligebehandling er baseret på den definition, der fremgår af de tidligere direktiver, der er vedtaget i henhold til traktatens artikel 13, stk. 1.

Direkte forskelsbehandling består i at behandle nogen anderledes udelukkende på grund af vedkommendes alder, handicap, religion eller tro eller seksuelle orientering. Indirekte forskelsbehandling foreligger, hvor en bestemmelse eller praksis, som forekommer neutral, reelt kan have en særlig ufordelagtig konsekvens for en person eller en gruppe af personer, for hvem særlige forhold gør sig gældende.

Som i direktiv 2000/43/EF, 2000/78/EF og 2002/73/EF er det muligt at retfærdiggøre indirekte forskelsbehandling, hvis den pågældende bestemmelse, betingelse eller praksis er objektivt begrundet i et legitimt mål, og midlerne til at opfylde det er hensigtsmæssige og nødvendige.

Chikane er forskelsbehandling, hvis en persons optræden har til formål at krænke en anden persons værdighed og skabe et truende, nedværdigende eller ubehageligt klima m.v. Denne definition er identisk med definitionerne i de andre direktiver vedtaget med traktatens artikel 13 som retsgrundlag.

Manglende "tilpasninger i rimeligt omfang" i relation til mennesker med handicap anses for at være forskelsbehandling. Dette er ifølge forslaget i overensstemmelse med FN-konventionen om handicappedes rettigheder og med direktiv 2000/78/EF.

Ulige behandling på grund af alder kan være lovlig, hvis den er begrundet i et legitimt formål, og hvis midlerne til at opfylde det pågældende formål er hensigtsmæssige og nødvendige (proportionalitetsprincippet).

De allerede vedtagne direktiver giver mulighed for undtagelser fra forbuddet mod direkte forskelsbehandling i tilfælde af "regulære og afgørende erhvervmæssige krav", hvad angår forskelsbehandling på grund af alder og i forbindelse med forskelsbehandling på grund af køn, med hensyn til adgang til varer og tjenester.

Ifølge nærværende forslag kan medlemsstaterne bestemme, at ulige behandling på grund af alder ikke udgør forskelsbehandling, hvis det er objektivt og rimeligt begrundet i et legitimt formål inden for rammerne af national ret, og hvis midlerne til at opfylde det pågældende mål er hensigtsmæssige og nødvendige. Forslaget er således ikke til hinder for, at der fastsættes en bestemt aldersgrænse for adgang til sociale goder, til uddannelse og til visse varer og tjenester, i det omfang ovenstående betingelser opfyldes.

Der er indsat en særlig bestemmelse om finansiel virksomhed, idet alder og handicap kan være en afgørende faktor for risikovurderingen i forbindelse med bestemte produkter og dermed for prisen. Anvendelsen af alder og handicap ved risikovurderingen skal være baseret på nøjagtige data og statistikker.

Direktivet berører ikke nationale foranstaltninger, der er nødvendige af hensyn til den offentlige sikkerhed, den offentlige orden, for at forebygge forbrydelser, for at beskytte sundheden eller for at beskytte andres rettigheder og friheder.

Artikel 3: Anvendelsesområde

Forskelsbehandling på grund af religion eller tro, handicap, alder eller seksuel orientering foreslås forbudt i både den offentlige og den private sektor med hensyn til social beskyttelse, herunder social sikring, sundhedsydelse, sociale goder, uddannelse, adgang til varer og tjenester, herunder boliger, som er tilgængelige for offentligheden.

Med hensyn til adgang til varer og tjenester er kun faglig eller erhvervmæssig virksomhed omfattet.

De forskellige områder er kun omfattet i det omfang, spørgsmålet falder ind under Fællesskabets kompetence. Således henhører f.eks. tilrettelæggelsen af skolesystemet og indholdet af undervisningen og aktiviteter i forbindelse hermed, herunder tilrettelæggelsen af undervisning for handicappede, under medlemsstaternes kompetence, og de kan have bestemmelser om ulige behandling i forbindelse med adgang til uddannelsesinstitutioner og indholdet af og aktiviteter i undervisningen, herunder undervisning af personer med særligt behov. Medlemsstaterne kan endvidere give mulighed for ulige behandling ved adgang til uddannelsesinstitutioner baseret på religion eller tro.

Teksten gør det klart, at spørgsmål i forbindelse med civilstand og familiemæssig status, herunder adoption, falder uden for direktivets anvendelsesområde. Dette indbefatter reproduktive rettigheder. Medlemsstaterne kan frit beslutte, om de ønsker at indføre og anerkende *retligt* registrerede partnerskaber. Hvis imidlertid sådanne forhold i national ret anerkendes som ligestillet med ægteskaber, finder princippet om ligebehandling anvendelse.

Det foreslås, at direktivet ikke finder anvendelse på national lovgivning om statens og dens institutioners sekulære status eller om religiøse organisationers status.

Direktivet omfatter ikke forskelsbehandling på grund af nationalitet og berører ikke bestemmelser og betingelser vedrørende tredjelandsstatsborgere og statsløse personers indrejse og ophold i medlemsstaterne og heller ikke nogen form for behandling, der skyldes de pågældendes retsstilling.

Artikel 4: Ligebehandling af mennesker med handicap

Det forudsættes i forslaget, at der indføres reel og lige adgang for mennesker med handicap til social beskyttelse, sociale goder, sundhedsydelse og uddannelse samt adgang til varer og tjenester, herunder boliger og transport, som er tilgængelige for offentligheden. Denne forpligtelse er begrænset i det omfang, den ville medføre en uforholdsmæssig stor byrde eller ville kræve grundlæggende ændringer inden for de pågældende områder. I bestemte tilfælde kan individuelle tilpasninger i rimeligt omfang være nødvendige for at sikre, at en bestemt handicappet har reel adgang. Dette er dog kun tilfældet, hvis det ikke indebærer en uforholdsmæssig stor byrde.

Artiklen indeholder en ikke-udtømmende liste over, hvilke faktorer der kan tages i betragtning ved vurderingen af, om byrden er uforholdsmæssig stor, herunder organisationens størrelse og ressourcer, de skønnede omkostninger og de mulige fordele ved forbedret adgang for mennesker med handicap.

Artikel 5: Positiv særbehandling og særforanstaltninger

Bestemmelsen er identisk med andre direktiver med EF-traktatens artikel 13 som retsgrundlag. Der gives mulighed for at opretholde eller vedtage særforanstaltninger med henblik på at forebygge eller opveje ulemper knyttet til religion eller tro, handicap, alder eller seksuel orientering.

Artikel 6: Mindstekrav

Bestemmelsen er den samme som i de andre direktiver med EF-traktatens artikel 13 som retsgrundlag. Den giver medlemsstaterne mulighed for at fastlægge et højere beskyttelsesniveau end garanteret ved direktivet og forbyder omvendt, at medlemsstaternes niveau for beskyttelse mod forskelsbehandling bør sænkes ved gennemførelsen af direktivet.

Artikel 7: Klageadgang

Denne bestemmelse er den samme som i de andre direktiver med EF-traktatens artikel 13 som retsgrundlag. Det foreslås, at borgere, der mener, at de har været udsat for forskelsbehandling, bør kunne anvende administrative eller retlige procedurer, også efter at det forhold, under hvilket forskelsbehandlingen angiveligt har fundet sted, er ophørt.

Organisationer, der har en legitim interesse i at bekæmpe forskelsbehandling, gives mulighed for at hjælpe ofre for forskelsbehandling i retslige eller administrative procedurer. Nationale regler om søgsmålsfrister berøres ikke af denne bestemmelse.

Artikel 8: Bevisbyrde

Bestemmelsen er identisk med tilsvarende bestemmelser i direktiver med EF-traktatens artikel 13 som retsgrundlag samt med bevisbyrdedirektivet, jf. direktiv 97/80/EF om bevisbyrden i forbindelse med forskelsbehandling på grundlag af køn.

I alle sager, hvor princippet om ligebehandling hævdes krænkede, foreslås det, at princippet om delt bevisbyrde skal finde anvendelse. Som i de tidligere direktiver finder delt bevisbyrde ikke anvendelse i tilfælde, hvor den påståede forskelsbehandling forfølges strafferetligt.

Artikel 9: Beskyttelse mod repressalier (victimisering)

Bestemmelsen er den samme som i de andre direktiver med EF-traktatens artikel 13 som retsgrundlag. Der foreslås indført foranstaltninger til beskyttelse af enkeltpersoner mod repressalier som følge af, at de har gjort deres rettigheder i henhold til direktivet gældende.

Artikel 10: Formidling af oplysninger

I denne bestemmelse, der er den samme som i de andre direktiver med EF-traktatens artikel 13 som retsgrundlag, foreslås det, at medlemsstaterne skal informere om direktivet og nationale bestemmelser.

Artikel 11: Dialog med relevante interessenter

Denne bestemmelse er den samme som i de andre direktiver med EF-traktatens artikel 13 som retsgrundlag. Den har til formål at fremme dialogen mellem de relevante offentlige myndigheder og organer som f.eks. NGO'er, der har en legitim interesse i at bidrage til bekæmpelsen af forskelsbehandling på grund af religion eller tro, handicap, alder eller seksuel orientering.

Artikel 12: Organer til fremme af ligebehandling

Denne bestemmelse er den samme som i de andre direktiver vedtaget i henhold til artikel 13. I henhold til denne artikel skal medlemsstaterne have et eller flere organer ("ligebehandlingsorgan") på nationalt plan til fremme af ligebehandling af alle uden forskel på grund af religion eller tro, handicap, alder eller seksuel orientering.

Bestemmelsen er en gengivelse af bestemmelsen i direktiv 2000/43/EF vedrørende adgang til varer og tjenester og bygger på tilsvarende bestemmelser i direktiv 2002/73/EF og 2004/113/EF. Den fastsætter minimumskompetencen for organer på nationalt plan, der bør handle uafhængigt for at fremme princippet om ligebehandling. Medlemsstaterne kan beslutte, at disse organer skal være de samme som dem, der allerede er oprettet i henhold til de tidligere direktiver.

En af ligebehandlingsorganernes opgaver er at give uafhængig bistand til ofre for forskelsbehandling. De skal også kunne foretage uafhængige undersøgelser af forskelsbehandling og offentliggøre rapporter og fremsætte henstillinger på ligebehandlingsområdet.

Artikel 13: Overholdelse

Denne bestemmelse er den samme som i de andre direktiver med EF-traktatens artikel 13 som retsgrundlag. Medlemsstaterne forpligtes til at ophæve alle love og administrative bestemmelser, der strider mod princippet om ligebehandling. Endvidere kan alle aftaleretlige bestemmelser, virksomheders interne regler og vedtægter for foreninger, der strider mod ligebehandlingsprincippet erklæres ugyldige eller ændres.

Artikel 14: Sanktioner

Denne bestemmelse er den samme som i de andre direktiver med EF-traktatens artikel 13 som retsgrundlag. I overensstemmelse med EF-Domstolens praksis fastsættes det, at der ikke bør være nogen øvre grænse for den godtgørelse, der skal betales i tilfælde af krænkelse af princippet om ligebehandling. Godtgørelsen skal være effektiv, stå i rimeligt forhold til overtrædelsen og have en præventiv effekt.

Artikel 15: Gennemførelse

Denne bestemmelse er den samme som i de andre direktiver med EF-traktatens artikel 13 som retsgrundlag. Den giver medlemsstaterne en frist på to år til at inkorporere direktivet i national ret og at meddele Kommissionen teksten til de nationale bestemmelser. Medlemsstaterne kan bestemme, at forpligtelsen til at sikre reel adgang for mennesker med handicap først skal gælde fire år efter vedtagelsen af direktivet.

Artikel 16: Rapport

Denne bestemmelse er den samme som i de andre direktiver med EF-traktatens artikel 13 som retsgrundlag. Kommissionen skal i henhold til denne artikel aflægge rapport over for Europa-Parlamentet og Rådet om anvendelsen af direktivet på grundlag af oplysninger fra medlemsstaterne. Der skal i rapporten tages hensyn til de synspunkter, der fremsættes af arbejdsmarkedets parter, de relevante NGO'er og Den Europæiske Unions Agentur for Grundlæggende Rettigheder.

Artikel 17: Ikrafttræden

Denne bestemmelse er den samme som i de andre direktiver med EF-traktatens artikel 13 som retsgrundlag. Direktivet træder i kraft på dagen for offentliggørelsen i Den Europæiske Unions Tidende.

Artikel 18: Adressater

Denne bestemmelse, hvoraf det fremgår, at direktivet er rettet til medlemsstaterne, er den samme som i de andre direktiver med EF-traktatens artikel 13 som retsgrundlag.

6. Europa-Parlamentets udtalelser

Europa-Parlamentet skal høres i medfør af Traktatens art.13 stk.1. Parlamentets udtalelse foreligger ikke.

7. Gældende dansk ret og forslagens konsekvenser herfor

Velfærdsministeriets område

Det må overordnet antages, at aldersbestemmelser i forhold til Velfærdsministeriets område er objektivt og rimeligt begrundet i et legitimt formål og derfor ikke udgør forskelsbehandling i direktivets forstand. Det vil indgå i regeringens kommende analyse, hvorvidt der måtte blive behov for ændringer som følge af vedtagelse af direktivforslaget. Det gælder for eksempel pensionsforhold, kontantydelse og serviceydelse efter serviceloven.

Kontantydelse

Kontantydelse på Velfærdsministeriets område er:

- Lov om højeste, mellemste, forhøjet almindelig og almindelig førtidspension m.v.
- Lov om social pension
- Lov om børnetilskud og forskudsvis udbetaling af børnebidrag

- Lov om en børnefamilieydelse

For disse ydelser gælder, at retten til ydelser er afhængig af, at den enkelte har opnået myndighedsalderen på 18 år og pensionsalderen på 65 år.

Bolig

Almene boliger

Almene familieboliger er åbne for alle befolkningsgrupper.

Man skal være fyldt 15 år for at kunne blive opnoteret på venteliste til en ledig bolig.

Denne aldersgrænse er objektiv og rimeligt begrundet i et legitimt formål. Bestemmelsen udgør derfor ikke forskelsbehandling i direktivets forstand.

Herudover er der fastsat regler om boliger specielt for unge og ældre samt handicappede (almene ungdomsboliger og almene ældreboliger). Der er her tale om at stille boliger til rådighed for grupper med et særligt boligbehov – dvs. positiv særbehandling.

Der findes ikke regler, der udgør diskrimination eller forskelsbehandling i direktivets forstand.

Privat udlejningsbyggeri

Der er ikke i lejelovgivningen fastsat bestemmelser om udlejningskriterier og ventelister.

I privat udlejningsbyggeri bestemmer ejeren derfor i kraft af ejendomsretten, hvem boligerne skal udlejes til.

Der findes ikke regler for udlejning af private boliger, der udgør diskrimination eller forskelsbehandling i direktivets forstand.

Handicap

Serviceoven indeholder en del bestemmelser om tilbud til personer med handicap, herunder bestemmelser om positiv særbehandling i form af kompensation for at sikre reel ligestilling. Følgende bestemmelsers relation til direktivforslaget vurderes at skulle undersøges nærmere:

Kompensation for merudgifter

§§ 41 og 100 i lov om social service pålægger kommunalbestyrelserne at yde dækning af nødvendige merudgifter ved den daglige livsførelse til personer under 65 år med varigt nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne og til personer med varigt nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne, der efter § 15 a i lov om social pension har opsat udbetalingen af folkepensionen.

Ledsageordning

§ 97 i lov om social service pålægger kommunalbestyrelserne at tilbyde 15 timers ledsagelse om måneden til personer under 67 år, der ikke kan færdes alene på grund af betydelig og varigt nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne. Stk. 2 foreskriver, at personer, der er visiteret til 15 timers ledsagelse om måneden ved det fyldte 67. år, bevarer denne ret efter det fyldte 67. år.

Beskyttet beskæftigelse

§ 103 i lov om social service pålægger kommunalbestyrelsen at tilbyde beskyttet beskæftigelse til personer under 65 år, som på grund af betydelig nedsat fysisk eller

psykisk funktionsevne eller særlige sociale problemer ikke kan opnå eller fastholde beskæftigelse på normale vilkår på arbejdsmarkedet, og som ikke kan benytte tilbud efter anden lovgivning.

Beskyttet beskæftigelse adskiller sig fra beskæftigelse efter reglerne på Beskæftigelsesministeriets område ved at blive betragtet som en social foranstaltning. Dette indebærer bl.a., at personer i beskyttet beskæftigelse ikke har krav på at modtage feriepenge og sygedagpenge m.v. i lighed med personer på det ordinære arbejdsmarked.

Botilbud

For botilbud til længerevarende ophold for personer med betydelig og varigt nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne efter servicelovens § 108, er der ikke fastsat regler om specifikke indretningskrav i lovgivningen, men botilbuddet skal være tilpasset formålet.

For almene ældreboliger, herunder boliger der udlejes til mennesker med handicap, er der derimod fastsat specifikke indretningskrav i lovgivningen, f.eks. at hver bolig skal være forsynet med selvstændigt toilet og bad. Det generelle billede er, at almene ældreboliger har en højere boligstandard end de længerevarende botilbud efter servicelovens § 108.

Hjælpemidler og forbrugsgoder

§§ 112 og 113 i lov om social service forpligter kommunalbestyrelsen til at yde støtte til hjælpemidler og hjælp til køb af forbrugsgoder i en række tilfælde. Forældre til institutionsanbragte børn, hvor børnene besøger forældrene i weekenden, har ikke sådanne støttemuligheder.

Handleplaner

§ 141 i lov om social service forpligter kommunalbestyrelsen til at skønne, om det er hensigtsmæssigt at tilbyde at udarbejde en handleplan for indsatsen, når der ydes hjælp til personer under 65 år efter lovens afsnit 5.

Udlandsbekendtgørelsen (BEK 1128 af 13. november 2006)

Udlandsbekendtgørelsen indeholder en række bestemmelser om begrænsninger i forhold til at modtage ydelser ved ophold i udlandet (fx § 3).

For nogle af disse ydelser gælder, at retten til ydelser er afhængig af, at den enkelte har opnået myndighedsalderen på 18 år, men endnu ikke pensionsalderen på 65 år.

Ældre

Generelt gives hjælp til ældre borgere i Danmark i vidt omfang på baggrund af en behovsvurdering og dermed ikke på baggrund af aldersafgrænsning eller anden afgrænsning, såsom køn, etnisk oprindelse eller økonomisk formåen. Kommunalbestyrelsen skal eksempelvis tilbyde personlig pleje og praktisk hjælp i hjemmet til borgere, som på grund af midlertidigt eller varigt nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne eller særlige sociale problemer ikke selv kan udføre disse opgaver. Kommunalbestyrelsen skal i den forbindelse træffe afgørelse om tildeling af hjælpen på baggrund af en konkret, individuel vurdering.

Forebyggende hjemmebesøg

Lov om forebyggende hjemmebesøg til ældre forpligter kommunerne til at tilbyde forebyggende hjemmebesøg mindst 2 gange om året til alle over 75 år.

Beskæftigelsesministeriets område

Lov om forbud mod forskelsbehandling på arbejdsmarkedet m.v.

Forskelsbehandlingsloven indeholder et forbud mod direkte og indirekte forskelsbehandling på grund af en række kriterier, bl.a. race og etnisk oprindelse, religion eller tro, handicap, alder eller seksuel orientering på arbejdsmarkedet. Loven baserer sig bl.a. på EU-direktiv 2000/43/EF og EU-direktiv 2000/78/EF.

Lønmodtagere og ansøgere til ledige stillinger er beskyttet mod forskelshandling i forbindelse med ansættelse, under ansættelsen, i forbindelse med afskedigelse, forflyttelse, forfremmelse og med hensyn til løn og arbejdsvilkår. En arbejdsgiver må ikke forskelsbehandle ansatte med hensyn til adgang til erhvervsmæssig videreuddannelse, omskoling, m.v. Loven gælder for både arbejdsgivere, for enhver, der driver vejlednings- og uddannelsesvirksomhed og for enhver, der anviser beskæftigelse.

Loven indeholder en pligt for arbejdsgiveren til at foretage hensigtsmæssige tilpasninger i betragtning af de konkrete behov for at give personen med handicap adgang til beskæftigelse. Pligten til at foretage tilpasninger må imidlertid ikke være urimelig byrdefuld for arbejdsgiveren. Hvis byrden lettes i tilstrækkeligt omfang gennem offentlige foranstaltninger anses byrden ikke for at være uforholdsmæssig stor. Personer, der kræver ligebehandling af sig selv eller af andre, er efter loven beskyttet mod repressalier.

Loven indeholder endvidere en godtgørelsesbestemmelse. Der gælder delt bevisbyrde i sager efter forskelsbehandlingsloven.

Arbejdsløshedsforsikringsområdet

Arbejdsløshedsforsikringslovgivningen, sygedagpengeloven og kontanthjælpslovgivningen indeholder aldersgrænser på en lang række områder i relation til erhvervelse af ret til fx arbejdsløshedsdagpenge, sygedagpenge m.v. Fx ophører retten til arbejdsløshedsdagpenge/efterløn, når en person når folkepensionsalderen.

Ligeledes findes der aldersbestemmelser i efterlønsordningen, i de særlige ungeregler samt i reglerne om medlemskab/optagelse i en arbejdsløshedsforsikringsordning.

Alder er dermed et vigtigt kriterium og parameter i arbejdsløshedsforsikringslovgivningen, og aldersbetingelserne er fastsat som led i udmøntningen af beskæftigelsespolitikken.

Arbejdsskadelovgivningen

Bestemmelser der relaterer sig til handicapkriteriet

Erstatning samt godtgørelse efter lov om Arbejdsskadesikring fastsættes på grundlag af arbejdsskadens følger. Dette betyder, at erstatningen kan nedsættes eller efter omstændighederne bortfalde, hvis tilskadekomnes aktuelle lægelige og sociale situation ikke udelukkende kan henføres til arbejdsskaden. Der ydes således ikke fuld erstatning, når tilskadekomnes helbredsmæssige og/eller erhvervsevne allerede var nedsat før

skaden. Der ydes heller ikke fuld erstatning, når den forudbestående sygdom med sikkerhed på et senere tidspunkt ville have medført i det væsentlige de samme følger, selvom skaden ikke var sket.

Følgerne af forudbestående skader eller handicap kan have betydning for erstatningsudmålingen, og der kan ske fratræk i erstatningen, såfremt det er dokumenteret at hele eller dele af det varige mén/tab af erhvervsevne skyldes andre forhold end arbejdsskadens følger. Det bemærkes, at handicappede kompenseres økonomisk efter anden social lovgivning.

Bestemmelser, der relaterer sig til alderskriteriet

I relation til ménerstatningen, som er en økonomisk compensation for en tilskadekomnes varige ikke-økonomiske følger, nedsættes godtgørelsen med 1 procent, for hvert år, tilskadekomne er ældre end 39 år ved arbejdsskadens indtræden (tilskadekomne er fyldt 40 år ved arbejdsskadens indtræden). Godtgørelsen nedsættes dog ikke yderligere efter det fyldte 69. år. Baggrunden for, at det er valgt at lade godtgørelsen nedsætte for ældre personer, er, at ældre personer ikke skal leve så længe med det varige mén som yngre personer. Reglen om nedsættelse af godtgørelse er baseret på statistiske oplysninger om den normale forventede restlevetid for en person med en given alder.

I relation til erstatning for tab af erhvervsevne er hovedreglen, at erstatning for tab af erhvervsevne er en løbende erstatning. Den løbende erstatning skal i nogle sager (tab af erhvervsevne på mindre end 50 procent) og kan i andre sager omsættes til et engangsbeløb (kapitalbeløb). Kapitaliseringsfaktorerne fastsættes efter aktuarmæssige principper. Dette betyder, at kapitaliseringsbeløbet er forskelligt i forhold til alder, således at det udbetalte kapitalbeløb er mindre jo ældre tilskadekomne er.

Beskæftigelseslovgivningen

Adskillige ordninger under beskæftigelseslovgivningen har snæver sammenhæng med fx folkepensionsalderen og retten til førtidspension. Fx bortfalder retten til fleksjob ved tilkendelse af førtidspension eller opnåelse af folkepensionsalderen.

Retten til fx fleksjob bortfalder, når retten til andre støtte/sikringsordninger (kan) opnås. Afgrænsningen er således ikke i regelsættet knyttet direkte til spørgsmålet om alder/handicap, men til om anden ydelse kan opnås.

Derudover indeholder beskæftigelsesindsatsen (lov om en aktiv beskæftigelsesindsats) en række målgruppeafgrænsninger, som knytter sig til alder eller handicap (begrænsninger i arbejdsevnen).

Der kan opstilles følgende (foreløbige) liste over beskæftigelsesrelaterede ordninger, der indeholder bestemmelser – direkte eller indirekte – om alder/handicap:

Ordning	Afgrænsning
Fleksjob	Væsentlig og mere end midlertidig begrænsning i arbejdsevnen. Ophører ved folkepensionsalderen.
Løntilskud til førtidspensionister (skånejob)	Forudsætter førtidspension (som kræver væsentlig og varig begrænsning i

	arbejdsevnen).
Revalidering	Væsentlig begrænsning i arbejdsevnen med mulighed for selvforsørgelse ved fx skift af erhvervsområde. Revalideringsydelse er subsidiær ift. alle andre former for forsørgelse.
Personlig assistance til handicappede (kompensationsloven)	Varig og betydelig psykisk/fysisk funktionsnedsættelse.
Løntilskud til over 55-årige	Dagpenge-, kontant- og starthjælpsmodtagere over 55 år med mindst et års ledighed kan blive ansat med et særligt højt løntilskud, såfremt de selv finder arbejde i en privat virksomhed. Ordningen bygger på objektive kriterier, og løntilskuddet kan gives i max 6 måneder.
Seniorjob	Forsikrede ledige, som efter det fyldte 55. år mister retten til dagpenge på grund af dagpengeperiodens udløb, har ret til ansættelse i et seniorjob i kommunen. Seniorjobbet ophører, når personen når alderen, hvor personen kan gå på efterløn.
Løntilskud til elev-/lærlingeforløb (LAB § 51, stk. 3, nr. 2)	Personer med omfattende psykiske, fysiske eller sociale problemer, der kun kan yde en meget begrænset arbejdsindsats.

Lovgivningsmæssige konsekvenser

Da rækkevidden af bestemmelsen ikke er afklaret, er det på nuværende tidspunkt usikkert, i hvilket omfang forslaget vil få lovgivningsmæssige konsekvenser på beskæftigelsesområdet mht. anvendelsen af aldersgrænser.

Direktivforslagets artikel 2, stk. 7, giver medlemsstaterne mulighed for at tillade forholdsmæssigt afpasset forskelsbehandling på grund af alder og handicap ved ydelse af finansielle tjenester, hvis alder eller handicap i forbindelse med det pågældende produkt er en afgørende faktor ved en risikovurdering baseret på relevante og nøjagtige aktuarmæssige eller statistiske data.

Det er på nuværende tidspunkt ikke afklaret i hvilket omfang forslaget giver adgang til at opretholde aldersgrænserne og hensynet til tidligere handicap i forbindelse med arbejdsskadeforsikringslovgivningens regler om fratæk for erstatning og nedsættelse af méngodtgørelse efter det 40. år.

Kulturministeriets område

Der findes ikke på Kulturministeriets område love, der indebærer direkte diskrimination af mennesker som følge af religion eller tro, handicap, alder eller seksuel orientering.

Ophavsretsloven

Der er foreskrevet positiv særbehandling af døve, blinde og ordblinde i ophavsretsloven, jf. § 17. Ifølge bestemmelsen er det tilladt at gengive og sprede eksemplarer af udgivne værker til brug for blinde, svagtseende, døve m.v.:

Syns- og hørehandicappede

§ 17. Det er tilladt at gengive og sprede eksemplarer af udgivne værker, når gengivelsen og de spredte eksemplarer er særligt bestemt til brug for blinde, svagtseende, døve og talelidende samt personer i øvrigt, der på grund af handicap er ude af stand til at læse trykt tekst. Bestemmelsen i 1. pkt. finder ikke anvendelse på gengivelse eller eksemplarspredning, der sker i erhvervsøjemed.

Stk. 2. Bestemmelsen i stk. 1 finder ikke anvendelse på lydoptagelser af litterære værker eller på gengivelser, der udelukkende består af lydoptagelser af musikværker.

Stk. 3. Lydoptagelser af udgivne litterære værker må gengives og spredes til brug for syns- og læsehandicappede, når det ikke sker i erhvervsøjemed. Ophavsmanden har krav på vederlag. Kan der ikke opnås enighed om størrelsen af vederlaget, kan hver af parterne forelægge spørgsmålet for Ophavsretslicensnævnet, jf. § 47.

Stk. 4. Statslige eller kommunale institutioner og andre sociale eller almennyttige institutioner kan til brug for syns- og hørehandicappede ved lyd- eller billedoptagelse fremstille eksemplarer af værker, der udsendes i radio eller fjernsyn, såfremt betingelserne for aftalelicens efter § 50 er opfyldt. Sådanne optagelser må kun udnyttes inden for virksomhed, som omfattes af den i § 50 forudsatte aftale.

Ministeriet for Sundhed- og Forebyggelses område

Spørgsmål om især alder er reguleret i en række sammenhænge i sundhedslovgivningen. Som eksempler kan nævnes bestemmelserne vedr. mindreåriges adgang til at samtykke til behandling og aktindsigt (Sundhedslovens § 17), adgangen til at oprette livstestamenter (Sundhedslovens § 26), transplantation fra levende og afdøde personer (Sundhedslovens §§ 52 og 53), reglerne vedr. valg af sikringsgruppe og praktiserende læge (Sundhedslovens §§ 58 og 59), og en række alderskrav i forbindelse med vaccinations- og screeningsprogrammer (f.eks. i forbindelse med HPV-vaccine og screening for brystkræft og livmoderhalskræft).

Aldersbestemmelserne i sundhedslovgivningen vurderes fortsat at være objektivt og sagligt begrundet i legitime og faglige hensyn. Det kan dog ikke på nuværende tidspunkt udelukkes, at der vil kunne blive behov for ændringer heri som følge af en vedtagelse af direktivforslaget.

I forhold til direktivudkastets forbud mod diskrimination på grund af seksuel orientering bemærkes, at ifølge Sundhedsstyrelsens bekendtgørelse nr. 768 af 10. juli 2008 om sikkerhed ved bloddonation skal blodbankerne forud for taping af humant blod undersøge, om donor er egnet til donation efter kriterier nævnt i bilag 2 til bekendtgørelsen. Et af disse kriterier er seksuel adfærd, og dette kan indebære udelukkelse af donorer, "som på grund af deres seksuelle adfærd er udsat for stor risiko for at påføre sig alvorlige smitsomme sygdomme, der kan overføres med blodet".

Begrundelsen for kravene i bekendtgørelsen er dels at sikre bloddonorer bedst muligt mod komplikationer ved tapning, dels at opnå bedst mulig sikkerhed ved anvendelse af lægemidler, der er fremstillet af humant blod. For at opnå dette udelukkes personer, hvor der er en potentiel risiko for overførsel af infektion med blodet.

Bekendtgørelsen er gennemførelse af direktiv 2004/33/EF.

Fødevareministeriets område

Direktivet vurderes ikke at have konsekvenser indenfor Fødevareministeriets område.

Det kan dog nævnes, at der i Fødevareministeriets lovgivning findes visse regler, som indeholder krav om, at en ansøger skal have en vis alder for at få del i et gode eller lignende. Der kan til eksempel være tale om den såkaldte "Yngre jordbruger-ordning", hvor en ansøger bl.a. skal være under 40 år for at kunne opnå de særligt gunstige lån, som er omfattet af ordningen. Men sådanne eksempler, hvor der er fastsat særlige alderskriterier i national lovgivning på Fødevareministeriets område, er ikke i strid med direktivforslaget, idet kriterierne er objektive, sagligt begrundet og proportionelle, jf. forslagens artikel 2, stk. 6.

Økonomi- og Erhvervsministeriets område

Af art. 4.1.a fremgår det, at "Det forudsættes, at der indføres de nødvendige foranstaltninger, herunder ved rimelige ændringer og tilpasninger, så handicappede gives reel og lige adgang til social beskyttelse, sociale goder, sundhedsydelse og uddannelse samt adgang til og levering af varer og tjenester, herunder bolig og transport, som er tilgængelige for offentligheden. Sådanne foranstaltninger bør ikke medføre en uforholdsmæssig stor byrde..."

Det vurderes, at forslaget gælder både nye og eksisterende bygninger.

I art. 4.2. er listet en række forhold, der skal tages i betragtning, når "en uforholdsmæssig stor byrde" skal vurderes. Det er dog ikke muligt på baggrund af teksten at vurdere de statsfinansielle eller lovgivningsmæssige konsekvenser af direktivforslaget, som vil kunne være betragtelige afhængig af den nærmere definition af "en uforholdsmæssig stor byrde". Økonomi- og Erhvervsministeriet har behov for en nærmere afklaring af ordlyden af art. 4.1.

Justitsministeriets område

Forslaget ses umiddelbart at berøre følgende regler inden for Justitsministeriets område: I henhold til spillekasinoovens § 8, stk. 1, må kun personer over 18 år få adgang til et spillekasino. Ifølge forarbejderne til bestemmelsen genfindes et sådant krav i andre landes lovgivning om spillekasinoer. Det er Justitsministeriets umiddelbare opfattelse, at bestemmelsen, hvis direktivforslaget vedtages i sin nuværende form, vil kunne opretholdes med henvisning til direktivets artikel 2, stk. 6.

Ifølge notarialbekendtgørelsens § 4, stk. 1, skal den, der anmoder om foretagelse af en notarialforretning, om nødvendigt sørge for medvirken af en tolk eller døvetolk, som notaren kan godkende. Det er umiddelbart Justitsministeriets opfattelse, at det må anses for tvivlsomt, om kravet kan opretholdes, hvis direktivforslaget vedtages i sin nuværende form.

Lov om forbud mod forskelsbehandling på grund af race m.v., jf. lovbekendtgørelse nr. 626 af 29. september 1987, som ændret ved lov nr. 433 af 31. maj 2000, indeholder et forbud mod forskelsbehandling på grund af race m.v. inden for erhvervsmæssig eller almennyttig virksomhed. Det er ifølge denne lov forbudt på grund af en persons race, hudfarve, nationale eller etniske oprindelse, tro eller seksuelle orientering at nægte at betjene den pågældende på samme vilkår som andre eller at give en person adgang på samme vilkår som andre til sted, forestilling, udstilling, sammenkomst eller lignende, der er åben for almenheden. Overtrædelse af denne lov straffes med bøde eller fængsel indtil 6 måneder.

Den nævnte lov omfatter ikke forskelsbehandling på grund af handicap eller alder, og loven omfatter endvidere ikke uagtsomme forhold.

De i straffeloven og retsplejeloven (vedrørende behandlingen af straffesager) indeholdte bestemmelser med aldersgrænser m.v. omfattes ikke af direktivforslagets anvendelsesområde, jf. forslaget til artikel 3, stk. 1. Regulering af disse områder er i øvrigt ikke omfattet af de beføjelser, som EF-traktaten tillægger Fællesskabet.

Justitsministeriet har noteret sig, at forslaget ikke berører national ret vedrørende civilstand eller familiemæssig status, herunder adoption og reproduktive rettigheder, jf. forslagets artikel 3, stk. 2. Det skal i den forbindelse understreges, at registrerede partnerskaber ikke i medfør af lov om registreret partnerskab fuldt ud ligestilles med ægteskaber.

Domstolsstyrelsen har over for Justitsministeriet oplyst, at styrelsen ikke på det foreliggende grundlag kan vurdere, om gennemførelsen af direktivet vil medføre øgede krav om tilgængelighed til retsbygningerne udover, hvad der allerede følger af gældende lovgivning. Dette afhænger således af, hvorledes direktivet gennemføres.

Domstolsstyrelsen har bl.a. oplyst, at hovedparten af domstolenes nuværende lokaler er beliggende i bygninger, som er opført på et tidspunkt, hvor der ikke blev taget særlige hensyn til handicappede, og at styrelsens mulighed for at tilpasse de eksisterende retsbygninger til de enkelte behov er begrænset af en række praktiske og økonomiske forhold, herunder i forbindelse med fredede bygninger.

Domstolsstyrelsen har endvidere oplyst, at det følger af domstolsreformen, at en stor del af byretterne over de næste år flytter til nye lokaler. En betydelig del af de tilgængelighedsproblemer, der i dag måtte være rundt omkring ved retterne, vil mindskes i forbindelse med udmøntningen af reformen, da alle gældende myndighedskrav om tilgængelighed vil blive efterlevet i de nye retsbygninger.

På den baggrund har Domstolsstyrelsen oplyst, at i det omfang, der i medfør af forslaget måtte blive fastsat øgede krav om tilgængelighed, vil det kunne medføre øgede udgifter for Danmarks Domstole.

Undervisningsministeriets område

Forbud mod diskrimination for alder

For så vidt angår direktivudkastets forbud mod diskrimination pga. alder skal Undervisningsministeriet gøre opmærksom på, at der i love og bekendtgørelser findes

alderskrav og aldersbegrænsninger. Som eksempler kan især nævnes bestemmelser, der udgør kriterier for udløsning af statstilskud for eleverne på skoler:

- § 13, stk. 1, Lov om folkehøjskoler, efterskoler, husholdningsskoler og håndarbejdsskoler (frie kostskoler), jf. lovbekendtgørelse nr. 785 af 18. juli 2008, indeholder krav til minimums- og maximumsalder for elever på folkehøjskoler, ungdomshøjskoler, efterskoler og husholdningsskoler.
- § 8, stk. 2, i bekendtgørelse nr. 702 af 30. juni 2008, om tilskud til friskoler og private grundskoler m.v. indeholder minimums- og maximumsalder for at elever kan indgå i opgørelsen af skolens elevtal og dermed få statstilskud. Det skal bemærkes, at alderskriterierne svarer til folkeskolens, jf. folkeskolelovens § 20, stk. 1, om aldersgrænser for kommunernes pligt til at sørge for undervisning.
- § 1, stk. 1, i lov om produktionsskoler, jf. lovbekendtgørelse nr. 785 af 6. juli 2006, indeholder krav til maximumsalder for deltagere på produktionsskole.

På bestyrelsesområdet er der et krav om, at medlemmer i de selvejende uddannelsesinstitutioners bestyrelser er myndige.

Da aldersbestemmelserne i disse love er objektivt og sagligt begrundede i legitime hensyn til undervisningssystemets indretning og sammenhæng i Danmark, forventes det ikke, at disse krav vil være i modstrid med direktivet.

Forbud mod diskrimination for religion eller tro

For så vidt angår direktivudkastets forbud mod diskrimination pga. religion eller tro skal Undervisningsministeriet gøre opmærksom på, at de frie grundskoler som udgangspunkt selv beslutter, hvilke elever skolen vil optage. Det fremgår dog af bemærkningerne til L 105, folketingssamling 2004-05 (2. samling), at: "De frie grundskoler er omfattet af lov om etnisk ligebehandling og lov om inkorporering af Den Europæiske Menneskerettighedskonvention. Skolerne må således ikke forskelsbehandle på grund af race eller etnisk oprindelse, herunder i forbindelse med beslutningen om, hvem de vil have som elever. I øvrigt henvises til bemærkningerne til forslag 3 nedenfor." Og af bemærkningerne til nr. 3 fremgår det: "Det vil som følge heraf være i strid med bestemmelsen, hvis skolen i sin optagelsespraksis udøver diskrimination på baggrund af køn eller etnisk oprindelse. Bestemmelsen vil derimod ikke afskære skoler, der bygger på en bestemt religiøs overbevisning, fra kun at have elever med den samme religiøse overbevisning, som skolen eller kun have elever, hvis forældre har den samme overbevisning som skolen."

Direktivforslaget forventes ikke at få konsekvenser for lov om frie grundskoler.

Tilsvarende principper gælder for de frie kostskoler.

Forbud mod diskrimination af mennesker med handicap

For så vidt angår direktivforslagets forbud mod diskrimination af mennesker med handicap, findes på ministeriets område en del regelsæt om tilskud til specialundervisning og lignende, der foregår på de selvejende uddannelsesinstitutioner.

Det er umiddelbart vanskeligt at vurdere forslaget's konsekvenser på området, herunder med hensyn til eventuelle merudgifter i form af krav om større tilskud til mennesker med handicap.

På det frie skoleområde findes følgende tilskudsmuligheder til specialundervisning:

I henhold til § 25, stk. 1, i lov om frie kostskoler yder staten tilskud efter en fastsat takst til specialundervisning og anden specialpædagogisk bistand for elever med særlige behov, herunder til skoler med et samlet særligt undervisningstilbud. Endvidere afsættes der på de frie kostskolers område på de årlige finanslove særlige tilskud til dækning af ekstraudgifter, der er godkendt af undervisningsministeren, til lærertimer, praktisk medhjælp og hjælpemidler til elever med svære handicap, jf. § 25, stk. 2, i lov om frie kostskoler.

På de frie grundskolers område afsættes på de årlige finanslove særlige tilskud til specialundervisning og til dækning af ekstraudgifter til lærertimer, praktisk medhjælp, hjælpemidler og befordring af elever med svære handicap. Styrelsen for Statens Uddannelsesstøtte fordeler tilskuddet mellem skolerne efter ansøgning, jf. § 11, stk. 1 nr. 1, og § 11, stk. 2, i lov om friskoler og private grundskoler m.v..

I henhold til § 13, stk. 1, i lov om private gymnasieskoler, studenterkurser og kurser til højere forberedelseksamen yder staten tilskud efter en fastsat takst til de private gymnasieskoler m.v. til dækning af ekstraudgifter til lærertimer, praktisk medhjælp, hjælpemidler og befordring af elever og kursister med svære handicap. Tilskuddets størrelse fastsættes på de årlige finanslove.

Vedr. produktionsskoler:

Ifølge § 2, stk. 6, nr. 3, i lov om produktionsskoler kan specialundervisning og anden specialpædagogisk bistand indgå i et produktionsskoletilbud. Produktionsskolerne er dermed ikke ifølge produktionsskoleloven forpligtet til at tilbyde denne type undervisning og bistand. Der ydes endvidere ikke ekstra statstilskud til skoler, der lader specialundervisning og anden specialpædagogisk bistand indgå i et produktionsskoletilbud. En sådan produktionsskole må derfor ansøge den unges bopælskommune om at få dækket de meromkostninger, der er ved specialundervisning og anden specialpædagogisk bistand til den pågældende unge.

I forhold til forslaget forbud mod diskrimination af mennesker med handicap, kan det oplyses, at der i det institutionelle lovgrundlag for ungdomsuddannelsesområdet findes hjemler til specialpædagogisk støtte. For så vidt angår Åben Uddannelse, hvor der ikke er nogen eksplicit hjemmel til specialpædagogisk støtte, må en nærmere vurdering af problemstillingen imidlertid bero på en nærmere redegørelse for direktivets rækkevidde i forhold til eksempelvis den af Danmark undertegnede FN-konvention om rettigheder for personer med handicap og en nærmere udredning af Åben Uddannelseslovens sammenhæng med handicapkompenserende foranstaltninger i anden lovgivning.

Forberedende voksenundervisning og ordblindeundervisning for voksne

Lov om forberedende voksenundervisning og ordblindeundervisning for voksne (lovbekendtgørelse nr. 16 af 7. januar 2005, som ændret senest ved lov nr. 557 af 6. juni 2007) indeholder ikke regler om specialpædagogisk støtte. Der er heller ikke mulighed for at yde specialpædagogisk støtte hertil i henhold til lov om specialpædagogisk støtte ved videregående uddannelser (lovbekendtgørelse nr. 210 af 1. marts 2007).

Det må imidlertid forventes, at en gennemførelse af forslaget vil kunne medføre krav om

en tilsvarende ordning, som er gældende for de videregående uddannelser. Det vil især kunne blive aktuelt for den forberedende voksenundervisning. For ordblindeundervisningen vil yderligere specialpædagogisk støtte kun blive aktuelt i helt særlige tilfælde, fx blinde ordblinde.

Det fremgår af forslaget artikel 14 om sanktioner, at sanktionerne blandt andet kan bestå af betaling af kompensation. Afdelingen for Grundskole og Folkeoplysning går ud fra, at sanktionerne i artikel 14's forstand er indeholdt i dansk rets almindelige erstatningsregler.

Bemærkninger, der vedrører aldersgrænserne i SU- og SVU-lovgivningen

SU-Styrelsen har gennemgået aldersgrænserne i lovgivningen inden for Styrelsens område og er nået til det resultat, at de alle er objektivt begrundet i et legitimt formål inden for rammerne af dansk ret:

SU-loven

Lov om statens uddannelsesstøtte, jf. lovbekendtgørelse nr. 789 af 11. september 2003, indeholder 2 aldersgrænser vedrørende den studerende selv, en 18 års grænse og en 20 års grænse.

18 års aldersgrænsen: Det er efter § 2, stk. 1, nr.3, i SU-loven en betingelse for at få SU til ungdomsuddannelse eller videregående uddannelse, at den uddannelsessøgende er fyldt 18 år. Indtil dette tidspunkt er den uddannelsessøgende omfattet af forældrenes forsørgelsespligt. Der kan tidligst gives SU fra begyndelsen af det kvartal, der følger efter den dato, hvor den uddannelsessøgende er fyldt 18 år. Det hænger sammen med, at ydelser efter reglerne om børnefamilieydelse og børnetilskud bortfalder med udgangen af det kvartal, hvori den unge er fyldt 18 år. Denne aldersgrænse er således fastsat under hensyntagen til disse forhold.

20 års aldersgrænsen - SU til uddannelsessøgende over 20 år og uddannelsessøgende under 20 år i videregående uddannelse: Uddannelsessøgende over 20 år og uddannelsessøgende under 20 år i videregående uddannelse får tildelt SU uafhængigt af forældrenes indkomst, og de får tildelt SU med satsen for hjemmeboende, hvis de er hjemmeboende, eller satsen for udeboende, hvis de er udeboende. Se § 8 i SU-loven.

20 års aldersgrænsen - SU til uddannelsessøgende under 20 år i ungdomsuddannelse: Uddannelsessøgende, der er under 20 år og i gang med en ungdomsuddannelse, får tildelt SU på grundlag af forældrenes indkomstforhold, idet det ved tildeling af SU har været nødvendigt at foretage en vurdering af, hvordan de økonomiske midler, der er til rådighed på området, skal fordeles på de uddannelsessøgende. Se § 8, stk. 2, i SU-loven. I den prioritering er der truffet politisk beslutning om, at der skal tages hensyn til forældrenes indkomstforhold ved tildeling af SU til denne gruppe uddannelsessøgende. Det er dog kun tillægget til grundstipendiet, der reguleres i forhold til forældrenes indkomst. Der er mulighed for forhøjet studielån, når stipendiet er nedsat på grund af forældrenes indkomst.

Endvidere får alle i denne gruppe som udgangspunkt tildelt SU med satsen for hjemmeboende. Se § 8, stk. 3, i SU-loven. Langt de fleste i denne gruppe bor faktisk

hjemme. Hensigten med reglen om at tildele SU med hjemmeboendesatsen til disse unge har været at modvirke, at de helt unge støttemodtagere, der typisk er under gymnasial uddannelse eller i en skoleperiode under erhvervsuddannelse, flytter hjemmefra reelt eller proforma for at opnå højere SU som udeboende. SU-reglerne giver mulighed for dispensation, så den uddannelsessøgende får SU med satsen for udeboende i tilfælde, hvor det er forståeligt, at den pågældende flytter hjemmefra, fx i tilfælde, hvor den uddannelsessøgendes forældre bor langt fra uddannelsesstedet, eller hvor transportforholdene mellem hjemmet og uddannelsesstedet er dårlige.

20 års aldersgrænse - SU til udenlandske statsborgere, der rejser ind i landet, før de fylder 20 år: Efter § 61, stk. 1, nr. 4, i SU-bekendtgørelsen, bekendtgørelse nr. 469 af 3. juni 2003, får udenlandske statsborgere, der sammen med deres forældre har taget fast ophold i Danmark og ved indrejsen i landet ikke var fyldt 20 år, SU på samme betingelser som danske statsborgere til uddannelser i Danmark. Man har ikke ønsket at afskære personer, der i en så ung alder bosætter sig her i landet sammen med deres forældre, fra at få SU.

I SU-reglerne indenfor tildelingsområdet findes aldersgrænser vedrørende den uddannelsessøgendes familie, herunder søskende og børn, jf. § 25, stk. 4, i SU-loven om fradrag for søskende i forældreindkomsten, og § 62, stk. 2, nr. 1, i SU-bekendtgørelsen om pasning af egne børn under 12 år, samt § 19 c, stk. 1, nr. 1, i SU-bekendtgørelsen om forsørgertillæg.

II. Aldersgrænser i SVU

I lov om statens voksenuddannelsesstøtte (SVU), jf. lovbekendtgørelse nr. 319 af 20. marts 2007, findes der både øvre og nedre aldersgrænser.

Med voksen- og efteruddannelsesreformen, som blev vedtaget i Folketinget i maj 2000, skete der en målretning og forenkling af den offentlige involvering i støtte til dækning af mistet arbejdsfortjeneste i forbindelse med voksnes deltagelse i voksen- og efteruddannelse. Målretningen er bl.a. sket ved, at der til uddannelser i det ordinære uddannelsessystem kun gives SU, mens den højere støtte til voksne - SVU eller godtgørelse til deltagelse i erhvervsrettet voksen- og erhvervsuddannelse (VEU-godtgørelse) - gives til uddannelser i voksenuddannelsessystemet.

Baggrunden for SVU-loven er at skabe rammer for de offentlige uddannelser på voksen- og efteruddannelsesområdet, som sikrer, at voksne har adgang til at lære og udvikle kompetencer gennem hele livet. Sigtet er at give voksne et økonomisk grundlag for at deltage i undervisning på folkeskoleniveau, i gymnasial uddannelse og i videregående uddannelse. VEU-godtgørelse gives til voksnes deltagelse i erhvervsrettet uddannelse til og med erhvervsuddannelsesniveau.

Det fremgår af § 2, stk. 2, nr. 1, i SVU-loven, at der gives SVU til uddannelsessøgende, der er i alderen fra 25 år og op til 65 år, jf. dog stk. 2, hvorefter uddannelsessøgende, der er i alderen 20 og op til 25 år kan få SVU til forberedende voksenundervisning (FVU) og specialundervisning for voksne. Endelig er der med hjemmel i § 2, stk. 6, fastsat regler om, at aldersbetingelsen kan fraviges i forbindelse med jobrotation.

Generelle regler

Mindst 25 år

Som ovenfor nævnt skal man være fyldt 25 år for at få SVU. Baggrunden herfor er, at de unge uddannelsessøgende skal uddanne sig i det ordinære uddannelsessystem, hvor forsørgelsesgrundlaget er statens uddannelsesstøtte (SU). SVU dækker primært tabt arbejdsfortjeneste eller arbejdsmulighed ved deltagelse i uddannelse for voksne personer, der har tilknytning til arbejdsmarkedet. SVU er således for voksne, der parallelt med deres beskæftigelse vil videreuddanne sig.

Op til 65 år

Den tidligere øvre grænse på 60 år blev med virkning fra 1. januar 2005 ændret til 65 år. Formålet med ændringen var at forbedre medarbejdernes mulighed for at bevare tilknytningen til arbejdsmarkedet, efter de er fyldt 60 år. Loven er efterfølgende ændret, således at den øvre aldersgrænse for SVU fra 1. juli 2009 følger pensionsalderen. Der er således sikret en sammenhæng mellem den øvre aldersgrænse for SVU og overgangen til pensionsalderen.

Fravigelser af alderskrav

20 – 24 år

Med SVU-loven er der givet adgang til, at unge uddannelsessøgende kan få SVU til deltagelse i FVU og specialundervisning for voksne. Alderskravet om at være fyldt 25 år er fraveget for at skabe overensstemmelse med mulighederne for at få VEU-godtgørelse ved deltagelse i bl.a. kompetenceafklarende forløb under grundlæggende voksenuddannelse, som kan bevirke, at den uddannelsessøgende skal gennemføre et FVU-forløb.

Under 25 år

For undervisning, der sker som led i jobrotation, er kravet om at være fyldt 25 år fraveget, fordi man har ønsket at videreføre disse regler fra den tidligere uddannelsesorlov.

Integrationsministeriets område

Lov om etnisk ligebehandling

Ved lov nr. 374 af 28. maj 2003 om etnisk ligebehandling er de af direktiv nr. 2000/43/EF omfattede samfundsområder med undtagelse af arbejdsmarkedet gennemført i dansk ret.

Loven indeholder forbud mod direkte og indirekte forskelsbehandling. Lovens forbud mod forskelsbehandling gælder for al offentlig og privat virksomhed, for så vidt angår social beskyttelse, herunder social sikring og sundhedspleje, sociale goder, uddannelse samt adgang til og levering af varer og tjenesteydelser, herunder bolig, der er tilgængelige for offentligheden. Forbuddet mod forskelsbehandling gælder endvidere for medlemskab af og deltagelse i en organisation, hvis medlemmer udøver et bestemt erhverv, samt de

fordele, sådanne organisationer giver medlemmerne. Loven gælder ikke for udøvelse af aktiviteter af rent privat karakter.

Loven giver endvidere Institut for Menneskerettigheder kompetence til at behandle individuelle klager vedrørende racediskrimination uden for arbejdsmarkedet. Indførelsen af den individuelle klageadgang ligger ud over det af direktivet krævede.

Udlændingeloven

Særligt for så vidt angår udlændingeområdet lægger Integrationsministeriet til grund, at det fremgår af direktivforslaget, at det ikke omfatter udlændingeområdet, jf. artikel 3, stk. 5 i den danske udgave. I sin nuværende form kan bestemmelsen dog forstås således, at det kun er reglerne om *muligheden* for at indrejse og opholde sig i staten på, der falder uden for direktivet. Formuleringen bør derfor præciseres, så det klart fremgår, at også de betingelser, tredjelandstatsborgere og statsløse personers *opholder sig på i medlemsstaten* falder uden for direktivet. Det bør ligeledes sikres, at "betingelser vedrørende ophold" også omfatter udvisning, afvisning, udrejse.

Alderskriteriet

Integrationsloven

Integrationsloven indeholder aldersgrænser for så vidt angår tilbud om introduktionsprogram, som retter sig mod voksne mennesker og iværksættes med henblik på at skabe mulighed for selvforsørgelse. Aldersgrænsen knytter sig til myndighedsalderen, men introduktionsprogrammet kan også efter en konkret vurdering tilbydes til uledsagede mindreårige asylansøgere. Disse aldersgrænser findes objektivt og rimeligt begrundet.

Integrationsloven indeholder endvidere enkelte bestemmelser om særlige tilbud og tilskudsordninger, som kan iværksættes i forhold til bestemte aldersgrupper. Disse bestemmelser er begrundet i behovet for en særlig indsats i forhold til disse aldersgrupper med henblik på at hjælpe de pågældende i uddannelse eller beskæftigelse. Bestemmelserne er således udtryk for positiv særbehandling.

Repatrieringsloven

Repatrieringsloven indeholder en aldersgrænse for så vidt angår udbetaling af hjælp til repatriering. Aldersgrænsen knytter sig til myndighedsalderen. Denne aldersgrænse findes objektivt og rimeligt begrundet.

Repatrieringsloven indeholder endvidere aldersgrænser for så vidt angår muligheden for at opnå reintegrationsbistand, som er knyttet til en antagelse om manglende muligheder for at skaffe sig et forsørgelsesgrundlag i hjemlandet på grund af alder og f.eks. helbredsforhold. Disse aldersgrænser er således udtryk for positiv særbehandling. Samlet set vurderes forslaget ikke at have konsekvenser indenfor Integrationsministeriets område.

Det er endvidere Integrationsministeriets opfattelse, at der i visse tilfælde kan være saglige grunde til forskelsbehandling, f.eks. mellem forskellige trosretninger m.v., og at det derfor er vigtigt, at der er den fornødne fleksibilitet i direktivforslagets bestemmelser.

Skatteministeriets område

Skatteministeriets lovgivning indeholder ikke bestemmelser med det sigte at diskriminere. Forslaget er imidlertid så bredt formuleret, at det umiddelbart kan medføre en del fortolkningsspørgsmål. Det oplyses, at skattelovgivningen indeholder en række afgrænsninger i forhold til alder. Dette gælder både mht. forholdet børn/voksne og ældre/pensionister, men også inden for disse kategorier, jf. børnefamilieydelsens 3 satser (afhængig af alder), og det i sidste samling gennemførte lovforslag om skattnedslag for seniorer, der fylder 64 år i 2010-16. Sidstnævnte omfatter således ikke andre aldersgrupper, herunder personer, der allerede er fyldt 64 år.

Transportministeriets område

Udgangspunktet for tiltag til at fremme ligebehandling uden for arbejdsmarkedet vil fortsat være "rimelig tilpasning". Sådanne tilpasninger kan forventes gennemført, hvis de ikke medfører en "uforholdsmæssig stor byrde" for den part, der har ansvaret for/konfronteres med kravet om relevant tilpasning.

Direktivet vurderes ikke at have konsekvenser inden for Transportministeriets område.

Videnskabsministeriets område

Direktivet vurderes ikke at have konsekvenser indenfor Videnskabsministeriets område.

Kirkeministeriets område

Direktivet vurderes ikke at have konsekvenser indenfor Kirkeministeriets område, idet folkekirkens virksomhed og dens forhold til staten er undtaget fra direktivets anvendelsesområde.

8. Forslagets konsekvenser for statsfinanserne, samfundsøkonomien, miljøet eller beskyttelsesniveauet

Velfærdsministeriet har nedsat en følgegruppe, som bl.a. har til opgave at foretage en analyse af forslagens konsekvenser for statsfinanserne, samfundsøkonomien, miljøet og beskyttelsesniveauet. Når resultatet heraf foreligger, vil det tilgå Folketingets Europaudvalg.

9. Høring

Forslaget er sendt i høring i Specialudvalget for arbejdsmarkedet og sociale forhold og blev drøftet på et møde i udvalget den 17. september. Forslaget, jf. dets anvendelsesområde, vil også blive sendt til andre relevante organisationer i høring.

Kommunernes Landsforening

KL finder det problematisk, at alder indgår på lige fod med de resterende rettigheder. KL anmodede i forbindelse med høringen om EU traktatens artikel 13 om at alderskriteriet udgik. En tilsvarende anmodning fremsatte KL i forbindelse med høringen vedrørende direktiv 2000/78.

Løsningen med at indsætte en undtagelsesbestemmelse om at ulige behandling på grund af alder ikke er forskelsbehandling, såfremt der er et objektive og rimeligt begrundet

legitimt formål (artikel 6 i direktiv 200/78 og artikel 2 stk. 6 i det nye direktivforslag) – er ikke en god løsning. Belært af erfaringerne fra EU retssagerne C-411/05, C-361/07, C-555/07, C88/08 og C-299/08 finder KL det nødvendigt, at der tages et klart forbehold for alder, og at det inddrages som diskriminationskriterium i direktivforslaget.

Alder bliver ofte brugt som et objektive kriterium dels i forhold til lovgivning dels i forhold til administration for eksempel: erhvervelse af kørekort, ret til stemmeafgivning ved demokratiske valg og meget mere. Det er alle disse lovmæssige og administrative bestemmelser som efter direktivets vedtagelse pludselig er potentiel EF-stridige og ulovlige.

Artikel 3 litra c) siger, at uddannelse er et af de områder, hvor direktivet finder anvendelse. KL finder at uddannelse er et nationalt anliggende at artikel 3 litra c) derfor bør udgå – uanset artikel 3 stk. 3. Derved er artikel 3 stk. 3 redundant og bør ligeledes udgå.

I artikel 7 indføres bestemmelser om klageadgang. KL finder at dette er et nationalt anliggende som allerede er reguleret via EF domstolens afgørelser. Artiklen bør udgå.

Artikel 8 omhandler i realiteten krav om omvendt bevisbyrde. KL finder, at dette selv om det kendes fra andre direktiver, at det er meget kritisabelt i forhold til retssikkerheden. KL skal anmode om at bestemmelsen udgår. KL skal erindre om de meget store betænkeligheder der fra dommers side kom til udtryk efter gennemførelsen af omvendt bevisbyrde i ligestillingsagerne.

Efter artikel 11 tilføjes: ”Medlemsstaterne tilskyndes at inddrage arbejdsmarkedets parter, i det omfang arbejdsmarkedet berøres”.

Artikel 13 om overholdelse er en nyskabelse. Dette er et nationalt anliggende og KL skal anmode om, at det udgår.

Artikel 14 om sanktioner har vi set flere forslag. Sanktionsbestemmelser er et nationalt anliggende i EF retten. Der er en eksisterende EF domstolspraksis der på en balanceret måde varetager de tværnationale hensyn. Bestemmelsen bør derfor udgå.

KL skal afslutningsvis takke for fremsendelsen af høringen og anmode om, at sagen efterfølgende behandles i Specialudvalget således, at der kan gives et klart mandat i de forestående europæiske forhandlinger til de danske forhandlere.

Dansk Arbejdsgiverforening

Dansk Arbejdsgiverforening (DA) har forstået direktivforslaget således, at det skal regulere beskyttelse mod forskelsbehandling uden for arbejdsmarkedet, og at det skal supplere de eksisterende direktiver for så vidt angår diskriminationskriterierne, religion eller tro, handicap, alder eller seksuel orientering. Det vil sige, at nærværende direktivforslag vedrører området social beskyttelse, sociale goder, uddannelse og adgang til varer og tjenesteydelser.

DA skal oplyse, at DA på den baggrund vil koncentrere sig om en række principielle væsentlige dimensioner af forslaget og vedrørende forskelsbehandlingsområdet, der

rækker ud over direktivforslagets direkte og umiddelbare reguleringsigte, og som efter DA's opfattelse skal indgå i den danske samt europæiske politiske proces vedrørende direktivforslaget.

Der er efter DA's vurdering tale om, at man med forslaget bekræfter og forstærker en udvikling – herunder via EF-Domstolen – der ligger langt ud over den ramme for regulering, der umiddelbart kan læses af direktivet.

DA skal på det kraftigste understrege, at DA finder, at *alle* mennesker har ret til en retfærdig, fair og saglig behandling, og at *ingen* skal diskrimineres – det vil sige uden saglig grund forskelsbehandles. DA tager således afstand fra diskrimination af mennesker på baggrund af religion, tro, handicap, alder eller seksuel orientering.

Det er derimod efter DA's opfattelse en forudsætning for civilisation og demokrati, at mennesker legitimt kan behandles forskelligt i varierende retlige og civile sammenhænge. Efter DA's opfattelse er det helt nødvendigt, at man fra dansk politisk side fra regeringen til Folketinget gør sig forslaget og dets generelle implikationer på forskelsbehandlingsområdet helt klart. Forslaget kan efter DA's opfattelse også få implikationer for arbejdsmarkedet og det almindelige kernestof i arbejds- og ansættelsesretten. Det er herunder vigtigt, at man tager EF-Domstolens fortolkningsmetode med i betragtning allerede nu, når direktivet skrives og dermed i den politiske proces om vedtagelsen af et direktiv. Direktiverne på navnlig diskriminationsområdet skaber en retsikkerhed med hensyn til forhold, der i øvrigt i samfundet må betragtes som legitime. Med hensyn til alderskriteriet vil forslaget f.eks. medføre, at sådanne forhold fremover skal bedømmes ud fra et juridisk perspektiv, om de (undtagelsesvis) kan opretholdes og dermed genstand for tvivl og klagemål hos myndigheder, retsinstanser m.v.

Ophøjes til absolut beskyttelse

Direktivforslaget henviser bl.a. til Traktatens art. 6 samt forskellige internationale instrumenter, herunder i FN samt i den Europæiske Menneskerettighedskonvention, EU's charter m.v. særligt med hensyn til de i direktivet nævnte beskyttelseskriterier. Disse henvisninger er isoleret set korrekte, men det er vigtigt at erkende, at disse henvisninger ikke alene er ”henvisninger i snæver forstand”. Henvisningerne skal derimod ses som et element, der i sig selv ikke alene bekræfter, men også giver juridisk samt politisk rum for, at man via direktivforslaget bidrager til at regulere diskriminations- og forskelsbehandlingsområdet mere vidtgående og intenst end direktivforslaget selv.

DA skal bemærke, at disse internationale instrumenter er af mangeartet forskellig karakter og uens for de forskellige diskriminationskriterier. Dette medfører, at man f.eks. via nærværende direktivforslag giver alle de nævnte kriterier en juridisk absolut beskyttelse på allerhøjeste juridiske niveau via den højeste fællesnævner. DA kan konstatere, at man på diskriminationsområdet generelt og fejlagtigt opererer med en teori om, at beskyttelsesniveauer fra grunden må betragtes som et ”retstomt rum”, såfremt et område ikke er eller belægges med eksplicit lovgivning. Et eksempel på denne fejlslutning kan f.eks. henvise til almindelige forvaltningsretlige regler – herunder lighedsgrundsætningen og saglighedskravet i dansk offentlig ret, som jo vil være dækkende uanset nærværende direktivforslag!

Trædestensprincippet

Direktivforslaget vil som nævnt løfte beskyttelse op på det allerhøjeste niveau i den retlige trinfølge. Dette medfører dels den nævnte absolutte karakter af beskyttelsen, men også at det må formodes, at de bagvedliggende instrumenter, som er baggrund for direktivforslaget samt det nye direktiv, gensidigt anvendes til generelt at fortolkes gensidigt udvidende, da de jo bekræfter hinanden netop via direktivforslaget. Det medfører f.eks., at beskyttelselementer, som er eller kan indfortolkes i det ene instrument, men ikke i et andet via retspraksis vil blive fortolket ind i det andet instrument alene ud fra en formålsfortolkning. Det ene instrument anvendes således som trædesten for en beskyttelse på et andet område, og omvendt således at beskyttelsen alt andet lige konstant fremmes på et stadigt højere niveau.

Ingen lukket liste af beskyttelseskriterier

Der ligger i selve den nævnte henvisning i direktivforslaget og dermed den angivne baggrund for direktivforslaget i andre retsinstrumenter en principiel stillingtagen og virkning, som man allerede nu bør gøre sig klart: Der er ikke tale om en lukket liste af diskriminationskriterier heller ikke med vedtagelsen af dette direktivforslag. Det må vurderes, at man med tiden tillige på EU-niveau vil regulere andre af de ikke-forskelsbehandlingskriterier, som også ligger i de nævnte internationale instrumenter, hvor man i alt opregner mindst ca. 25 ikke forskelsbehandlingskriterier. Der må således på relativt kortere sigt imødeses et yderligere pres fra EU-niveau for at indsætte andre diskrimineringskriterier uden for og på arbejdsmarkedet.

Hertil kommer, at man som nævnt neden for ikke kan udelukke, at EF Domstolen på egen hånd – i kraft af bl.a. dette direktiv – lægger nye diskrimineringskriterier ind i sin praksis. Dette kan være kriterier, der er opregnet i de internationale instrumenter, eller det kan være helt nye kriterier, som EF Domstolen måtte finde frem til som forhold, der kan findes af en eller anden art i europæisk ret – herunder i national ret. Se bl.a. herom nedenfor.

Yderligere diskriminationsbeskyttelse

Man skal også gøre sig klart, at der heller ikke med dette direktivforslag er tale om en slutregulering af diskriminationsområdet. Det må tillige vurderes, at der på relativt kortere sigt må imødeses et yderligere pres fra EU-niveau for at indsætte nye og strammere diskrimineringsredskaber i direktiverne m.v. uden for og på arbejdsmarkedet. Hertil kommer, at man som nævnt nedenfor ikke kan udelukke, at EF Domstolen på egen hånd – i kraft af bl.a. dette direktiv – strammer beskyttelsesniveauet via sin praksis. Dette kan være stramninger, f.eks. forbud, der er opregnet i andre internationale instrumenter, visse medlemsstater, eller det kan være helt nye krav eller udvidende fortolkninger, som EF-Domstolen måtte kunne finde frem til.

Tage højde for EF-Domstolens fortolkningsmetode allerede nu

DA skal anbefale, at alle de indledende betragtninger, der skal indskrænke direktivets område, *flyttes* fra direktivets såkaldte betragtninger og *indsættes* i selve direktivteksten, da man kan frygte, at de ellers ikke tillægges vægt af EF-Domstolen eller fortolkes indskrænkende. Omvendt skal man tage højde for, at begreber i øvrigt i direktivet, hvis de ikke er meget skarpt formuleret i selve direktivets egentlige normerende tekst, vil blive fortolket udvidende henholdsvis indskrænkende afhængig af sagens karakter. DA skal i den forbindelse f.eks. henvise til EF-Domstolens afgørelser i dels den såkaldte Mangold-

sag (C 144/04) fra 2006 og Coleman-sagen (C 303/06) fra 2008. Også andre afgørelser fra EF-Domstolen i og uden for arbejdsmarkedet kan dokumentere dette.

I Mangold-sagen kom EF-Domstolen frem til, at fællesskabsretten som sådan – som navnlig udviklet via praksis af EF-Domstolen selv – og ikke direktivet om forskelsbehandling indeholder det egentlig princip om forbud mod forskelsbehandling på grund af alder. Den fællesskabsretlige norm udfyldes nok af direktivet, men normen gælder uanset direktivet. I Coleman-sagen kom EF-Domstolen frem til, at da direktivet om forskelsbehandling skal bekæmpe alle former for forskelsbehandling, vil den gælde alle, således også en pårørende til en handicappet, hvor den pårørende påstod sig forskelsbehandlet på grund af sin tilknytning til en handicappet. Man kan på baggrund af bl.a. ovennævnte vurdere, at direktiverne og deres udsagn som sådan ikke er afgørende for EF-Domstolens vurdering af de enkelte sager, og hvor langt beskyttelsesniveauet mod diskrimination reelt kan siges at være i EU.

Direktiverne bruges derimod af EF-Domstolen som en bekræftelse af, at den bagvedliggende ret er en del af EU-retten uanset dens juridiske styrke. Dette er jo bl.a. dette, som bekræftes i f.eks. dette direktivforslag, hvor man fra medlemsstaternes side direkte erklærer, at en række internationale instrumenter og EU-ret uanset forskellig juridisk styrke i forvejen er og fremover skal og kan anvendes af EF-Domstolen.

Det følger heraf, at EF-Domstolen formentlig vil kunne antage den fortolkning, at beskyttelse med hensyn til de ovennævnte forskelsbehandlingskriterier allerede eksisterer, jf. ræsonnementet i Mangold-dommen eller med henvisning til de principper i EU-retten, internationale instrumenter m.v., som direktivforslaget selv henviser afhængigt og absolut allerede er gældende i EU-retten og med en styrke, der ligger langt ud over f.eks. direktivets direkte udsagn og begrænsninger samt præciseringer. Allerede nu må man således på grundlag af afgørelsen i ovennævnte Coleman- sag vurdere, at begrebet ”ingen” i direktivforslaget art. 2 (*”1. I dette direktiv betyder princippet om ligebehandling, at ingen må udsættes for direkte eller indirekte forskelsbehandling af nogen af de i artikel 1 anførte grunde”*) mindst skal fortolkes i overensstemmelse med denne, således at ”ingen” gælder enhver med nogen som helst tilknytning af nogen art til de pågældende diskriminationskriterier. I samme retning kan formentlig begrebet ”nogen” i pågældende bestemmelse fortolkes.

På den baggrund må man f.eks. også vurdere, at det forhold, at direktivet betegner sig i art. 1 som givende (alene) en ”ramme for bekæmpelse” af forskelsbehandling som værende af meget begrænset juridisk værdi. Som eksempel kan tilsvarende nævnes betragtning 16) hvorefter: *”Enhver har frihed til at indgå aftaler, herunder frihed til at vælge en aftalepartner til en given transaktion. Dette direktiv bør ikke finde anvendelse på økonomiske transaktioner foretaget af private, for hvem disse transaktioner ikke udgør en faglig eller erhvervmæssig virksomhed.”* Dette er en klart stærkere bestemmelse end den tilhørende artikeltekst, hvorefter: *”Litra d) finder kun anvendelse på privatpersoner i det omfang, de udøver faglig eller erhvervmæssig virksomhed.”*

Her må man f.eks. nødvendigvis forholde sig til spørgsmål om tilfælde, hvor den private aktivitet kun udgør eller kan siges at udgøre en mindre eller alene accessorisk ”faglig eller erhvervmæssig virksomhed”, ligesom begreberne ”private” og ”økonomiske

transaktioner” samt ”faglig eller erhvervmæssig virksomhed” levner stort rum for fortolkninger.

Også andre dele af direktivet må man vurdere vil blive tillagt en udvidende fortolkning af EF-Domstolen henset til direktivets baggrund og formål. Det gælder f.eks. art. 3, stk. 1 ”social beskyttelse”, ”sociale goder” og ”uddannelse”. Særligt vedrørende alder kan påpeges, at art. 2, stk. 6 tilsvarende indeholder et relativt stort fortolkningsrum.

DA har også noteret sig, at direktivforslaget på en række områder i foranledning godt nok bygger på elementer i eksisterende direktiver, men der er også nye formuleringer, der kan have indholdsmæssige betydninger. DA skal heller ikke undlade at bemærke, at man generelt uden refleksion i øvrigt og således også i almindelige privatretlige retsforhold overfører princippet om delt bevisbyrde, der er en undtagelse af det almindelige bevisbyrdeprincip.

Danske Handicaporganisationer

Danske Handicaporganisationer (DH) takker for muligheden for at fremkomme med bemærkninger til Europa-kommissionens nyligt fremsatte forslag til direktiv om ligebehandling udenfor arbejdsmarkedsområdet. DH skal dog fremhæve, at en uges frist for at indkomme med bemærkninger til så omfattende et forslag, er meget uhensigtsmæssig. Det giver os ringe muligheder for at inddrage vores medlemsorganisationer, hvilket selvsagt er dybt problematisk. Det er ikke befordrende for den demokratiske proces, der skal sikre den organisatoriske opbakning til direktivet specifikt og EU's initiativer på handicapområdet generelt.

Når dette er sagt, vil vi gerne understrege, at vi betragter det som et positivt skridt, at Kommissionen endelig har fremsat et forslag til direktiv på dette område. Vi forventer, at den danske regering vil arbejde aktivt for vedtagelsen af direktivet, men samtidig vil vi også understrege, at der er et fundamentalt behov for at styrke visse bestemmelser i direktivforslaget med henblik på en effektiv diskriminationsbeskyttelse for personer med handicap samt de øvrige grupper, som direktivforslaget dækker.

Det er vigtigt at fremhæve, at vores bemærkninger naturligt primært tager udgangspunkt i de behov, der er for at sikre personer med handicap imod diskrimination. Det er det område, der interesserer os mest – og det er her, vi har vores særlige ekspertise.

DH betragter det som et helt nødvendigt skridt at sikre sammenlignelig beskyttelse imod diskrimination for alle grupper, der er dækket af Amsterdam-traktatens artikel 13. Det er ikke rimeligt, at man i øjeblikket har et de facto hierarki mellem de forskellige diskriminationsgrunde.

Det er positivt, at personer med handicap i fremtiden klart sikres imod de typer af diskrimination, som er dækket af parallelle direktiver gældende for andre grupper, dvs. direkte og indirekte forskelsbehandling, chikane samt tilskyndelse til forskelsbehandling. Desuden må det betragtes som positivt, at manglende rimelig tilpasning, som i arbejdsmarkedsdirektivet (2000/78/EF), nu generelt defineres som forskelsbehandling.

Yderligere er der så i direktivforslagets artikel 4 fastsat en forpligtelse til i rimeligt omfang at sikre lige adgang og tilgængelighed til varer, tjenester etc., hvilket set fra DH's synspunkt er et konstruktivt element.

Vi er dog dybt bekymrede i forhold til fortolkningen af og konsekvenserne ved disse bestemmelser, ikke mindst undtagelserne fra dem, mere herom nedenfor.

DH mener, at dansk støtte til direktivforslaget vil være i overensstemmelse med den øgede vægtning af rettigheder og beskyttelse imod diskrimination, der er blevet en integreret del af dansk handicappolitik, særligt i lyset af Danmarks tilslutning til FN's konvention om rettigheder for personer med handicap.

DH deler Kommissionens opfattelse, som den er fremsat i dennes konsekvensvurdering af direktivforslaget, nemlig at direktivforslaget på nær meget få detaljer ikke pålægger medlemsstaterne forpligtelser, som ikke er indeholdt i konventionen. Samtidig må det dog understreges, at en gennemførelse af direktivforslaget i dansk ret, som det fremstår på nuværende tidspunkt, ikke i sig selv vil kunne udgøre en fyldestgørende efterlevelse af FN-konventionen. Områder som eksempelvis adgang til retsvæsenet, familierettigheder, deltagelse i det politiske liv, adgang til kulturlivet, tilgængelighed til det offentlige rum samt adgangen til information og kommunikation, herunder eksempelvis tilgængelige informationsformater og tegnsprog, er ikke dækket af direktivforslaget, men i FN-konventionen findes vægtige bestemmelser om disse forhold.

Derudover er en hel række af de forpligtelser for offentlige instanser til aktivt at fremme deltagelsen for personer med handicap i samfundet, som er indeholdt i konventionen, ikke dækket af direktivforslaget. Vi mener ikke, at det er tilfredsstillende, at direktivforslaget på så mange områder har en lavere overliggende end konventionen, når det gælder forebyggelse og bekæmpelse af diskrimination af personer med handicap. Konventionen og direktivet må kunne ses som instrumenter, der supplerer hinanden og må som sådan ses som retskilder, der til sammen kan være med til at sætte rammer for dansk lovgivning vedrørende ligebehandling af personer med handicap. Således er der brug for en højere grad af overensstemmelse mellem konventionens principper og direktivteksten.

Nedenfor følger specifikke bemærkninger til de enkelte bestemmelser i direktivforslaget.

Artikel 1

Det skal bemærkes, at direktivet kun kan dække de områder, der er omfattet af EU's kompetence, hvilket også anføres i de indledende betragtninger til direktivforslaget. Dette er ligeledes illustreret ovenfor under bemærkningerne om sammenhængen med FN's konvention om rettigheder for personer med handicap.

Det skal således tages med betydelige forbehold, når det i artikel 1 hedder, at hele spektret udenfor arbejdsmarkedet er dækket. En yderligere klargøring af anvendelsesområdet er som følge heraf nødvendig med henblik på en gennemskuelig og effektiv gennemførelse af direktivet i medlemsstaternes lovgivning.

Derudover skal kommende dansk diskriminationslovgivning i forhold til handicap tage højde for, at direktivforslaget ikke dækker alle relevante aspekter af FN's konvention om rettigheder for personer med handicap. I den sammenhæng ville det være naturligt, og i overensstemmelse med EU's tilslutning til FN-konventionen, ikke at lade selve

direktivteksten anlægge en så indsnævret fortolkning af, hvor langt EU-kompetencen går, når det gælder vigtige områder for personer med handicap, se eksempelvis bemærkningerne vedr. uddannelsesområdet til artikel 3 nedenfor.

Artikel 2, stk. 2, litra b)

DH foreslår, at bestemmelsen præciseres med henblik på at sikre, at den udtrykkeligt omfatter diskrimination på baggrund af handicap ved associering. Som bestemmelsen er formuleret nu, kan den læses sådan, at diskrimination kun kan knytte sig til en bestemt person med et bestemt handicap. Således vil fx forældre, der diskrimineres som følge af tilknytningen til et barn med handicap ikke være eksplicit dækket af bestemmelsen om indirekte diskrimination. Dette er åbenlyst urimeligt, jf. den nyligt afsagte kendelse i den såkaldte Coleman-sag, og derfor skal teksten formuleres, så der ikke opstår tvivl om dette.

Artikel 2, stk. 5

Det skal bemærkes, at det, som ovenfor anført, er positivt, at manglende rimelig tilpasning, jf. forslaget artikel 4, stk. 1, litra b), er defineret som forskelsbehandling. Det er imidlertid vigtigt at forstå, at manglende adgang og tilgængelighed for personer med handicap kan afhjælpes gennem generelle bestræbelser og andre foranstaltninger (universelt design mv.) på at gøre ligebehandling og tilgængelighed til en del af de tilbud, der udbydes offentligt. Dette er der taget delvis højde for i artikel 4, stk. 1, litra a), men det er for DH uklart, hvilken retlig status overtrædelser af disse bestemmelser har. Vil sådanne overtrædelser skulle forstås som forskelsbehandling, eller er det noget andet?

Det er helt centralt at holde sig for øje, at den diskrimination af personer med handicap, som ligger i ikke at tilpasse samfundet til alle mennesker, i lige så høj grad som andre typer af diskrimination udgør betydelige hindringer for fuld deltagelse i samfundslivet for personer med handicap. Det kan tydeligt ses af de barrierer, der er skabt inden for fx. byggeri, transport og kommunikation gennem de seneste mange årtier. Det er den type diskrimination, som artikel 4, stk. 1, litra a) tager delvist fat på. Det må derfor sikres, at manglende efterlevelse af denne bestemmelse i lige så høj grad som direktivets øvrige anti-diskriminationsbestemmelser har bindende retsvirkning, samt at der er knyttet effektive sanktioner til manglende efterlevelse.

Artikel 2, stk. 6

DH ser det som en risiko, at muligheden for at forskelsbehandle på baggrund af alder kan benyttes til indirekte at diskriminere personer med handicap. Frekvensen af personer med handicap blandt ældre borgere er højere end frekvensen blandt yngre borgere. Der er personer, der først bliver handicappede, efter at de er blevet ”gamle”. Særligt derfor vil en beskyttelse mod indirekte diskrimination af denne gruppe på grund af handicap være væsentlig.

Det skal derfor præciseres, at det udelukkende er kravet om et forbud mod diskrimination på baggrund af biologisk alder, som der kan gøres undtagelser fra. Det skal også præciseres, at der ikke er mulighed for at diskriminere på baggrund af sammenhængen mellem alder og handicap. Dette vil være i overensstemmelse med den generelle målsætning fra EU's side om at bekæmpe multipel diskrimination.

Artikel 2, stk. 7

Indskrænkningerne af direktivets gyldighed i forhold til aktuarmæssige og statistiske beregninger udgør et væsentligt problem, da sådanne beregninger må forventes at blive benyttet i forbindelse med fx pensionsordninger, sundhedsforsikringer og kriterier for långivning.

Der synes dermed at opstå en modsigelse af artikel 12 i FN's konvention om rettigheder for personer med handicap vedr. retlig handlevne, som også berører den lige ret til at opnå lån og ejendomsret, artikel 25 om lige ret til sundhed samt samme konventions artikel 28, stk. 2, litra e) om pensionsordninger.

Den tilsvarende bestemmelse i det parallelle direktiv, om ligebehandling i forhold til køn fra 2004, indeholder snævrere muligheder for medlemsstaterne i henseende til at tillade forskelsbehandling på dette punkt. DH er derfor meget forundret over valget af et større råderum i forhold til handicap. DH foreslår, at der som minimum specificeres meget klare kriterier for, hvornår handicap kan indgå som en faktor i aktuarmæssige og statistiske beregninger. Som bestemmelsen er formuleret nu, er det ikke klart, hvornår handicap kan indgå og under hvilke betingelser.

Derudover mener DH, at det er relevant at rejse spørgsmålet om, hvorvidt lige adgang til forsikringslignende ordninger ikke er en opgave, der bør løses solidarisk enten af forsikringstagerne i fællesskab eller af samfundet som sådan. Dette er eksempelvis i overensstemmelse med den nuværende tilgang, når det gælder gruppelevsforikringer og øvrige lignende kollektive forsikringer.

Artikel 2, stk. 8

Det skal bemærkes, at en tilsvarende bestemmelse ikke er fastsat i de parallelle direktiver om henholdsvis ligebehandling i forhold til køn og race. For DH er den praktiske betydning af en sådan bestemmelse uklar i forhold til gruppen af personer med handicap. DH savner en konkret begrundelse for bestemmelsens optræden i forslaget, ikke mindst i forhold til dets konsekvenser for gruppen af personer med handicap.

Artikel 3, stk. 1, litra a)

Bestemmelserne vedr. aktuarmæssige og statistiske data i artikel 2, stk. 7, kan tænkes at have indflydelse på rækkevidden i forhold til visse sociale sikringsordninger og sundhedsordninger. DH finder en afklaring af dette spørgsmål helt nødvendig. Det er vigtigt, at der ikke kan finde diskrimination sted. Der skal være fuld og lige adgang for alle til sociale sikrings- og sundhedsordninger.

Artikel 3, stk. 1, litra d)

En indskrænkning, der ligner den i litra d), findes ikke i de parallelle direktiver vedr. henholdsvis race og køn. Indskrænkningen rejser nogle spørgsmål i forhold til, hvilken status tilbud, som udbydes af eksempelvis private foreninger og andre typer af non-profit foretagender, har i forhold til direktivets anvendelsesområde. I Danmark kunne dette fx være andelsboligforeninger. DH efterlyser en afklaring af dette spørgsmål. DH savner en konkret begrundelse for, at indskrænkningen skulle være særligt relevant i dette direktivforslag.

Artikel 3, stk. 2

Det skal bemærkes, at dette er et område, hvor FN's konvention om rettigheder for personer med handicap indeholder væsentlige bindende bestemmelser.

Artikel 3, stk. 3

En lignende indskrænkning i forhold til uddannelse findes ikke i det parallelle direktiv vedr. race.

Det skal bemærkes, at indskrænkningen tilsyneladende åbner for, at hensyn til organisering, herunder formentlig også økonomiske hensyn, kan gå forud for eksempelvis hensynet til en elev med et handicap, fx i forhold til at sikre inklusion i mainstream skolesystemet. Dette finder DH fuldstændig uacceptabelt. Som minimum må dette tages i betragtning ved en dansk implementering af direktivet. Det må ikke være sådan, at man kan diskriminere personer med handicap på nogen måde eller noget sted i undervisningssystemet. Organiseringen af undervisningen kan i sig selv være diskriminerende.

Der er fastlagt vigtige bindende rettigheder på uddannelsesområdet i FN's konvention om rettigheder for personer med handicap, og eftersom EU har tilsluttet sig konventionen, er man i lige så høj grad som medlemsstaterne bundet af denne. DH er opmærksom på, at EU har en begrænset kompetence i forhold til uddannelsesområdet. Men der er intet i traktaten, der tilsiger, at denne begrænsning lige nøjagtig er relevant i forhold til specialundervisning og organisationen omkring denne. Det synes på den baggrund at være en fuldstændig u hensigtsmæssigt og arbitrær disposition at lade en indskrænkning af direktivets rækkevidde gå på dette og på den måde sætte spørgsmålstegn ved den fulde og hele tilslutning til FN-konventionens principper om et inkluderende skole system – disse principper har været den internationalt anerkendte politiske linje siden først i halvfemserne.

I forhold til artikel 3 generelt skal det konkluderes, der må forventes betydelige fortolkningsproblemer i henseende til afgrænsningen af de politikområder, hvor direktivet har gyldighed. Så meget desto vigtigere vil det være at sikre en bred lovgivning i Danmark, der går videre end direktivet, sådan at afgrænsningsproblemer ikke kommer til at stå i vejen for en effektiv og gennemskuelig beskyttelse mod diskrimination af personer med handicap i Danmark.

Artikel 4, stk. 1, litra a)

Det skal bemærkes, at noget synes at være faldet ud af den danske oversættelse af Kommissionens forslag. Af den engelsksprogede version af forslaget fremgår det, at tilpasningerne skal ske "in anticipation", dvs. under en generel forudsætning om, at personer med handicap benytter tjenester osv. Dette lille begreb er yderst centralt, idet det introducerer en proaktiv forpligtelse til at sikre ligebehandling af personer med handicap. Der må derfor foretages en ændring af den danske oversættelse!

Indskrænkningerne af litra a), der går på tilvejebringelsen af alternativer eller grundlæggende forandringer, er dybt problematiske. Som eksempel kan nævnes tilgængelighed til hjemmesider. Det kan i nogle tilfælde kræve grundlæggende forandringer at sikre en hjemmesides tilgængelighed. Men tilgængeligheden vil i mange tilfælde jo være en forudsætning for, at man kan benytte sig af en offentlig eller privat

ydelse. DH savner som minimum en klarlæggelse af, hvad disse indskrænkninger indebærer.

DH står uforstående overfor, at det mere velkendte kriterium om uforholdsmæssigt store byrder ikke er tilstrækkeligt i denne sammenhæng, særligt i lyset af at relevante tilpasninger langt fra altid koster ekstra ressourcer.

Indskrænkningerne af bestemmelsen kan komme til at stå i vejen for, at strukturel forskelsbehandling kan bekæmpes ved hjælp af direktivet. Det er således yderst centralt, at deres rækkevidde begrænses så meget som overhovedet muligt.

DH efterlyser, at bestemmelsen refererer til begrebet universelt design, som er gennemgående i FN-konventionen. En sådan tilgang vil kraftigt nedsætte behovet for tilpasninger i konkrete tilfælde. En tilgang gående på realisering af universelt design i forhold til nye varer og tjenesteydelser ville være et særdeles nødvendigt skridt. Særligt vil det være relevant at koble en sådan tilgang til eksisterende og kommende europæiske standarder, sådan at tilgængelighed ville være klart defineret i hele EU. Dette ville også øge gennemskueligheden af bestemmelsen for aktører på markedet. DH foreslår derfor, at manglende efterlevelse af europæiske standarder vedr. tilgængelighed for personer med handicap indskrives i artikel 4 som en form for diskrimination.

DH ser desuden et behov for at præcisere, at bestemmelsen ikke kun drejer sig om fysisk tilgængelighed for eksempelvis kørestolsbrugere. Personlig assistance, tilvejebringelsen af information i alternative formater og tolkebistand, herunder tegnsprogstolkning, er eksempler på relevante tilpasninger, som efter DH's opfattelse ikke må kunne fortolkes ud af direktivet. Derfor bør artikel 4 reformuleres med henblik på også at inkorporere disse aspekter af adgangen for personer med handicap.

Artikel 4 stk. 2

Det skal bemærkes, at der åbnes for en hel række muligheder for at begrunde undtagelser fra artikel 4, stk. 1. DH foreslår derfor, at der som en yderligere afbalancering af disse mulige begrundelser også indføres et kriterium, der går på de mulige fordele for andre borgere og samfundet generelt, som tilpasninger til fordel for personer med handicap i rigtig mange tilfælde indebærer. Som eksempel kan blot nævnes, at øget tilgængelighed for kørestolsbrugere og gangbesværede i offentlige transportmidler også kan give betydelige fordele for personer i følgeskab med småbørn, med barnevogne, cykler eller bagage. Hertil kommer den ikke ubetydelige effekt i form af forbedring af arbejdsmiljøet i bred forstand.

Yderligere står DH i overensstemmelse med bemærkningen ovenfor til litra a) i nærværende artikel uforstående overfor, at det er nødvendigt at indføre en række undtagelser udover den velkendte om uforholdsmæssigt store byrder. Vi efterlyser derfor en begrundelse af denne disposition. Man kommer let i tvivl om, hvorvidt man reelt vil afskaffe diskrimination af personer med handicap.

Artikel 5 og 6

Disse artikler sikrer muligheden for en effektiv dansk lovgivning til fremme af reelt lige muligheder for personer med handicap. Dette betragter DH som meget positivt og

opfordrer samtidig indtrængende den danske regering til at følge dette spor i overensstemmelse med FN's konvention om rettigheder for personer med handicap.

Artikel 7, stk. 1

Multipel diskrimination skal indgå som et element i klagebehandlingen. Dette skal præciseres i direktivet.

Artikel 7, stk. 2

Handicapfaglig ekspertise skal indgå i vurderingen af sager om handicap. Direktivforslaget skal åbne for denne mulighed, sådan at vurderingen ikke udelukkende baseres på juridisk ekspertise. Behovet kan ikke opfyldes fuldt ud ved at lade fx organisationer af personer med handicap indtræde på klagerens side i en sag. Også selve vurderingen af sagen bør være baseret på handicapfaglig viden. Det er et faktum, at kun ganske få juridiske eksperter har viden om handicapområdet, der kan sikre, at de særlige forhold/oplevelser ved at have et handicap kommer til vurdering i forbindelse med afgørelse af sager om diskrimination.

Artikel 10

Omfanget af informationsindsatsen skal præciseres yderligere. Det er vigtigt at få fastslået, at indsatsen ikke kun skal rette sig imod de grupper, som kan komme til at stå over for diskrimination. Også udbydere af varer og tjenesteydelser skal modtage fyldestgørende information om deres proaktive pligter i henhold til direktivet. Desuden foreslår DH, at det overvejes at pålægge medlemsstaterne en forpligtelse til at udvikle redskaber, der kan støtte offentlige og private vare- og tjenesteudbydere i at leve op til direktivets bestemmelser.

Derudover skal det fremgå klart af direktivet, at informationsindsatsen som helhed skal tilrettelægges på en måde, der sikrer tilgængelighed for personer med handicap af alle typer, herunder eksempelvis information i tilgængelige formater, på tegnsprog og forfattet i klar og let forståelig tekst.

Artikel 11

DH vil opfordre til, at man allerede nu efterlever artiklens ånd, og med baggrund i denne, indleder en formel og substantiel involveringsproces af organisationer, af personer med handicap og andre relevante grupper, både på europæisk og nationalt plan med henblik på at sikre en tæt dialog om direktivets udformning og implementering.

Artikel 13

DH vil opfordre til, at den gennemgang af dansk lovgivning, som bestemmelsen indebærer, sammentænkes med den gennemgang af dansk lovgivning, som gennemføres med henblik på ratifikation af FN's konvention om rettigheder for personer med handicap. En sådan sammentænkt gennemgang bør bestå i en tæt konsultation af handicapbevægelsen og involvere direkte inddragelse af denne.

Artikel 15, stk. 2

DH savner i høj grad en begrundelse for, at der kan gives forlængelse af fristen for implementering, for så vidt angår direktivforslagets artikel 4. Det har ikke været muligt at finde en sådan i Kommissionens lovforberedende arbejder. Hvis begrundelsen er, at det

skønnes at være vanskeligt at leve op til artikel 4, er der så meget desto større grund til at give dens bestemmelser retlig virkning så hurtigt som muligt. Den reelle forskelsbehandling af personer med handicap, som manglende efterlevelse af principperne i artikel 4 indebærer, er nemlig ensbetydende med stærke begrænsninger for lige samfundsdeltagelse.

Finanssektorens Arbejdsgiverforening

FA skal bemærke, at direktivforslaget regulerer beskyttelse mod forskelsbehandling uden for arbejdsmarkedet og således supplerer de eksisterende direktiver, for så vidt angår diskriminationskriterierne, religion, tro, handicap, alder eller seksuel orientering. Som konsekvens heraf vil direktivforslaget vedrøre området om socialbeskyttelse, sociale goder, uddannelse og adgang til service- og tjenesteydelser.

Indledningsvis skal FA henlede opmærksomheden på, at vi finder det problematisk, at alder indgår på lige fod med de resterende rettigheder. Alder bliver ofte anvendt som et objektivi kriterium dels i forhold til lovgivning dels i forhold til administration f.eks. af erhvervelse af kørekort, ret til stemmeafgivning ved demokratiske valg og m.m. Det er alle disse lovmæssige og administrative bestemmelser, som efter direktivets vedtagelse pludselig er potentielt EF stridige og ulovlige.

Det betyder også, at forslaget bekræfter og forstærker en udvikling, herunder via EF domstolen der ligger langt ud over den ramme for regulering, som umiddelbart kan læses af direktivet. Den forslåede løsning med at indsætte en undtagelsesbestemmelse om at ulige behandling pga. af alder ikke er forskelsbehandling såfremt der er et objektivi og rimelig begrundet legitimt formål (art. 2 stk. 6 i direktivforslaget) er ikke en god løsning. FA finder det derfor nødvendigt, at der tages et klart forbehold for, at alder inddrages som diskriminationskriterium i direktivforslaget.

Om uddannelse siger direktivforslagets artikel 3 litra C, at uddannelse er et af de områder, hvor direktivet finder anvendelse. FA finder, at uddannelse er et nationalt anliggende, og at artikel 3 litra C derfor bør udgå.

Vedrørende spørgsmålet om klageadgang anføres i artikel 7 en bestemmelse herom. FA finder, at dette er et nationalt anliggende, som allerede er reguleret via EF domstolens afgørelser og må derfor anbefale, at artikel 7 udgår af direktivforslaget.

Hvad angår artikel 8 om bevisbyrde, er det FAs opfattelse, at der i realiteten her indføres en omvendt bevisbyrde. FA skal anføre, at vi finder dette kritisabelt, uanset at det kendes fra andre direktiver, men finder ikke, at det bør anvendes i forbindelse med dette direktivforslag, og skal derfor bede om at bestemmelsen om bevisbyrde udgår.

I artikel 11, der omhandler dialog med relevante berørte parter, skal vi anmode om, at der tilføjes følgende formulering ”medlemsstaterne tilskyndes til at inddrage arbejdsmarkedets parter i det omfang arbejdsmarkedet berøres”. Dette harmonerer også med artikel 16 i direktivforslaget, der omhandler arbejdsmarkedets parter i forbindelse med en udarbejdelse af en rapport om anvendelsen af direktivet. Vi ser derfor gerne, arbejdsmarkedets parter rykket frem også til artikel 11.

Artikel 13 om overholdelse er en ny bestemmelse, og FA er af den opfattelse, at der her er tale om et nationalt anliggende, og at artikel 13 derfor bør udgå.

Artikel 14 der handler om sanktioner, skal FA anføre, at dette er et nationalt anliggende i EF retten, og bestemmelsen bør derfor udgå, idet EF domstolspraksis varetager de tværnationale hensyn, og at der derfor ikke specifikt, som der anføres i forslaget, bør anføres typer af sanktioner.

Afslutningsvis skal FA anføre, at der i direktivforslaget henvises til Traktatens artikel 6 samt forskellige internationale instrumenter i FN samt i den Europæiske menneskerettighedskonvention EU's charter mv. særligt med hensyn til de i direktivet nævnte beskyttelseskriterier. Uanset at disse henvisninger er korrekte, er det væsentligt, at der ikke er tale om henvisninger i snæver forstand, men at de skal ses som et element, der giver juridisk mulighed for, at man via direktivforslaget bidrager til at regulere diskrimination og forskelsbehandlingsområdet mere vidtgående og intens end selve direktivforslaget

FA finder det uheldigt, idet direktivforslaget får en meget bredere anvendelse, end det fremgår af selve direktivforslaget.

10. Regeringens foreløbige generelle holdning

Regeringen **støtter overordnet målet om bekæmpelse af diskrimination.**

På arbejdsmarkedet er der i dag i dansk lovgivning forbud mod forskelsbehandling på grund af alder, handicap, køn, race og etnisk oprindelse, religion og tro samt seksuel orientering. Uden for arbejdsmarkedet er der forbud mod forskelsbehandling på grund af køn, race og etnisk oprindelse. Der er således ikke i dag forbud mod diskrimination udenfor arbejdsmarkedet i forhold til alder, handicap, religion eller tro og seksuel orientering.

Forslaget til direktiv, som det er fremlagt, giver dog anledning til en række betænkeligheder, særligt af juridisk karakter, idet forslaget indeholder en række vagt afgrænsede bestemmelser og ligeledes vagt udformede undtagelser for direktivets anvendelsesområde. Dette kan medføre, at rettighedernes omfang reelt vil skulle fastlægges ved domstolskontrol. **Regeringen kan derfor ikke støtte forslaget i den fremsatte form.**

Der må ske en betydelig præcisering af forslagens tekst med henblik på især at sikre, at Danmark også i fremtiden kan anvende alder som styringsinstrument, og at dansk handicappolitik, som bl.a er baseret på kompensationsprincippet, kan fastholdes.

Endelig er det nødvendigt at få belyst en række spørgsmål vedrørende forslagens nærmere juridiske og økonomiske konsekvenser, herunder rækkevidden af flere mere generelle afgrænsede bestemmelser, inden en nærmere holdning fastlægges.

11. Generelle forventninger til andre landes holdninger.

Alle medlemsstater har udtrykt støtte til formålet. En række lande er umiddelbart kritiske over for direktivet, hvoraf enkelte er særlig kritiske over for direktivforslaget. Nogle medlemslande bakker positivt op om direktivforslaget.

Alle lande har dog i lighed med Danmark behov for afklaring af en række elementer i forslaget.

12. Tidligere forelæggelse for Folketingets Europaudvalg

Forslaget blev forelagt for Folketingets Europaudvalg den 26. september forud for det seneste EPSCO-rådsmøde den 2. oktober 2008.

9.a Forslag til opfølgning på Beijing handlingsplanen – kvinder i væbnede konflikter

- Vedtagelse af rådskonklusioner
KOM(2008)14589

Nyt notat

1. Resumé

Som led i opfølgningen på Beijing handlingsplanen fra 1995 udarbejder de respektive formandskaber årligt en rådskonklusion, hvori der indgår en række indikatorer til vurdering af medlemslandenes og EU institutionernes implementering af handlingsplanen. Som et af de sidste af de 12 kritiske områder fra Beijing handlingsplanen har det franske formandskab sat fokus på kvinder i væbnede konflikter.

2. Baggrund

Opfølgningen på Beijing handlingsplanen blev besluttet på det Europæiske Råds møde i 1995, og siden har man i EU årligt og halvårligt fulgt implementeringen i EU af handlingsplanen. Der er blevet udarbejdet statusrapporter samt indikatorer med henblik på en systematisk vurdering af situationen i medlemslandene og EU institutionerne.

3. Hjemmelsgrundlag

Spørgsmålet om hjemmelsgrundlaget er ikke relevant.

4. Nærhedsprincippet

Spørgsmålet om nærhedsprincippet er ikke relevant.

5. Formål og indhold

Det franske formandskab har valgt at fokusere på temaet kvinder og væbnede konflikter. I den forbindelse har de udarbejdet en rapport om status i medlemslandene baseret på et omfattende spørgeskema samt en rådskonklusion, hvori der er foreslået 4 indikatorer, som man fremover vil bruge som udgangspunkt for vurderingen af implementeringen af Beijing handlingsplanen i EU. Indikatorerne er følgende (uofficiel oversættelse):

1/ Andelen (antal og procent) af kvinder og mænd der er særligt trænet i ligestilling blandt;

- diplomater, civile og militære personer ansat af medlemsstaterne eller fællesskabsinstitutioner
- ansatte, der deltager i FN fredsbevarende opgaver (PKO'er) og ESDP missioner, inklusiv militært- og politiansatte

2/ Andelen (antal og procent) af kvinder og mænd;

- af ledere af diplomatiske missioner og EU delegationer
- blandt ansatte i FN fredsbevarende opgaver og ESDP missioner, inklusiv militært- og politiansatte

3.a/ Finansiering (som totalt beløb og som procent af samarbejdsprogrammer) allokert af medlemslandene og EU Kommissionen, i lande påvirket af væbnede konflikter eller post-konflikter situationer, til ligestilling, delt op på følgende;

- kvindelige ofre for vold

- kvinders deltagelse i fredsopbyggende og post-konflikt arbejde

3.b/ Andelen af midler afsat til NGO'er, der arbejder for ligestilling og fremme af kvinders muligheder.

4/ Andelen (antal og procent) af kvindelige og mandlige asylansøgere, som har opnået asylstatus eller modtager beskyttelse samt hvilke lande disse kommer fra.

6. Europa-Parlamentets udtalelser

Europa-Parlamentet skal ikke høres.

7. Gældende dansk ret og forslaget konsekvenser herfor

Ikke relevant.

8. Forslagets konsekvenser for statsfinanserne, samfundsøkonomien, miljøet eller beskyttelsesniveauet

Forslaget har ingen konsekvenser for statsfinanserne, samfundsøkonomien, miljøet eller beskyttelsesniveauet.

9. Høring

Rådskonklusionen har været i høring i Specialudvalget, og der var ingen kommentarer.

10. Regeringens foreløbige generelle holdning

Regeringen støtter generelt opfølgningen på Beijing handlingsplanen, herunder rådskonklusionerne og indikatorerne.

11. Generelle forventninger til andre landes holdninger

Samtlige lande støtter generelt opfølgningen på Beijing handlingsplanen, herunder rådskonklusionerne og indikatorerne. Der er opbakning til de foreslåede indikatorer. Der har været indgående forhandlinger om to paragraffer i rådskonklusionen vedrørende formuleringer omkring kvinders seksuelle og reproduktive rettigheder. Fra dansk side har man kontinuerligt forsøgt at fremme den stærkest mulige tekst.

12. Tidligere forelæggelse for Folketingets Europaudvalg

Rådskonklusionen har ikke tidligere været forelagt Folketingets Europaudvalg.

9.b Forslag til rådskonklusion om sammenhæng mellem familie- og arbejdsliv, opfølgning på Beijing handlingsplanen

- Politisk vedtagelse

KOM-dokument foreligger ikke

Nyt notat

1. Resumé

Som led i opfølgningen på Beijing handlingsplanen fra 1995 udarbejder de respektive formandskaber årligt en rådskonklusion, hvori der indgår en række indikatorer til vurdering af medlemslandenes og EU institutionernes implementering af handlingsplanen. Denne rådskonklusion er en opfølgning på indikatorer om familie-arbejdsliv udviklet i 2000.

2. Baggrund

Opfølgningen på Beijing handlingsplanen blev besluttet på det Europæiske Råds møde i 1995 og siden har man i EU årligt og halvårligt fulgt implementeringen i EU af handlingsplanen. Der er blevet udarbejdet statusrapporter samt indikatorer med henblik på en systematisk vurdering af situationen i medlemslandene og EU institutionerne.

3. Hjemmelsgrundlag

Spørgsmålet om hjemmelsgrundlaget er ikke relevant.

4. Nærhedsprincippet

Spørgsmålet om nærhedsprincippet er ikke relevant.

5. Formål og indhold

I rådskonklusionen opfordres medlemsstaterne til at intensivere arbejdet med at nå Barcelona-målene fra 2002 i forhold til børnepasningsfaciliteter (30 % af alle børn under 3 år og 90 % af alle børn over 3 år skal have adgang til gode og ikke for dyre pasningsinstitutioner). Ligeledes lægges der i rådskonklusionen vægt på, at mænd fortsat opfordres til at dele husarbejdet og familiens pligter mere ligeligt med kvinder, virksomheder bør opfordres til at udvikle familievenlige politikker, og der bør arbejdes på at nedbryde traditionelle kønsstereotyper og fremme flere forskellige rollemodeller for kvinder og mænd. Endelig opfordres medlemsstaterne til at indtænke ligestilling i alle former for orlovsmønstre, ligesom der skal tages højde for de ligestillingsmæssige konsekvenser af kvinders deltidsarbejde.

Rådskonklusionen er en opfølgning på en af Beijing handlingsplanens prioriterede emner om kvinder og økonomi, særligt sammenhæng mellem familie- og arbejdsliv. I november 2000 vedtog Rådet et sæt af indikatorer for at måle udviklingen i forhold til sammenhæng mellem familie- og arbejdsliv. Det er disse 9 indikatorer som det franske formandskab følger op på med denne rådskonklusion. De 9 indikatorer vedtaget i 2000 er følgende:

1. Beskæftigede kvinder og mænd på barselsorlov
2. Fordelingen af barselsorloven mellem beskæftigede kvinder og mænd
3. Børn i institution i forhold til det samlede antal børn opdelt i aldersgrupper
4. Beskæftigelsespolitikker og andre politikker, der fremmer balancen mellem familie- og arbejdsliv

5. Andelen af ældre over 75 år, der hhv. bor på plejehjem el.lign., får hjælp udefra og får hjælp fra familien
6. Offentlige institutionernes åbningstider
7. Åbningstider for butikker mv.
8. Forældres (børn under 12 år) tidsanvendelse i forhold til arbejdstid, transporttid, tid brugt på arbejde i hjemmet, øvrig tid brugt på familie
9. Enlige forældres tidsanvendelse i forhold til ovenstående kriterier.

I opfølgningen opfordres til at slette indikator 6 og 7, da disse varierer meget mellem medlemsstaterne og derfor er meget svære at måle. I stedet udvides indikator 4 til at omfatte en række eksempler på politikker, der f.eks. fremmer balance mellem familie- og arbejdsliv, herunder fleksible åbningstider i daginstitutioner og butikker.

6. Europa-Parlamentets udtalelser

Europa-Parlamentet skal ikke høres.

7. Gældende dansk ret og forslagens konsekvenser herfor

Ikke relevant.

8. Forslagets konsekvenser for statsfinanserne, samfundsøkonomien, miljøet eller beskyttelsesniveauet

Forslaget har ingen konsekvenser for statsfinanserne, samfundsøkonomien, miljøet eller beskyttelsesniveauet.

9. Høring

Rådskonklusionen har været sendt i høring i Specialudvalget for Arbejdsmarked og Sociale Forhold. Der er ikke indkommet nogen bemærkninger.

10. Regeringens foreløbige generelle holdning

Regeringen støtter opfordringerne i rådskonklusionen.

11. Generelle forventninger til andre landes holdninger

Et land har udtrykt skepsis overfor rådskonklusionens anbefalinger om at fremme arbejdet med at nå Barcelona-målene fra 2002. Et par andre vil gerne have indført mindre forpligtende sprog.

12. Tidligere forelæggelse for Folketingets Europaudvalg

Rådskonklusionen har ikke tidligere været forelagt Folketingets Europaudvalg.